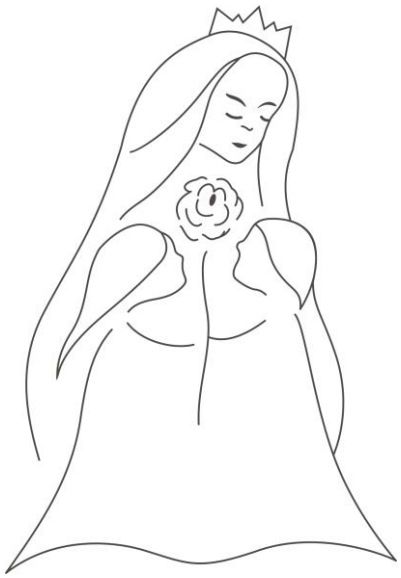

Dombóvári Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda

Erzsébet Köténye

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Érvényesség: 2026. 09. 01-től visszavonásig

A nevelési programot benyújtja az óvoda igazgatója és az óvoda nevelőtestülete.

AZ INTÉZMÉNY JELLEMZŐ ADATAI

Az intézmény hivatalos elnevezése: **Dombóvári Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda**

Az intézmény címe: **7200 Dombóvár, Juhász Gyula utca 8.**

Az intézmény OM azonosítója: **203188**

Az intézmény fenntartója: **Magyar Katolikus Egyház**
Pécsi Egyházmegye (7621 Pécs, Dóm tér 2.)

A fenntartó telefon és fax száma:
Telefon: 72/ 513-030
Fax: 72/ 513-031

Az óvoda telefon és fax száma:
Telefon: 74/ 466-542

Az óvoda igazgatója: Tóthné Károly Mónika

Az intézmény nevelési feladatai:

- Óvodai nevelés, ellátás szakmai feladatai
- Keresztény szellemű nevelés a Katolikus Egyház hagyományai szerint
- A többi gyerekkel együtt nevelhető sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése a hatályos alapító okirat szerint, valamint a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek óvodai fejlesztése, felzárkóztatása
- Nemzetiségekhez tartozók óvodai nevelése (német nemzetiségi kétnyelvű nevelés)

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ **5**

1. HELYZETELEMZÉS **7**
1.1 Településünk földrajzi helyzete, történelme, értékei
1.2. Intézményünk jellemzői
1.2.1. Az intézmény közvetlen környezete
1.2.2. Az intézményi szervezet
1.2.3. Személyi feltételek
1.2.4. Tárgyi feltételek
2.AZ INTÉZMÉNY JÖVŐKÉPE **9**
2.1. Óvodakép
2.2. Gyermekkép
3. AZ INTÉZMÉNY NEVELÉSI ALAPELVEI **11**
4. AZ INTÉZMÉNY KÜLDETÉSNYILATKOZATA, ÉRTÉKEI **12**
4.1. Küldetésnyilatkozatunk
4.2. Nevelési értékeink
5. AZ ÓVODA NEVELÉSI CÉLKITŰZÉSEI **13**
5.1. Általános célkitűzések
5.2. Sajátos célkitűzések
6. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI **13**
6.1. Az egészséges életmód alakítása
6.2. Az érzelmi, erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés
6.3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása
6.4. A vallásos életre nevelés
7. AZ EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS ÉS A KÖRNYEZETI NEVELÉS ELVEI **20**
8. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSE **23**
8.1. A gyermekcsoportok szervezése
8.2. A heti- és napirend kialakítása
8.3. Az óvodai nevelés tervezése
8.4. Az óvoda speciális szolgáltatásai
9. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGFORMÁI **27**
9.1. Játék
9.2. Verselés, mesélés
9.3. Ének, zene, népi játék, tánc
9.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka
9.5. Mindennapos mozgás
9.6. A külső világ tevékeny megismerése
9.7. Munka jellegű tevékenységek
9.8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás
10. AZ ÓVODA KAPCSOLATAI **58**
10.1. A család és óvoda együttműködésének formái
10.2. Az óvoda egyéb kapcsolatai
11. AZ ÓVODA ÜNNEPEI **61**
12. A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK FEJLŐDÉSÉNEK SEGÍTÉSE **62**
12.1. Különleges bánásmódot igénylő gyermekek

12.1.1. A sajátos nevelési igényű gyermek
12.1.2. A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek
12.1.3. A kiemelten tehetséges gyermek
12.2. Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek
13. A GYERMEKVÉDELEMMEL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGEK **71**
14. A NEMZETISÉGI ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI **73**
15. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK **73**
16. LEGITIMIZÁCIÓS ZÁRADÉK **73**

Függelék
1. sz. függelék: A Pedagógiai program végrehajtásához szükséges eszközök, felszerelés **75**

Melléklet
1.sz. melléklet: A német nemzetiségi óvodai nevelés programja **85**

BEVEZETŐ

A nevelőtestületünk által kidolgozott pedagógiai program módosítását jogszabályi, valamint a társadalomban folyamatosan zajló változások tették szükségessé. Megújult koncepciónk az Óvodai nevelés országos alapprogramjára, és a Katolikus óvodák helyi nevelési programjára épül, helyi óvodai nevelési rendszerünk azzal összehangolt. A dokumentum igyekszik megfelelni az óvodai neveléssel szemben támasztott társadalmi igényeknek, a nemzeti, etnikai elvárásoknak. A pedagógiai munkát meghatározó alapdokumentum a keresztény kultúra értékeire építve, a helyi hagyományok, értékek, sajátosságok figyelembevételével készült. A programfejlesztés során felhasználtuk nevelőmunkánk tapasztalatait, eredményeit, megtartottuk jól bevált nevelési – fejlesztési gyakorlatunkat, módszereinket és új pedagógiai, pszichológiai ismereteket, módszereket, a katolikus lelkiséget, szellemiséget építettük be a hitelesség biztosítása érdekében.

Pedagógiai Programunk középpontjában a gyermekek személyiségének komplex fejlesztése, segítése áll.

Az óvodának teljesíteni kell óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő funkcióját, valamint támogatni, hogy a gyermekekben a kisiskolás korba való átlépés belső pszichikus feltételei megteremtődjenek.

Óvodai nevelésünk a teljes óvodai életet magában foglaló tevékenységek keretében valósul meg, az óvodapedagógus feltétlen közreműködésével, együttműködve a nevelőmunkát közvetlenül segítő alkalmazottakkal.

A Dombóvári Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda önálló intézményként a gyermekek 2.5 éves korától az iskolába lépésig jelentős szerepet tölt be a gyermeki személyiség kibontakoztatásában.

Erzsébet Köténye Pedagógiai Programunk a hatályos jogszabályok alapján készült.

NÉVVÁLASZTÁS

Óvodánk fenntartója 2016 szeptemberétől a Pécsi Katolikus Egyházmegye. Az óvoda neve a kezdetektől Erzsébet Óvoda volt, így felmerült a gondolat, hogy Szent Erzsébet nevét válasszuk. Gyermekeink nevelése során Szent Erzsébet önzetlen szeretete utat mutat számunkra. Alázatossága példaértékű, melyből táplálkozni tudunk a mindennapi szolgálatban. Célunk, az élményekben és tapasztalatokban gazdag, boldog óvodás évek megteremtése.

ÁRPÁD-HÁZI SZENT ERZSÉBET ÉLETE

1207-ben valószínűleg Sárospatakon született. Édesapja II. Endre magyar király, édesanyja pedig az Andechs-meráni családból származó Gertrúd volt. Szüleitől, környezetétől vallásos indíttatást kapott.
Wartburg várába került, és négyévesen eljegyezték a tizenegy éves Lajossal.

Ennek Erzsébet is örült, mert Lajos már korábban is figyelmes volt iránta, kölcsönösen vonzódtak egymás iránt. Az udvar intrikái ellen Lajos nagy határozottsággal vette védelmébe szeretett menyasszonyát, és 1221-ben házasságot kötöttek.

Csodálatosan boldog évek következtek, mintaszerű harmóniában éltek. Lajos partner volt Erzsébet keresztényi életének kiteljesítésében, tiszteletet és szeretetet tanúsítottak egymás iránt. Erzsébet igen sokat imádkozott, böjtölt, sőt vezekelt. A házassága lehetővé tette, hogy teljes energiával segíthesse a szegényeket, betegeket, nélkülözőket. Menhelyet állított fel, maga is ápolta a nehéz sorsú, beteg embereket, valamint az árvákat.

1227-ben férje egy keresztes hadjáratra indult, de útközben járványban hirtelen meghalt. Erzsébet a fájdalomtól szinte teljesen összeroppant. A gyász fájdalmát Henrik sógorának, (aki régensként kormányozta a tartományt), üldözése tovább fokozta. Erzsébet Herman nevű fiával, és újszülött kislányával, Pottensteinbe utazott, Sophia nevű lányát a kitzingeni apácák gondjaira bízta. 1228. első hónapjaiban Lajos testét haza hozták Itáliából, és örök nyugalomra helyezték, és ez év nagy péntekén Erzsébet Assisi Szent Ferenc harmadrendjének tagja lett. Gyermekeit ekkorra már a rokonság gondjaira bízta, immár minden idejét jótékonyságnak szentelte, sokat imádkozott, böjtölt. Konrád atya segítette Erzsébetet életszentségi hajlamának kibontakozásában. Kérlelhetetlenül szigorú volt. Erzsébet jó tanítvány volt, semmi sem zavarta meg vidámságát. Lelki szárnyalását viszont csak nehezen lehetett féken tartani. Élete utolsó napjait derű sugározta be, mindenét elajándékozta és társnőit vigasztalta.

1231. november 17-én súlyos betegség után, boldog belenyugvással halt meg. Relikviáit később a marburgi Szt. Erzsébet templomban helyezték el Halála után négy évvel, 1235. május 26-án IX. Gergely pápa szentté avatta, édesapja még megélte lánya szentté avatását.

Forrás: KRISTIN E. WHITE SZENTEK KISLEXIKONA

MAECENAS KÖNYV KIADÓ 1993.

1. HELYZETELEMZÉS

1.1. Településünk földrajzi helyzete, történelme, értékei

Dombóvár a Dél-Dunántúl közepén, Tolna megye délnyugati határán, Tolna, Baranya és Somogy megye találkozásánál, a Kapos folyó mellett helyezkedik el. A város lakosainak száma megközelíti a 18.000 főt. A kedvező földrajzi adottságokkal rendelkező város körzetében több tájegység találkozik: a Külső-Somogyi dombság, a Kapos völgy, a Zselici dombság, a Tolnai-hegyhát és völgység dombjai.
Településünk már a kő-, és a bronzkorban lakott hely volt. Fejlődését kedvezően befolyásolta a vasútépítés (a Dél-Dunántúl kiemelt vasúti csomópontja), a várossá nyilvánítása (1970), valamint a gunarasi termál- és gyógyfürdő építése (1973). Az 1990-es évektől, a város gazdasági fejlődése lelassult, majd visszaesett, a mezőgazdasági és az ipari üzemek fokozatos megszűnése miatt. A településen élők száma folyamatosan csökkent, nőtt a munkanélküliek száma, megváltozott a lakosság összetétele, emelkedett a hátrányos helyzetűek aránya.
A város közigazgatási szempontból fontos szerepet tölt be, kistérségiközpont, és járási székhely. Intézményrendszere folyamatosan átalakult, a demográfiai és a gazdasági változások hatására.
Városunk kiemelt figyelmet fordít természeti, történelmi és kulturális értékeink védelmére, megőrzésére. Természeti értékeink: Konda-patak völgye, Szállásréti és Tüskei tó, Szigeterdő, Kapos folyó, Nyerges erdő, Madárvárta, tanösvények, Természetvédelmi bemutató terem. Az önkormányzat alapító tagja a Kapos-hegyháti Natúrparknak. A natúrpark területén élő egyedi állat- és növényvilágot, természeti kincseket megismertetjük a dombóvári oktatási intézményekbe járó gyermekekkel.
Kulturális értékeink: Kossuth szoborcsoport, középkori lakótorony, Gólyavár, Fekete István Múzeum, Vasúti Gyűjtemény, Helytörténeti Múzeum, Művelődési Ház, Városi Könyvtár, hagyományőrző csoportok, civil szervezetek.

1.2. Intézményünk jellemzői

1.2.1. Az intézmény közvetlen környezete

Pedagógiai programunk elkészítésénél szükség volt intézményünk társadalmi és természeti környezetének alapos ismeretére. A kisvárosi települési formából adódó társadalmi környezet, valamint a családok szociális helyzete fontos tényező nevelési feladataink meghatározásánál. Ugyanakkor, nevelési lehetőségeinket színesíti a település természeti, társadalmi, kulturális adottságainak kihasználása (kirándulás, mozgáslehetőség, művészeti, kulturális értékek közvetítése).

Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere személyi és tárgyi, valamint pedagógiai környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit. A személyiség szabad kibontakozásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Az óvodában, miközben az teljesíti a funkcióit (óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő), a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.

1.2.2. Személyi feltételek

Óvodánkban 4 osztatlan típusú csoport működik, melyek közül egyben német nemzetiségi nevelés folyik. Büszkék vagyunk rá, hogy a városban elsőként a mi óvodánk vezette be a német nemzetiségi nevelést.
Óvodapedagógusaink felsőfokú végzettségűek, 2 fő német nemzetiségi diplomával, 1 fő tanítói diplomával, 2 fő gyógypedagógusi, 1 fő pedig hitoktatói diplomával is rendelkezik. Többen rendelkeznek szakirányú végzettséggel. Szakvizsgával a vezető rendelkezik. A nevelőmunkát közvetlenül segítő munkatársak a törvényi előírásoknak megfelelően biztosítottak (dajkák, pedagógiai asszisztens). Pedagógiai asszisztensünk és óvodatitkárunk középfokú végzettséggel rendelkező óvodapedagógus.
Nevelőtestületünk szakmailag jól felkészült, megújulásra törekvő. Jellemző az ön- és továbbképzés, a szakmai ismeretek, kompetenciák fejlesztése. Az intézményben kialakultak az együttműködési formák, az egymástól való tanulás rendszere. A nevelőmunka minőségének javítását szolgálja a belső továbbképzési rendszer, a hospitálások, szakmai programok és a munkaközösségek, munkacsoportok.
Az egyházmegye, és az államilag szervezett továbbképzéseken elsajátított sokrétű ismeretek, a speciális pedagógiai eljárások, módszerek segítik a nevelőmunka és a gyerekek fejlesztésének eredményes megvalósítását. Az intézmény dolgozóira jellemző az elhivatott keresztény értékrend, a tolerancia, a nyitottság, a gyermekszeretet, az érzelmi intelligencia, a kulturált, partneri kommunikáció.
Intézményünk humánerőforrása kiváló: tapasztalt, képzett, nyitott, innovatív, aktív, együttműködni képes óvodapedagógus, és nevelőmunkát segítő munkatársakkal dolgozunk.

1.2.3. Tárgyi feltételek

Nevelőmunkánk sikeres megvalósításában a megfelelő tárgyi feltételek biztosításának nagy szerepe van. (1.sz. függelék)

Fenntartónk, a Pécsi Egyházmegye kiemelt figyelmet és anyagi támogatást fordít az eszközök, és szolgáltatások biztosítására. Óvodánk jól felszerelt, rendelkezik a 20/2012 (VIII.31.) EMMI rendelet 2. sz. mellékletében meghatározott nevelőmunkát segítő játékokkal és egyéb eszközökkel.

2022-ben a Pécsi Egyházmegye egy új ingatlant vásárolt a város frekventált helyén, zöld övezetben, ahová egy minden igényt kielégítő, új, modern óvodát épített fel gyermekeink számára, nagy udvarral, tágas csoportszobákkal. Mindannyiunk számára nagy örömöt jelent az elkészült új óvoda épülete, melybe a 2025-2026. nevelési évtől kezdve fogadjuk gyermekeinket.

A csoportszobák berendezése, bútorzata esztétikus, praktikus. A dekoráció igényessége, ötlet gazdagsága a pedagógusokat dicséri. Óvodapedagógusaink játékkészítő tevékenysége is jelentősen gazdagítja az eszköztárat (bábok, díszletek, dominó, kártya-, tábla játékok, kirakók).

A gyermekek legfontosabb, életkori sajátosságuknak megfelelő tevékenysége a játék. A komplex személyiségfejlesztést, testi-lelki nevelést játékos formában valósítjuk meg, amihez gazdag eszköz kínálatra van szükség. A gyermekek óvodai életének színterei otthonosak, barátságosak, játékra motiválóak, amelyek alakításában a gyermekek adott szükségletük, tevékenységük szerint vesznek részt. Lehetővé teszi mozgás- és játékigényük kielégítését, és a gyermekeket harmóniát árasztó színekkel, formákkal, természetes anyagokkal veszi körül. A gyermekek által használt tárgyi felszereléseket játékokat, eszközöket számukra hozzáférhető módon és a biztonságukra figyelemmel vannak elhelyezve.

Az egyéni fejlesztő munkához és fogadóórákhoz 3 fejlesztő szoba áll rendelkezésre. A tornaterem és sportudvar a mindennapos mozgáshoz és a mozgásfejlesztéshez kiváló lehetőséget biztosít. Udvarunk sokféle mozgásra, játékra ad lehetőséget minden évszakban.

A nevelőmunkát segítő audiovizuális és informatikai eszközök, okostábla, könyvtár, szakfolyóiratok az óvodapedagógusok rendelkezésére állnak. Fenntartónk jelentős mértékben támogatja a digitális eszközök beszerzését.

Meghatározó, kiemelkedő jelentőségű volt intézményünk számára a fenntartóváltás. A Pécsi Egyházmegye mind erkölcsi, mind anyagi szempontból kiváló támogatást nyújt az intézménynek. A fenntartóváltást követő első évben lecsökkent a gyermeklétszám. Vélhetően bizalmatlanok voltak az emberek a szokatlan, „ismeretlen" helyzet miatt. A nevelőtestület összetartó, alázatos munkája és a Püspökség szeretetteljes támogatása következtében pozitív változás vette kezdetét. Évről évre növekszik a gyermeklétszám, egyre több – vallását aktívan gyakorló – katolikus család igényli a keresztény nevelést, és az óvoda városi, kistérségi megítélése is kedvező. Az egyházi működtetéssel együtt járó új igényeket, elvárásokat minden dolgozónk vállalta, elfogadta. Büszkék vagyunk arra, hogy elhivatott pedagógusaink tudatosan törekszenek a keresztény értékek hiteles átadására, közvetítésére a gyermekek felé. A zöld környezetben felépült új óvoda pedig ennek az innovációnak a csúcspontja.

2. AZ INTÉZMÉNY JÖVŐKÉPE

2.1. Óvodakép

- Intézményünk a köznevelési rendszer része, a gyermekek óvodába lépésétől az iskola megkezdéséig segítjük a gyermekek személyiségfejlődését.
- A ránk bízott gyermekeket megismertetjük Jézus Krisztus tanításaival, gyökeret teremtve ezzel a keresztény élethez.
- A gyermekek nevelésének elsődleges, meghatározó, semmivel sem helyettesíthető színtere a család. Az óvodai nevelés kiegészíti, támogatja, kiteljesíti a családi nevelést, valamint lehetőséget biztosít a gyermeki személyiség kibontakoztatására, az egyéni sajátosságoknak, igényeknek megfelelő fejlesztésre.
- Fontos számunkra, hogy az óvoda és a család korrekt, együttműködő, egymást tiszteletben tartó, szeretetteljes, kölcsönösségen alapuló kapcsolatot tartson fenn egymással.
- Intézményünk működése során magas színvonalon teljesül az óvoda óvó-védő, szociális és nevelő – személyiségfejlesztő funkciója. Szent Erzsébet köténye az a védőháló, ami megóvja gyermekeinket, és biztosítja a harmonikus testi-lelki fejlődést a hagyományos keresztény értékrend szerint.
- Megteremtjük a gyermeki lélek gyarapodásának optimális feltételeit.
- A szabad játékot és a párhuzamosan megvalósuló sokféle tevékenységet, valamint a mozgás lehetőségét egész nap biztosítjuk a gyermekek számára.
- A gyerekeket korszerűen felszerelt, tudatosan fejlesztett nevelési környezetben, befogadó, derűs, szeretetteljes, elfogadó légkörben neveljük.
- A gyerekek fejlődését, sikeres iskolai beilleszkedését egyéni bánásmóddal, és adekvát differenciáló módszerek alkalmazásával segítjük.
- Az óvodai nevelésben alkalmazott összehangolt pedagógiai intézkedések a gyermek személyiségéhez igazodnak, és egyetemes emberi értéket közvetítenek.
- Óvodánkat beszédre ösztönző légkör és személyközpontú kommunikáció jellemzi.

- A teremtett világ értékeinek védelme, a környezettudatosság beépül az intézményi működés egészébe.
- Eredményesen valósul meg az egészséges életmód és a fenntartható fejlődés biztosítása.
- Intézményünk nevelőmunkájában fontos a hagyományok ápolása, valamint a hazai óvodai neveléstörténet értékeire való támaszkodás.
- Nagy hangsúlyt helyezünk a keresztény kulturális értékek átadására, a nemzeti identitástudat, a hazaszeretet és a szülőföldhöz való kötődés erősítésére.
- Német nemzetiségi csoportunk legfontosabb feladata a nemzetiségi kultúrkincs átörökítése, a nyelv és a kultúra megismerése, illetve az iskolai nemzetiségi nevelés előkészítése.
- Az óvoda segíti a hátrányok csökkentését, tehetséggondozást és inkluzív nevelési gyakorlatot folytat.
- Intézményünkben lehetőséget biztosítunk a nemzetiséghez tartozó és a migráns gyermekek nevelésére. Támogatjuk az önazonosság megőrzését, a hagyományok ápolását, erősítését.
- A nevelőtestületet a gyermekközpontúság, a magas szintű szakmai felkészültség, a folyamatos fejlődés igénye és a jó együttműködés jellemzi.
- Az óvodapedagógusokat hatékonyan támogatják az elhivatott, barátságos, gyermekszerető, nevelőmunkát segítő alkalmazottak.
- Intézményünk együttműködik a gyermekek nevelése során köznevelési, egészségügyi, szociális, kulturális intézményekkel, szakemberekkel és civil szervezetekkel.

2.2. Gyermekkép

A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások – beleértve a spontán és tudatos nevelő hatásokat is – együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszik, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, önmagához képest fejlődést mutasson, meglévő hátrányai csökkenjenek. Nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

Intézményünk olyan gyermekek nevelésére törekszik, akik:

- pozitív énképpel, megfelelő önismerettel, önbizalommal rendelkeznek
- másokat elfogadók, megegyezésre képesek, együttműködési, probléma megoldási képességük fejlett
- érzelmileg gazdagok, vidámak, kiegyensúlyozottak, empatikusak
- képesek alkalmazkodni az együttélés szokásaihoz, szabályaihoz
- kommunikációjuk nyílt, viselkedésük természetes, helyzethez adekvát, önfegyelmük fejlett
- érdeklődésük széleskörű, belső motiváltságuk fejlett, kreatívak, önállóak, aktívan tevékenykedők
- szociálisan érzékenyek, pozitív a viszonyuk az emberekhez, élőlényekhez, tárgyakhoz, tevékenységekhez, normákhoz, értékekhez
- hagyománytisztelők, ragaszkodnak nemzeti értékeinkhez, Magyarországhoz
- az egészség és a környezet érték számukra

A Szentírás tanítását idézve „Engedjétek hozzám jönni a kicsinyeket, hisz ilyeneké az Isten Országa”. Óvodai nevelésünk alapelve a gyermeki személyiség tisztelete, elfogadása, szeretete, megbecsülése.

3. AZ INTÉZMÉNY NEVELÉSI ALAPELVEI

- A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, az óvodai nevelés kiegészíti azt.
- Az óvoda feladata a keresztény élet gyermekléptékű előkészítése, a szeretetteljes nevelés biztosítása.
- A gyermeki személyiséget tisztelet, szeretet, elfogadás, megbecsülés, bizalom és védelem illeti meg.
- Elsődlegesnek tartjuk a gyermekek egyéni megismerését, személyes igényeik, szükségleteik kielégítését.
- A gyermek személyiségfejlődését, egyéni készségeinek, képességeinek kibontakozását a gyermekhez igazodó pedagógiai hatásokkal segítjük.
- Kiemelt figyelmet fordítunk az értelmi, a testi, a kommunikációs képességek és a szociális kompetenciák egyéni és életkor specifikus alakítására.
- A gyermekek nevelését érzelmi biztonságot nyújtó, szeretetteljes légkörben, az életkornak megfelelően játékkal, mozgással, sokféle élményt, tapasztalatot nyújtó tevékenységi lehetőség biztosításával segítjük.
- A szabad játéknak, mint a gyermek elsődleges tevékenységének kiemelt helyet biztosítunk.
- Nevelőmunkánk központi eleme az egyéni bánásmód, korszerű differenciáló stratégiák, módszerek alkalmazásával.
- A gyerekek aktivitását és önállóságát ösztönözzük.
- A gyermekek számára biztosított széleskörű tevékenységi lehetőségek, sokféle spontán és szervezett tapasztalatszerzésre, önálló és együttműködést kívánó tanulási szituációkra nyújtanak lehetőséget.
- Az életkorhoz és az egyéni képességekhez igazítjuk a pedagógiai intézkedéseket, a műveltségtartalmak közvetítését, a gyermekek személyiségfejlődésének és egyéni képességeinek kibontakoztatását.
- A gyermekek fejlődését folyamatosan követjük, és tudatosan tervezzük személyiségfejlődésük segítését.
- Nevelőmunkánk fontos területe a tehetséggondozás.
- Intézményünkben az inkluzív, befogadó pedagógiai szemlélet és gyakorlat érvényesül.
- A különleges bánásmódot igénylő gyermekek sajátos nevelési igénye, valamint a nemzetiséghez tartozó és a migráns gyermekek nevelése kapcsán rendkívül fontos a tolerancia, a különbözőségek elfogadása, a differenciált képességfejlesztés és az integráció.
- A minőségi nevelőmunkához, a megfelelő személyi és tárgyi feltételek biztosítása szükséges.
- A gyerekek eredményes nevelése érdekében, hatékony együttműködést kell kialakítani a családdal és a gyermek fejlődésének segítésében résztvevő, illetve bevonható szakemberekkel, intézményekkel, szervezetekkel.

4. AZ INTÉZMÉNY KÜLDETÉSNYILATKOZATA, ÉRTÉKEI

4.1. Küldetésnyilatkozatunk

A Szent Erzsébet Óvoda ellátja 2,5 éves, illetve 3 éves kortól az iskola megkezdéséig a gyermekek gondozását, nevelését, képességeik kibontakoztatását és fejlesztését.
A gyermekek többsége a katolikus óvodában szerzi első vallásos ismereteit. Életkori sajátosságaiból fakadóan fontos, hogy az őt körülvevő felnőttek (pedagógusok, pedagógiai munkát segítők) példamutató viselkedése által tapasztalja meg Isten szeretetét.
Óvodánkban esztétikus, barátságos, komfortos környezetben fogadjuk a gyermekeket. A legfontosabbnak tartjuk, hogy a gyermekek szeretetteljes, nyugodt, derűs légkörben nevelődjenek. Személyiségfejlődésük kibontakoztatását játékkal, mozgással és sokféle tevékenységi lehetőség biztosításával segítjük. Természetesnek vesszük a gyerekek közötti különbségeket. Nevelőmunkánk során a gyermekek életkori és egyéni sajátosságaihoz igazodó, differenciáló módszereket alkalmazunk.
Fontosnak tartjuk, hogy az egészséges életmód, és a környezettudatos, természeti kincseinket, közvetlen környezetünket óvó, tisztelő magatartás szokásait megalapozzuk. Az együttélés, és a gyermekek biztonságérzetének növelése megkívánja, hogy ésszerű szabályokat állítsunk fel, melyek betartására ösztönözzük gyermekeinket.
Intézményünkben befogadó pedagógiai szemlélet és gyakorlat érvényesül, nemzetiségi nevelési programot is kínálunk a gyerekeknek.
Az óvodai nevelés során mindannyiunk számára első a gyermek. Nevelési eredményeink növelése érdekében, az egymástól tanulás lehetőségét kihasználjuk, szakmai felkészültségünket folyamatosan fejlesztjük.
Gyermekeink mindennapjait sokszínű programokkal tesszük élményszerűvé.
A szülőkkel való kapcsolat elmélyítése érdekében sokféle találkozási lehetőséget szervezünk. A 2020-ban elterjedt világjárvány arra ösztönözte a nevelőtestületet, hogy a klasszikus kapcsolattartási lehetőségek mellett korunk vívmányait is kihasználjuk: facebook, messenger, online tér.

4.2. Nevelési értékeink

Óvodánkra érvényesek a pedagógiai programunkban megfogalmazott alapelvek, cél- és feladatrendszer, a kimeneti fejlődési mutatók és a következőkben felsorolt nevelési értékek.
Az intézményben kiemelt pedagógiai értékek

- Szeretetteljes nevelés
- Erkölcsi és vallási nevelés
- Az érzelmi, az értelmi és az értékorientált közösségi nevelés
- A mozgás kiemelt szerepe
- Az egészséges életmód megalapozása
- A gyermekismeret, az egyéni sajátosságok tiszteletben tartása, a gyermek egyéni fejlődési üteméhez igazodó nevelőmunka
- A családdal való együttműködés
- Integrált nevelés
- A játék, illetve a játékba épített, párhuzamos tevékenységszervezés
- A környezettudatosságra nevelés, projekt, témahét
- A kommunikáció, a drámajátékok alkalmazása
- A hagyományok ápolása
- Hazaszeretet, szülőföldhöz való ragaszkodás kialakítása
- Tehetséggondozás
- Nemzetiségi nevelés

5. AZ ÓVODA NEVELÉSI CÉLKITŰZÉSEI

5.1. Általános célkitűzések

Óvodai nevelésünk célja, a 3-6-(7) éves gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlődésének, személyiségük kibontakoztatásának, a hátrányok csökkentésének elősegítése.

5.2. Sajátos célkitűzések

- Az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével, a gyermeki személyiséghez igazodó pedagógiai módszerek alkalmazásával a testi, a szociális, az értelmi és kommunikációs képességek fejlődésének segítése.
- A gyermekek érzékenyítése a hitéletre.
- Az óvoda - iskola közötti zökkenő mentesebb átmenet segítése.
- A gyerekek egészség- és környezettudatos szemléletének megalapozása.
- Az erkölcsi szokás, és normarendszer megalapozása.
- A nemzetiséghez tartozó és a migráns gyermekek ismerjék meg kultúrájuk elemeit, szokásait.
- A nemzetiséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, a nemzeti identitás erősítését, ápolását a nemzetiségi hagyományok átörökítését, nemzetiségi gyermekek nyelvi nevelését és a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek befogadása, a sajátosságokból adódó különbségek csökkenése.
- A tehetséges gyermek felismerése, képességeik hatékony fejlesztése.
- A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek összehangolt, integrált nevelése révén, az indulási hátrányok csökkenése.

6. AZ ÓVODA NEVELÉSI FELADATAI

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi és lelki és értelmi fejlesztése, szükségleteinek kielégítése. Ezen belül:
- az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés,
- az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

6.1. Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés célja a gyerekek egészséges életvitel igényének kialakítása és testi, lelki fejlődésük elősegítése.

Feladatok:
- A gyerekek egészséges fejlődéséhez szükséges környezet biztosítása
- A gyerekek testi szükségleteinek nyugodt, egyéni igények szerinti kielégítése
- Az egészséges életmód, gondozás, egészségmegőrzés szokásainak kialakítása
- Az életvezetési készségek fejlesztése

A gyerekek egészséges fejlődéséhez szükséges egyik legfontosabb feltétel a megfelelő **környezet**. Ennek kialakításánál alapvetően fontos a környezet (levegő, víz, eszközök) tisztasága, a színek

harmóniája, a balesetvédelem szempontjából a biztonságos eszközök és térberendezés, a zajmentesség, fényviszonyok, a tevékenységekhez megfelelő hely és eszközök biztosítása.

Óvodánk udvara minden évszakban a szabadban való mozgás, játék, tevékenykedés és az edzés legfőbb színtere. Akkor tölti be funkcióját, ha a gyerekek sok időt töltenek kint.
Az udvar tagolása és burkolása (füves, rekortán, homokos, árkos-dombos terület) a különböző tevékenységek igénye szerint célszerű.
A mászókák, hinták, csúszdák sokféle mozgásra ösztönzik a gyerekeket. Jó idő esetén biztosítani tudjuk, hogy a gyerekek egész napjukat a szabadban tölthessék.
A nap káros sugaraitól a fák, napvitorlák és napernyők védik a gyerekeket. Sok növény nem csak díszíti a környezetet, hanem segíti az árnyékolást, a levegőben lévő por megszűrését is.
A vízzel kapcsolatos tapasztalatszerzés kiváló eszköze a kerti ivókút.

Az **óvoda épülete** harmonikus színeivel, ötletes, igényes, esztétikus berendezésével hozzájárul a gyerekek jó közérzetéhez.
A *csoportszobák* nagy ablakain akadálytalanul jön be a fény és a gyerekeknek szabad kilátást enged. A levegőcseréről a szellőztetőrendszer gondoskodik. A csoportszoba berendezéséhez használt lekerekített sarkú bútorok a baleset megelőzést szolgálják. A tér kialakításánál figyelembe kell venni, hogy az egyes tevékenységekhez szükséges hely biztosított legyen.
A folyosón kialakított öltözők a gyerekek egyéni holmijának elhelyezéséhez és az öltözködéshez megfelelő teret biztosítanak.
A csoportszobákhoz tartozó *mosdókban* az egyéni tisztálkodási eszközök jól átlátható és könnyen hozzáférhető elhelyezése nagyon fontos. A WC-k függönnyel elzártak az intimitás érdekében. A vizes játék feltételeit a csoportszobákban és nyáron az udvaron biztosítjuk.
Az óvoda épületében klíma berendezés biztosítja a megfelelő komfort érzést kánikula idején.
A gyerekek testi fejlődésének és mozgásigényének kielégítése szempontjából kiváló lehetőség a sokféle mozgásfejlesztő eszközzel felszerelt tornaterem, sportudvar és a csoportszobákhoz tartozó terasz. A vizes edzés, a vízhez szoktatás és úszástanítás feltétele – igény szerint - a Szivárvány Óvodában biztosított.

A gyerekek testi szükségleteinek nyugodt, egyéni igények szerinti kielégítése jó közérzetük alapja és feltétele más tevékenységekhez való viszonyuknak. Az óvodapedagógus a gyerekek óvodába lépése előtt tájékozódik egyéni sajátosságairól (anamnézis, szülőkkel való beszélgetés). A testi szükségletek kielégítését korlátozni nem lehet. Annak érdekében, hogy a gyerekek egyre önállóbban ki tudják elégíteni igényeiket, szükséges a megfelelő eszközfeltétel biztosítása és a bizalmat, biztonságot nyújtó légkör. Így érhető el, hogy a gyerekek jól érezzék magukat az óvodában és szükségleteik természetes kielégítésére törekedjenek, kérjék és fogadják el a felnőtt segítségét.

Az egészséges életmód, gondozás, egészségmegőrzés szokásainak alakításánál figyelembe kell venni a családból hozott szokásokat, és fokozatosan kialakítani a közösségi élethez igazodó szokásokat, szabályokat. Az egészséges életmód kialakításának része az egészséges táplálkozás, a rendszeres mozgás, a nyugodt délutáni pihenés és a stresszmentes életmód.

Gondoskodni kell róla, hogy az **étrend** megfelelő arányban tartalmazza a gyerekek fejlődéséhez szükséges tápanyagokat, vitaminokat, ásványi sókat. Ennek érdekében sok gyümölcs, zöldségféle, elsősorban szárnyas hús, hal és rostban gazdag ételek kerüljenek az étrendbe. Az új ételeket, ízeket fokozatosan, nagy odafigyeléssel kell megismertetni a gyerekekkel. A felnőttek mintaadása rendkívül fontos a hitelesség szempontjából. Segítheti az új ételek elfogadását, ha választási lehetőséget kínálunk a gyerekeknek (pl.: fehér és barna kenyér). Folyamatosan biztosítjuk az ivóvizet, és gyakori vízfogyasztásra ösztönözzük a gyerekeket.

Óvodánkban a **mozgás** feltételei adottak. Minden évszakban adunk lehetőséget a gyerekeknek a szabadban való mozgásra és sokféle mozgásos játékkal ismertetjük meg őket. Jó időben töltsék az egész napot a szabadban a gyerekek, az óvodapedagógus rendszeresen szervezzen sétát, kirándulást, gyalogtúrát! A mindennapos mozgás hozzájárul a gyermekek mozgásigényének kielégítéséhez.

A testi, **lelki**, mentális **egészség** fejlesztésének célja, hogy elősegítse a kiegyensúlyozott pszichés fejlődést, támogassa a gyermeknek a környezethez történő alkalmazkodását, és pozitív hatást gyakoroljon személyiségük fejlődésére.
A lelki egészség védelme érdekében fokozottan figyelni kell, a gyermekektől érkező segítségkérések, az ún. „segélykiáltások" megértésére. Az elhanyagolás (érzelmi, fizikai) és a bántalmazás súlyosan veszélyezteti a gyermekek fejlődését. A probléma megelőzése, illetve eredményes megoldása érdekében, szükség esetén speciális szakemberek bevonását is kezdeményezni kell (pszichológus, gyermekvédelmi szakember, orvos).

A **nyugodt, stressz mentes életmód** kialakításában fontos szerepe van a helyes életritmusnak, az ésszerű szabályoknak, a következetes napirendnek. A tevékenységek szervezése során az óvodapedagógusok az adott szituációnak megfelelően rugalmasan változtathatnak az előzetes terven. A nyugodt csoportlégkör kialakítása érdekében a gyerekeket – felnőtt példával - halk beszédre szoktatjuk. A relaxáció, a drámajátékok alkalmazása és a mozgás hozzájárul a feszültség oldásához.

Az eredményes **szokásalakítás** fontos feltétele, a megfelelő eszközök és a tevékenységhez szükséges idő biztosítása, a felnőttek mintaadása, összehangolt együttműködése, segítségnyújtása. A fokozatosság és a tapintat nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a gyerekek a szokásokat elfogadják és önállóan végezzék.
A gyermek tisztasága hozzájárul komfortérzésének kialakulásához. Tisztaság iránti igényének alakulását szolgálja a *testápolás* szokásainak elfogadtatása (mosakodás, fogmosás, fésülködés, orr-, köröm tisztítás, WC használat). A gondozatlan gyermekek napi ápoltságának biztosítása a dajkáktól kiemelt odafigyelést és diszkréciót igénylő feladat.
A gyerekek ruházatánál fontos, hogy kényelmes, tiszta, a tevékenységnek és az időjárásnak megfelelő legyen. A réteges, időjárásnak és hőmérsékletnek megfelelő *öltözködés* a célszerű. Ruházatuk tisztántartását a gyerekek maguk végezzék a szükséges segítséggel.
A kulturált *étkezés* feltételeinek biztosítása mellett, segíteni kell a gyerekek önállóságának fejlődését az eszközök használata és az önellátás terén. A gyermek egészséges fejlődéséhez nélkülözhetetlen, hogy a megfelelő mennyiségű táplálékot magához vegye (egyéni különbségek). Az étvágytalan, válogatós gyerekek nagy toleranciát igényelnek. Sok esetben növeli a gyerekek étkezési kedvét, a választási lehetőség biztosítása, valamint, ha maguk készíthetik el reggelijüket.
A *nyugodt pihenés, alvás* feltételeit a tiszta levegővel, csenddel, hangulati előkészítéssel, altatódallal, mesével, simogatással és a kényelmes ruházattal (alvóruha) biztosítjuk. Az óvodapedagógus és a dajka a gyerekek egyéni alvási szokásait vegye figyelembe (elhelyezkedés, "alvóka")! A kisebbek hosszabb, a nagyobbak rövidebb pihenést igényelnek, de az azonos korú gyerekek is különböznek alvási igényükben. Az óvodapedagógus feladata, hogy az alvó és a nem alvó gyerekek igényeit minél optimálisabban összehangolja.

A **betegségmegelőzéshez,** az ellenálló képesség erősítéséhez, edzéssel és a fertőzések megakadályozásával járulhatunk hozzá. Óvodába kerülés előtt szükséges az óvodapedagógusnak tájékozódni a gyerekek betegségeiről.
A gyerekek érdekében ki kell használni a víz, a levegő és a napfény edző hatását, a fokozatosság betartásával és az egyéni érzékenység figyelembevételével.
A betegségek, fertőzések megakadályozása szempontjából fontos a megfelelő tisztálkodás, a tiszta környezet, a szellőztetés, az egyéni eszközhasználat biztosítása, a beteg gyerekek elkülönített

gondozása (köhögés, hányás, hasmenés, kiütés esetén) a szülők érkezéséig, és a hőmérsékletnek megfelelő öltözködés.
Járvány kialakulása esetén a mindenkori biztonsági előírásokat maximálisan be kell tartani. Egészségügyi veszélyhelyzet ideje alatt fokozott fertőtlenítés szükséges. Az óvodába minden esetben csak egészséges gyermek és felnőtt léphet.
A balesetek elkerülése miatt szükséges az eszközök folyamatos ellenőrzése, javítása, az óvodapedagógusok, dajkák odafigyelése és a gyerekek egymás testi épségének megóvására való nevelése.

Az **életvezetési készségek** fejlesztése szükségesek a problémamegoldáshoz, a rugalmas alkalmazkodóképességhez, a nehézségek leküzdéséhez, a mérlegelő gondolkodáshoz, a hatékony kommunikációhoz. Az életvezetési készségeken alapuló nevelés hozzásegíti a gyermekeket azon ismeretek, készségek, képességek megszerzéséhez, amelyek szükségesek az egészséges életmód kialakításához.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- A gyerekek önmaguk és környezetük tisztaságát, rendjét, esztétikáját fontosnak tartják, maguk is hozzájárulnak ennek létrehozásához.
- Testi szükségleteiket kulturált módon, önállóan, szükség esetén késleltetve is ki tudják elégíteni.
- A tisztálkodáshoz kapcsolódó szokásokat ismerik, betartják.
- Szeretnek mozogni, gyalogolni, kirándulni.
- Nyugodtan, kiegyensúlyozottan tevékenykednek.
- Az egészséges táplálkozást helyezik előtérbe.
- A kulturált étkezés szokásait ismerik, betartják.
- Önállóan öltözködnek, étkeznek, használják az eszközöket.
- A szokások természetessé váltak számukra.

6.2. Az érzelmi, erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés fejlesztése

Az óvoda családias, bizalmat közvetítő, szeretetteljes légköre ösztönöz, és hatással van a gyermek érzelmi kötődésének alakulására.

A nevelés célja: kiegyensúlyozott, érdeklődő, kedves, toleráns, barátságos gyerekek nevelése, azoknak a képességeknek, tulajdonságoknak a fejlődését elősegítve, amelyek alkalmassá teszi őket, hogy én érvényesítési törekvéseiket összehangolják a közösségi élet normáival.

Feladatok:
- Befogadó, biztonságot nyújtó, szeretetteljes óvodai légkör megteremtése
- A gyerekek megnyerésén alapuló óvodai befogadás megvalósítása
- Pozitív személyes kapcsolatok kialakulásának elősegítése (óvodapedagógus-gyermek, nevelőmunkát segítő munkatársak-gyermek, gyermek-gyermek)
- Segíteni a gyermekek érzelmi, erkölcsi és szociális érzékenységének fejlődését
- A közösségi élet szokásainak kialakítása
- Eltérő életmód, kultúra, szokásrendszer kölcsönös elfogadása
- A gyerekeket az Isten és az ember szeretete felé vezető útra irányítása
- Gyermeki jellem alakítása
- Türelem, szociális érzékenység, szolidaritás, igazságosság formálása

A befogadó, biztonságot nyújtó, szeretetteljes óvodai légkör megteremtésében az óvodai környezet, a felnőttek külső megjelenésén kívül, az óvodapedagógus (a felnőttek) személyiségének

van a legnagyobb szerepe. Szorosan együttműködik a dajkával, akinek legfontosabb személyiségjegye a kedvesség, szeretetteljes viselkedés, empátia, türelem, rugalmasság.
A „csalogató" óvodai környezet világos, színes, játékos, barátságos. A gyerekeket riasztó hangok (hangos felnőtt beszéd, erős zajok) kiküszöbölése minden óvodában dolgozó felnőtt feladata. A felnőttek viselkedésében legyen természetes a halk beszéd, a lassú, nyugodt mozgás, a puha eszközhasználat. Minden felnőtt legyen a gyermekek felé forduló, udvarias, kedves, segítőkész. A gyermeki személyiség tiszteletben tartása alapvető elvárás a felnőttektől. Az otthonosság alakításához tartozik, hogy a gyerekek saját eszközeinek külön helye van.
A csoportban a gyerekek szabadon mozoghatnak, tevékenységeiket belső motiváltságuk alapján választhatják. Az óvodapedagógus a gyerekek önállóságát, kompetenciáját támogatja, a „teheted", „képes vagy rá" bíztató reagálásaival. Az óvodapedagógus állandó jelenlétével, gyerekek felé való nyitottságával, segítőkészségével biztonságot nyújt.

A gyerekek megnyerésén alapuló óvodai befogadás megvalósításának sikerességében az előkészítésnek nagy szerepe van. Óvodánkban az óvodai felvétel előtt lehetőség szerint *„ovinapot*" szervezünk, ahol a gyerekek a szülőkkel együtt ismerkedhetnek az óvodával, az óvodapedagógusokkal és tapasztalatot szerezhetnek a nevelőmunkával kapcsolatban. Rendkívüli helyzet esetén, ha nem lehetséges a személyes ismerkedés, kreatív módon tartjuk a kapcsolatot a leendő szülőkkel.
Az óvodapedagógusok a nagyobb gyerekeket felkészítik, hogy örömmel, tapintattal, segítőkészen fogadják a kicsiket.
Az első élmények meghatározhatják a kisgyermek óvodához való viszonyát. Törekedni kell arra, hogy ezek minél kellemesebbek legyenek. Rendkívül fontos, hogy az óvodakezdés gyereknek, szülőnek egyaránt örömmel várt esemény legyen.
Az *óvodai befogadás* időszakában a gyerekek szakaszosan érkeznek, így több lehetőség van az ismerkedésre, a személyes kapcsolat alakítására. Ebben az időszakban mindhárom felnőtt jelen van. Az óvodapedagógus érezze át, hogy a szülőtől való elválás a gyerek számára nagyon nehéz, megkönnyítése empátiát, türelmet, gyöngédséget kíván. A beilleszkedést segítheti, ha a gyerekek a szülőkkel együtt töltik az első napokat az óvodában, és ha csak folyamatosan növelik az óvodában tartózkodás idejét. Az óvodás testvér és a saját tárgy, játék is kedvezően hat a gyerekek biztonságérzetének alakulására.
A gyerekek testközelség, illetve – távolság igényét minden felnőttnek tiszteletben kell tartania. A gyerekek folyamatosan ismerkednek a csoport szokásaival, ezek elfogadásához az egyénileg szükséges időt meg kell adni.
Osztatlan életkorú csoportjainkban a nagyobb gyerekek sokat segíthetnek a kisebbek befogadásában és a szokások megismertetésében. Az óvodapedagógus legfontosabb feladata befogadás idején a gyerekek és a szülők bizalmának megnyerése.

A pozitív személyes kapcsolatok kialakulásának elősegítését a jó óvodapedagógus-gyerek kapcsolat alapozhatja meg. Az óvodapedagógus - gyerek kapcsolat a mindennapi szituációk személyes perceiben alakulnak elsősorban. Az óvodapedagógus kerüljön minden gyerekkel legalább rövid időre „csak velem" szituációba.
Az életkori sajátosságok közül figyelembe kell venni, hogy a gyerek érzelem vezérelt, én fejlődésének sajátossága az én központúság, felnőtthöz való ragaszkodása erős, társ iránti igénye csak 4,5-5 éves korban alakul ki. Az óvodapedagógus - gyerek kapcsolat pozitív alakulását segíti a személyes beszélgetés, a testközelség és az együttjátszás igényének kielégítése. Az óvodapedagógus ismerje meg a gyerekek egyéni jellemzőit, fogadja el különbözőségüket, értse meg őket, bízzon bennük, tartsa tiszteletben döntéseiket. Az óvodapedagógus modell a társas viselkedés szempontjából. A gyerekek társas kapcsolatai a tevékenységek közben alakulnak, fejlődik egymáshoz való viszonyuk (szimpátia, barátság), együttműködésük és sok közös élményben van részük. A társas együttműködés során alkalom van az egymáshoz viszonyításra, az „én" határok

megtapasztalására. Mindez jelentősen hozzájárul az énkép alakulásához. A társ bemérési pont, az önismeretet és az önértékelést segíti.
A társas együttlét szituációiban tanulják meg az egymás felé fordulást, a másság elfogadását, a segítést, a szeretetet. Az óvodapedagógus erősítse a gyermek barát- választását. A tapintat, a törődés, a szeretetteljes odafordulás, a pozitív, elfogadó attitűd az óvoda minden dolgozójával szemben követelmény. Az óvoda dolgozóinak modellértékű kommunikációja és bánásmódja mintát jelent a gyermek magatartásának alakulása szempontjából.

A gyerekek érzelmi, erkölcsi és szociális érzékenységének fejlődését akkor segítheti az óvodapedagógus eredményesen, ha sokféle életteli, természetes kapcsolatteremtés alakul a csoportban, melyben a gyerekek önállóan, vagy együttműködve, de kényszer nélkül vesznek részt.
Az óvodapedagógus tartsa tiszteletben a gyerek érzelmeit, ezeket nem elfojtani kell, hanem megtanítani, hogyan kontrollálhatja indulatait. A csendes, nyugodt, érthető óvodapedagógus viselkedés jó mintát nyújt.
A mindennapok természetes szituációiban és az óvodapedagógus által kezdeményezett kommunikációs játékok során fejlődik a gyermek érzelem felismerő és kifejezőképessége, tapasztalatot szerez saját és mások érzelmeinek hatásáról.
A tevékenységek segítik a gyerekek erkölcsi tulajdonságainak (együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség) és akaratának (önállóság, önfegyelem, kitartás, feladattudat) fejlődését.
Az óvodapedagógus kommunikációs intelligenciájának mutatói a jó beszéd példát adó (artikuláció), választékos beszéd és a hitelesség (metakommunikáció). Az óvodapedagógus legnehezebb feladata, hogy az én tudat, én érvényesítés és a szociális érzékenység alakulását megfelelő összhangban segítse. A gyerekek között az önérdek és a társ érdekének ütközése miatt gyakran alakulnak ki probléma -, konfliktushelyzetek. Hosszú időre és toleranciára van szükség, míg a gyerekek olyan én érvényesítési technikákat tanulnak meg, amely a társak igényeit is figyelembe veszi. Konfliktus esetén az óvodapedagógus ne vegye el a felelősséget a gyerektől a megoldás átvállalásával.
Az óvodapedagógus kerülje a büntetést, a bírálatot, a kiabálást, a hibáztatást, a panaszkodást. Kivárással, kérdésekkel, a probléma meghallgatásával, a gyerekekkel együtt megoldási módok keresésével, az alternatívák közül való önálló választás ösztönzésével segítse, hogy a gyerekek megtalálják a saját megoldásukat. Az óvodapedagógus és a gyerekek együtt keressék az alku – csere – kompromisszum sokféle, helyzethez adekvát módját.

A közösségi élet biztonsága, nyugalma függ a csoport életét szabályozó **szokások** alakulásától. Érthető, ésszerű szabályok legyenek a csoportban. Ezek elfogadását segíti a felnőtt minta és a gyerekek fejlődési üteméhez, sajátosságaihoz igazodó egyéni bánásmód. A gyerekek viselkedését, tevékenységét nem kell állandóan értékelni. Az óvodapedagógus természetes módon fejezze ki örömét, elismerését a gyerek felé, ha kell bíztassa, segítse. Cél a belső kontroll erősítése a gyerekekben, ez pedig bizalommal, bíztatással, az önállóság, autonómia, kompetencia támogatásával alakítható.
A közösségi együttélést segítő normák: a társ személyiségének, érzelmeinek, tevékenységének tiszteletben tartása, segítés a társaknak, a kisebbeknek, örömszerzés, vigasztalás, együttérzés, udvarias magatartás.
Az osztatlan életkorú csoportokban a nagyobb gyerekek modellálják a közösségi szokásokat a kisebbeknek. Az óvoda és a csoportok hagyományainak kialakítása, a közös tevékenységek és élmények, hozzájárulnak a gyerekek egymás felé fordulásának erősítéséhez.
Ilyenek: csendes percek, közös imádkozás, születésnapok megünneplése, séta a kisebbekkel, az óvoda közös programjai, közös ünneplések, ovi bábszínház és a nyílt napok.
Kiemelt figyelmet fordítson az óvodapedagógus az eltérő életmód, nyelv, szokások elfogadtatására a nemzetiségi és a migráns gyermekek esetében. Segítse a sajátos nevelési igényű és a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek beilleszkedését.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:
- A gyerekek szívesen járnak óvodába.
- Természetessé válik az imádkozás, a keresztény értékrend mindennapi megtapasztalása
- A közösségben bátran vállalnak feladatot, siker orientáltak.
- Feladathelyzetekben egyre eredményesebben vesznek részt, kreatív megoldásokra törekednek.
- A tevékenységekben képesek felnőttekkel és társaikkal kapcsolatot teremteni, együttműködni, segítséget nyújtani.
- A tevékenységekben kitartóak, a megkezdett tevékenységet befejezik.
- Mások érzelmeit felismerik, saját érzelmeiket kontrollálni tudják.
- A gyerekek között kevés a konfliktus. Konfliktus helyzetben nem az agresszív megoldásra törekednek.
- Konfliktus helyzetekben képesek együttműködve mindkét fél számára elfogadható megoldást találni önállóan is.
- A közösségi élet szokásai természetessé váltak számukra.
- Az udvariassági szokásokat igyekeznek betartani (köszönés, kérés, megköszönés, figyelmesség).
- Készen állnak az iskolai élet elfogadására.
- Megtapasztalják, és elfogadják az Isteni szeretetet.

6.3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az anyanyelvi nevelés célja, az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés, a beszéd és a kommunikációs kompetenciák fejlődésének segítése.
Az értelmi nevelés célja, a gyerekek ismeretszerzésének és képességfejlődésének segítése változatos tevékenységi, tapasztalatszerzési lehetőségek biztosításával.

Feladatok:
- Az anyanyelvi fejlesztés és a kommunikáció különböző formáinak alakítása
- A beszédkészség fejlesztése
- Az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitás fejlesztése
- A gyerekek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése

Az **értelmi nevelés** tevékenységeken keresztül, az óvodai nevelési módszerek segítségével, elsődlegesen a gyermekek szabad játéka által valósul meg. Az értelmi nevelés szoros kapcsolatban van az anyanyelv és a kommunikáció alakulásával.
Programunk lényeges része a beszéd, az **anyanyelv és a kommunikáció fejlesztése**, hiszen csak kellő nyelvi fejlettséggel rendelkező gyermekek lesznek képesek az alap kulturális technikák elsajátítására.
A kommunikáció, a beszéd eszköz a társas kapcsolatokban. Célja a kapcsolat felvétele, az információ eljuttatása a másik emberhez, akinek a társas reakcióiból a megértés ellenőrzése, a kapcsolat valamilyen szintű mélyítése valósul meg. A kommunikáció és a metakommunikáció elválaszthatatlan egymástól, a jelzések kiegészítik, helyettesítik, mélyítik, vagy semlegesítik a szóbeli közlést. Az egyéni fejlődés biztosításához szükséges, hogy az óvodapedagógus személyes példájával (odafigyelés, beszélgetés, meghallgatás), kommunikációs helyzetek megteremtésével ösztönözze a gyermekek közötti kommunikációt. Az óvodapedagógus teremtsen lehetőséget a beszédre, ennek fejlesztésére, bővítse szókincsüket, gazdagítsa kommunikációs ismereteiket (például érzelmeket kifejező gesztusaikat, arckifejezéseiket, testtartásaikat).

Az **anyanyelvi nevelés** valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása – a beszélő környezettel,

helyes mintaadással és szabályközvetítéssel – az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van. A gyermek beszéd- és kommunikációs képessége elsődlegesen a családi szocializációtól függ.
Fontos feladatunk a gyermekek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartása, ösztönzése, és a gyermeki kérdések megválaszolása. A tevékenységekben sokféle verbális és nem verbális jelzés, interakció jelenik meg. A roma gyermekek nevelésében a nyelvi kifejezőkészség fejlesztése kiemelt feladat. A nyelvi hátrányok csökkentése érdekében együttműködünk a logopédussal és a gyógypedagógussal.
Az anyanyelvi-, kommunikációs- és drámajátékokat egyéni, illetve, mikro csoportos kezdeményezések alkalmával is alkalmazunk, amelyekben a gyerekek örömmel vesznek részt. A bábozás, az éneklés, a mondókázás és a mindennapi mesélés nagyban hozzájárul a gyerekek beszédkészségének fejlődéséhez, szókincsük gyarapodásához. A nyelv- és ajakügyesítő, valamint a hallásfejlesztő gyakorlatokkal lehetőséget teremtünk a hangzók helyes ejtésére. A játékokhoz főként saját készítésű eszközöket használunk.

Az **értelmi nevelés**, az értelmi képességek fejlesztése az óvodában egyrészt a gyermek spontán tevékenysége, a szabad játék során, valamint az óvodapedagógus által szervezett tevékenységekben (egyéni, páros, mikrocsoportos, csoportos) valósul meg. A gyermekek ismeretszerzésének és képességfejlődésének alapfeltétele a sokféle tevékenységi lehetőség, az óvodapedagógusok gyermekismerete, szituáció-érzékenysége, módszertani gazdagsága. Az óvodapedagógusok sokféle játékot készítenek, amelyek segítik a képességek fejlődését (kirakó, dominó, kártya-, táblajáték).
A gyermekek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, célirányos bővítése a gyermeki tevékenységek által történik. A szabad játék és a szervezett, sokféle tevékenység segíti a kognitív képességek fejlődését. A képzelet, az alkotóképesség és a kreativitás fejlődését a kötetlen, ösztönző környezet segíti.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- Beszédük érthető, kifejező, összefüggő.
- Beszédfegyelmük kialakult.
- Képesek meghallgatni és megérteni másokat.
- Bátran és szíves kommunikálnak a társaikkal és a felnőttekkel.
- A metakommunikációs jelzéseket használják, a környezetükben élő személyekkel jól kommunikálnak.
- Tudnak szemkontaktust teremteni és tartani.
- Az etnikumokhoz tartozó gyermekek is megértik és helyesen alkalmazzák az óvodai élethez szükséges kifejezéseket, és képesek magukat megértetni.
- Koruknak megfelelően kialakult a pontos érzékelés, észlelés, képesek vizuális, auditív differenciálásra.
- Térbeli viszonyokat képesek felismerni és megnevezni.
- Az önkéntelen bevésés mellett megjelenik a szándékos bevésés is.
- Gondolkodásuk, képzeletük, fantáziájuk, emlékezetük, szándékos figyelmük fejlődik.
- Gondolkodásukra, a problémamegoldásra törekvés és kreativitás a jellemző.
- A gyermekek érdeklődése sokoldalú.
- Tanulási szituációk iránt motiváltak.
- Értelmi képességeik folyamatosan fejlődnek.
- Érzékelésük, észlelésük (vizuális, akusztikus) differenciált, a testséma kialakult.
- Téri tájékozottságuk fejlett.
- Megalapozódott a szándékos bevésés és felidézés.
- Megjelenik a szándékos figyelem.
- Gondolataikat érthetően ki tudják fejezni.
- Elemi ismereteik vannak önmagukról és környezetükről.

6.4. A vallásos életre nevelés

A nevelés célja, hogy katolikus óvodaként, az Óvodai nevelés országos alapprogramját kiegészítsük egy olyan keresztény légkörrel, amely segíti a gyerekek elindítását a hit útján. Az Istenhez csak az emberek szeretetén keresztül juthatunk el. Jézus ezt mondta: „amit legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek".

Feladatok:

- mindennapos, csendes percek, lelki beszélgetések alkalmával kialakítjuk a hit elfogadásának képességét
- ünnepeink méltó, hiteles megszervezése, megünneplése
- a gyerekek életkori sajátosságainak megfelelő módon egyetemes, örök érvényű emberi értékek feldolgozása (szeretet, segítés, igazmondás, egymásra figyelés, bocsánatkérés, megbocsátás, vigasztalás, szelídség, hála, türelem)
- a tárgyi, és elsősorban a személyi környezet tükrözze az óvoda katolikus jellegét
- a vallásos nevelés elsősorban a keresztény értékek meghonosítását jelenti óvodánkban
- tudatosítjuk a gyerekekben, hogy életvitelüket tetteik formálják, ezért igyekezzenek keresztényi érzülettel cselekedni
- megalapozzuk erkölcsi tulajdonságaikat (együttérzés, önzetlenség, segítőkészség, figyelmesség)

A **hitre nevelésben** az óvónői elkötelezettség és pozitív példa a legmeghatározóbb. A mindennapjainkat átható nevelésünknek kell keresztény szelleműnek lennie. Hiteles közvetítéssel a keresztény szellemiség olyan csíráit ültethetjük a gyerekekbe, melyek segítségével később képesek lesznek eldönteni, hogy elfogadják-e Isten szeretetét, és ennek megfelelő módon alakítják-e életüket. A keresztény (katolikus) óvoda arculatát a gyermekekkel való bánásmód határozza meg. A gyermek, szülő, pedagógus kapcsolataiban egyaránt Jézus példáját kell követnünk, mely megnyilvánul az önzetlenségben, áldozatkészségben, szeretetben és tiszteletben. A gyerekeken keresztül eljuttatjuk a katolikus értékek iránti igényt a családokhoz is.
Elhivatottsággal kell végeznünk nevelő-oktató munkánkat, abban a tudatban, hogy a nevelés nem csak vezetés, irányítás által valósul meg, hanem példamutatás, mintaadás során is. Mindig a gyerekek jövője, fejlődése, teljes kibontakoztatása irányítja tevékenységünket.

Vallási nevelés megjelenése:

- Beépítjük a mindennapi tevékenységeinkbe a közös imádságokat, énekeket.
- Étkezés előtt, illetve utána imádkozunk.
- Bibliai történeteket dolgozunk fel, történet elmondásával, dramatizálással, bábozással, rajzzal, kézművességgel.
- Felkészülünk az egyházi ünnepekre.
- Szentmiséken veszünk részt.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- A gyerekek megismerkednek az ünnepek vallásos tartalmával.
- Megismerik és megszeretik az imádságokat, önállóan is tudnak imádkozni.
- Megismerkednek Jézus életével.
- Igyekeznek a keresztény erényeknek megfelelően cselekedni (megbocsátás, segítőkészség, bűnbánat, önzetlenség).
- Kialakul a teremtett világra való rácsodálkozás képessége (öröm, hála, megbecsülés, védelem, óvás, felelősség).
- Részt vesznek szentmiséken.
- Szokásukká válik az imádkozás.

7. AZ EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS ÉS A KÖRNYEZETI NEVELÉS ELVEI

Az egészségfejlesztésnek és a környezeti nevelésnek jelentős szerepe van a gyermekek személyiségfejlesztésében. Pedagógiai programunk az egészséget alapvető értéknek tekinti.
Az egészségfejlesztés és a környezeti nevelés akkor hatékony, ha teljes körű, ha áthatja az óvodai élet egészét. Az egészségfejlesztés és a környezeti nevelés valamennyi óvodapedagógusnak és a nevelőmunkát segítő munkatársnak kiemelt felelőssége és kötelessége, amely a gyermekek aktív, cselekvő bevonásával valósul meg.
Kiemelt feladat az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés, az egészségmegőrzés szokásainak alakítása és a környezettudatos magatartás belső igénnyé fejlesztése.

Az egészségnevelési és környezeti nevelés célja:
Az egészségnevelési és környezeti nevelés célja a gyermekek személyiségének biztonságban és egészséges környezetben történő alakítása.

Az óvoda feladatai:
- Az egészséget támogató, biztonságos, esztétikus környezet kialakítása és védelme
- Környezettudatos magatartásformák fejlesztése
- A helyes napirend és életrend kialakítására nevelés
- A higiénés szokások megalapozása
- Ökológiai személet megalapozása
- A fenntartható fejlődés iránti igény megalapozása
- Annak tudatosítása, hogy az egészségvédelem fontos és tenni kell érte
- A gyermekek megismertetése a konfliktuskezelés, együttműködési készség, döntési képesség, érzelmi, indulati állapot, kapcsolati zavarok kezelésének, fejlesztésének lehetőségeivel, a kapcsolatteremtés és a drámajáték eszközeivel
- Az anyag- és energiatakarékos óvodaüzemeltetés és a pedagógusok példamutatása
- A gyermekek folyamatos, tevékeny és következetes bekapcsolása a szelektív hulladékgyűjtésbe, az újrahasznosítás széleskörű alkalmazása.

Az egészségnevelés és környezeti nevelés tartalma:
- Az egészséges táplálkozás
- A mindennapos testnevelés, testmozgás
- A testi és lelki egészség fejlesztése
- A viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségek megelőzése
- A bántalmazás megelőzése
- A balesetmegelőzés és elsősegélynyújtás
- A személyi higiéné
- Az egészség-, és a környezettudatos magatartás és viselkedés szokás- és normarendszerének kialakítása

A fejlesztési program megtervezése, értékelése:
Az óvoda egészségfejlesztéssel és környezeti neveléssel kapcsolatos feladatát beépítettük a pedagógiai munka valamennyi területébe.

Módszerek, eszközök, a program megvalósításához:
- Az óvodapedagógusok és a nevelőmunkát segítő munkatársak képzése

- Egészség- és környezettudatos szemléletük alakítása
- Egészségvédelmi, és környezetvédelmi programok megismerése, jó gyakorlatok bemutatása, egymástól való tanulás
- Az óvodai környezet folyamatos fejlesztése (szelektív hulladékgyűjtés, higiénés eszközök, só terápia, víz, levegő, környezetbarát tisztítószerek használata)
- A gyermeki tevékenységekhez, kísérletekhez eszközök biztosítása
- Egészséges falatkák készítése a gyerekekkel rendszeresen
- Egészség-, és környezetvédelmi akciók, projektek
- A programokba, projektekbe a szülők bevonása (családi nap, sportverseny)
- Kapcsolatok kialakítása intézményekkel, civil szervezetekkel

8. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSE

8.1. A gyermekcsoportok szervezése

Az óvodák hagyományait, adottságait, a környezet igényeit és lehetőségeit vettük figyelembe elsősorban a csoportszerkezet kialakításánál. A csoportszervezésnél fontos alapelv a szegregáció kerülése, és az emberi erőforrás kiegyensúlyozott biztosítása.

A csoportszervezés szempontjai:

- Átlaglétszám 25 fő, maximum 28 fő
- A nevelőtestület pedagógiai elvein alapuló szervezési elképzelések
- Intézményünkben az osztatlan életkorú csoportok szervezése indokolt.

Programunk a csoportok szervezeti kereteitől függetlenül eredményesen megvalósítható, hisz alapelve a gyerekek közötti különbség természetes elfogadása, az egyéni bánásmód alkalmazása. Az óvodapedagógus feladata, hogy a szervezeti keretek esetleges hátrányait oldja, előnyeit pedig kiaknázza a gyermekek nevelése szempontjából.

Különös odafigyelést igényel osztatlan életkorú csoportnál:
- A feltételek megfelelő alakítása az eltérő életkorból adódó igényeket figyelembe véve
- A különböző életkorból adódó igények, szükségletek optimális összehangolása
- A csoportba érkező új gyermekek és szüleik fogadása, beilleszkedésük segítése

8.2. A napi- és heti rend kialakítása

A jó **napirend** feltétele a gyerekek nyugodt óvodai életének és optimális életritmusuk kialakulásának. Folyamatosság és rugalmasság jellemzi, amely igazodik a gyermekek motiváltságához, aktivitásához és a változó környezethez. Fontos a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása, szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét. A napi- és hetirendet a gyermekcsoport óvodapedagógusai alakítják ki, figyelembe véve a gyerekek életkori – és egyéni sajátosságait, valamint az évszakok jellegzetességeit.
Az óvodai élet szervezésében a gondozásnak is kiemelt szerepe van. Az óvodapedagógus a gondozás folyamatában is nevel, építi kapcsolatait a gyermekekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését, együttműködve a gondozást, nevelést végző munkatársakkal. Az óvodai élet megszervezése során törekedni kell a személyes interakciókra, élőszavas mese és közösségi játékélmény biztosításával.

A gyermekek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlesztéséhez a napirend és a heti rend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces), csoportos tevékenységek tervezésével, szervezésével valósulnak meg.
A gyermekek a tanköteles korukat megelőző nevelési évben a későbbi eredményes iskolai előrehaladáshoz fontos képességeik és készségeik fejlesztése érdekében az óvodai csoportokban naponta összesen 45 perces időkeretben, a feladatra differenciált, a gyermek egyéni terhelhetőségéhez igazodó – amennyiben az infrastrukturális adottságok lehetővé teszik, külön térben szervezett – iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenységben vesznek részt.
A napirend igazodik a különböző tevékenységekhez, a gyermek egyéni szükségleteihez, tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítására törekszünk, szem előtt tartva a szabad játék kitüntetett szerepét.
A napirend *állandó elemei* (étkezés, pihenés) biztonságot és eligazodási támpontot adnak a gyerekeknek.
A *rugalmas elemek* biztosítják, hogy érvényesüljön a folyamatos óvodai életszervezés, amely:

- Megfelelő időt biztosít a gyerekek számára a különböző tevékenységekhez, hosszú időt ad a játékhoz és a mozgáshoz.
- Lehetőséget ad a tevékenységekbe való folyamatos átmenetre, a csoportos helyzetek oldására.
- Az életkorból adódó és az egyéni igénytől függő időszükséglet biztosítására (pihenés, gondozási tevékenységek).
- Az időjárástól függően a szabadban tartózkodás idejének változtatására.
- Módot ad a gyerekek együttműködését, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos foglalkozások, kezdeményezések nyugodt, zavartalan megszervezésére.

Napirend javaslat

Időtartam	**Tevékenység**
6.30 – 11.30 óra	Párhuzamos tevékenységek: gyülekezés, szabad játék, szabadon választott tevékenységek, folyamatos reggelizés (8-9 óra között), óvodapedagógus által szervezett tevékenységek. Hitre nevelés, az elcsendesedés feltételeinek megteremtése. Csoportos tevékenységek, kezdeményezések, mozgás, mindennapos mozgás. Tevékenységbe ágyazott, a gyerekek egyéni képességeit figyelembe vevő műveltségi tartalmak közvetítése. „Falatka” készítés. Testápolás, öltözködés. Levegőzés, játék, mozgás, szabadon választott tevékenység a szabadban.
11.30 – 12.30 óra	Öltözködés, testápolás. Ebéd előkészítése, ebéd.
12.30 – 14.45 óra	Testápolás, öltözködés, előkészületek a pihenéshez. Pihenés, egyéni szükségletekhez igazodó ébredés. Nem alvó gyerekeknek csendes tevékenységi lehetőség.
14.45 – 17.00 óra	Párhuzamos tevékenységek: öltözködés, testápolás, uzsonna előkészítése, folyamatos uzsonna, szabad játék, szabadon választott tevékenységek, óvodapedagógus által szervezett tevékenységek. Levegőzés, játék, mozgás a szabadban.

Június 01. és augusztus 31. közötti időszakban a *nyári napirend* szerint szervezzük a gyerekek óvodai életét. Az év közbeni szokások megtartása mellett annyiban jelent változást, hogy a gyerekek lehetőség szerint minél több időt töltenek a szabadban.

A **heti rendben** a tevékenységek naphoz kötötten jelennek meg. A tevékenységek megszervezésénél maximálisan figyelembe vesszük a gyermekek aktuális állapotát, szükségleteit, érdeklődését, terhelhetőségét. Mindezek kielégítésére indirekt, a gyermeki aktivitást biztosító módszereket alkalmazunk. Az óvodapedagógusok egyrészt a szabad játék és a szabadon választott tevékenységek során spontán adódó helyzetekhez kapcsolódva segítik a gyerekek fejlődését. Másrészt az általuk szervezett tevékenységeken keresztül teremtenek különböző fejlesztési lehetőségeket a gyerekek számára (egyéni, páros, mikro csoportos, csoportos helyzetekben). Az egyéni fejlesztéshez az óvodapedagógusok átfedési ideje ad lehetőséget, amelynek hatékony kihasználása a két óvodapedagógus összehangolt együttműködésével lehet eredményes.

Heti rend

Közös, csoportos tevékenységek, kezdeményezések	**Játékba épített egyéni, mikro csoportos tevékenységek**
Mindennapos mozgás	Mindennapos mozgás
Verselés, mesélés, kommunikációs játékok	Verselés, mesélés, kommunikációs játékok
Ének, zene, népi játék, tánc	Ének, zene, népi játék, tánc
„Csendes percek”	Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka
	A külső világ tevékeny megismerése matematikai tartalommal
	Képességfejlesztő játékok
Iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenység	Iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenység
	Munkajellegű tevékenységek
Szervezése	**Szervezése**
Az óvodapedagógus kezdeményezi, szervezi Időtartama: 5 – 35 perc Iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenység időtartama összesen napi: 45 perc Csoportos részvétel (egyéni igények figyelembevételével) Munkaformái: frontális, kooperatív	a) A heti rendben meghatározott napon az óvodapedagógus új téma, új tevékenység, új eszköz bemutatását kezdeményezi, szervezi Szervezése: játékba épített párhuzamos tevékenységként. Egyéni, mikro csoportos részvétel, szabadon választott tevékenység b) A gyermekek által szabadon választható tevékenységek a hét minden napján c) Iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenység időtartama összesen napi: 45 perc

A heti rendbe beépül, a gyerekek sajátos nevelési igény szerinti egyéni, illetve mikrocsoportos fejlesztése, amit a csoportszobában vagy a tornaszobában szerveznek az óvodapedagógusok. A szakirányú végzettségű óvodapedagógusok részt vesznek a fejlesztőmunkában. A felzárkóztatás, fejlesztés elősegítésére alkalmazott módszerek, eljárások: alapozó mozgás terápia, zene terápia, egyéni és mikrocsoportos fejlesztő foglalkozások. Intézményünkben külsős szakemberek végzik a sajátos nevelési igényű gyerekek gyógypedagógiai fejlesztését - illetve egy kolléganő is rendelkezik gyógypedagógus diplomával - a logopédiai ellátást és a gyógytestnevelést. A szakszolgálat munkatársai látják el az általános logopédiai feladatokat, illetve a komplex fejlesztést.

8.3. Az óvodai nevelés tervezése

Az óvoda szakmai dokumentumai, a nevelőmunka tervezésével, a pedagógiai program megvalósításával a gyerekek fejlődésével kapcsolatos információk rögzítésére szolgálnak.
Az óvodai nevelés tervezettsége fontos, mert tudatos, felkészült munkát eredményez. A tervezés irányt ad, segíti a folyamatok célirányos, célszerű egymásra épülését. Ugyanakkor a jó terv a szabadságot, rugalmas alkalmazást, a gyermekekhez való igazodást biztosítja.
A nevelőmunka tervezésének dokumentuma az ovi-kréta csoportnapló, amely pedagógiai programunkkal összehangolt.

Óvodai csoportnaplónk tartalma:

- A gyermekek névsora, létszám adatok, statisztikai adatok
- Tanköteles gyerekek névsora
- A csoport működésével kapcsolatos adatok
- Ünnepek, megemlékezések, egyéb programok
- Szokás-szabályrendszer
- Napirend
- Heti rend
- Befogadási időszak tevékenység terve, reflexió
- Nevelési tervek és azok értékelése félévente
- Szervezési feladatok
- Fejlődést elősegítő tartalmak heti terve
- Tematikus tervek (I. II. félév)
- Hitéleti nevelés tervezése
- Csoportprofil
- Baleset megelőzés, óvó-védő szabályok
- Megfigyelések a csoport életéről
- Gyermekvédelmi feladatok
- Szülőkkel való kapcsolat (fogadó órák, szülői értekezlet jegyzőkönyve, jelenléti ív)
- Hivatalos csoportlátogatások
- Nyári élet az óvodában nevelési terv
- Nyári élet reflexió

Nevelőmunkánk tervezésénél nagy hangsúlyt fektetünk a szokás- szabályrendszer, a nevelési feladatok és a komplex fejlesztés tervezésére. A fejlődést elősegítő tartalmakat egy hétre tervezzük. A nevelési folyamatot és az eredményeket rendszeresen értékeljük. A csoportnapló széleskörű információt tartalmaz az adott csoport nevelőmunkájával, működésével kapcsolatban.
Óvodapedagógusaink kidolgozták a fejlődést elősegítő tartalmak éves lehetőség tervét, amelyet felhasználnak a heti tervek készítésénél. Ezeket folyamatosan továbbfejlesztjük, projektekkel, témahét tervekkel egészítjük ki.

Intézményünk **gyermek megismerési és fejlődés nyomkövetési rendszerét**, valamint annak dokumentációját egyénileg kidolgozott fejlődési naplónk tartalmazza és az ovi-kréta rendszerben is vezetjük. Nevelőmunkánk a gyermekismeretre épül, az alkalmazott pedagógiai hatásoknak a gyermek személyiségéhez kell igazodniuk.
A differenciált egyéni képességfejlesztésnek mindenhol érvényesülni kell, kiemelten a hátrányos helyzetű és a tehetséges gyermekek esetében. Minden óvodapedagógusnak tudnia kell, hogy melyik gyermeket miben, mivel kell megsegíteni, hogy önmagához képest optimálisan fejlődjön. Ehhez elengedhetetlen a fejlődési szakaszok nyomon követése, mérése, értékelése és a további fejlesztési folyamat meghatározása.
Kiemelt jelentőségű a gyermekek megfigyelése, a spontán és irányított szempontok alapján szerzett információk rögzítése.

Fejlődési napló tartalma:

- A gyermek anamnézis adatai
- Gyermek tükör, óvodai bemenet, megfigyelési lap
- A gyerekekkel kapcsolatos megfigyelések feljegyzései
- Fejlettségi mutatók értékelése fél évente
- Egyéni fejlesztési tervek havi lebontásban
- Emberrajzok
- Nagycsoportos felmérő

A gyermek fejlődésének nyomon követése a tanköteles kor betöltését megelőző nevelési évtől az iskolai tanulmányok megkezdéséhez szükséges készségek és képességek rögzítésével egészül ki a kötelező dokumentumban az iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenység tervezése érdekében.

A Fejlődési naplóban az általunk meghatározott szempontok alapján, egyénenként, folyamatosan rögzítjük a gyermekről szerzett tapasztalatainkat, megfigyeléseinket. Ebben a dokumentumban tervezzük a személyre szóló fejlesztési feladatokat.
A tervezés segíti a gyermekek fejlődési ütemének követését, jelzi a fejlődésbeli lemaradásokat, láttatja a feladatokat.

A szülők fogadóórákon évente minimum 2 alkalommal egyéni tájékoztatást kapnak gyermekük fejlődéséről.

9. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGFORMÁI

9.1. A játék

A játék a gyermek legfőbb, mással nem helyettesíthető tevékenységi formája, természetes gyermeki megnyilvánulás, az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. Jellemzi az önkéntesség, a spontaneitás, az örömélmény és az aktivitás.
A játék - szabad-képzettársításokat követő szabad játékfolyamat - a kisgyermek elemi pszichikus szükséglete, melynek mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie. A kisgyermek a külvilágból és saját belső világából származó tagolatlan benyomásait játékában tagolja jeleníti meg. Így válik a játék kiemelt jelentőségű tájékozódó, a pszichikumot, a mozgást, az egész személyiséget fejlesztő, élményt adó tevékenységgé.

A játéktevékenység célja, hogy a gyermek egyéni vágyai, ötletei a sokféle játéktevékenység során kibontakozhassanak, gazdagodjanak szabad önkifejezési formái. Játék közben a gyerekek sok tapasztalatot, élményt szereznek, megalapozódnak képességeik, formálódik társas viselkedésük, magatartásuk. Játék által, a keresztény értékekre fogékonnyá válnak.

Feladatok:

- A játékhoz szükséges optimális feltételek biztosítása
- Az óvodás korban megjelenő játékfajták kibontakozásának segítése

Az óvodapedagógus feladatai:

A játékhoz szükséges optimális feltételek biztosítása az alapja, hogy a gyermeki játék személyiségfejlesztő hatása kibontakozhasson. A játék feltételeinek átgondolt kialakítása az óvodapedagógus feladata, melynél figyelembe kell vennie a gyerekek életkori, egyéni sajátosságait, fejlődésük jellemzőit, a gyermekcsoport összetételét (fiúk, lányok aránya), a gyermeki játéktevékenység sajátosságait és a környezeti adottságokat.

A **nyugodt légkör** kialakulásának a természetes, hiteles, elfogadó, támogató óvodapedagógus magatartás az alapja. A gyermek játékát mindenkinek tiszteletbe kell tartania, semmivel nem zavarható meg. A kreatív, elmélyült játék ott alakul ki, ahol a gyerekek szabadon dönthetnek, mit, mikor, kivel, hol, mivel, hogyan, mennyi ideig játszanak. Az együttélés alapvető szokásainak kialakítása hozzájárul a nyugodt tevékenykedés megvalósulásához. Az óvodapedagógus tudatos jelenléte segíti a gyerekek közötti játékkapcsolatok pozitív alakulását, az élményszerű, elmélyült játék kibontakozását.
A gyerekeknek joga van egyedül vagy társsal játszani, ha igényük van, félrevonulni. Az óvodapedagógusnak el kell fogadnia a gyerek döntését. A szabad játékban megvalósulnak a gyerekek elképzelései, kijátsszák magukból a bennük lévő felszültséget. Az óvodapedagógus szükség szerint együttjátszással, támogató, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival (adekvát ötleteivel, modellértékű viselkedésével, empátiával) segítse a színes játék kibontakozását. A nyugodt légkör érdekében fontos feladat az alapszokás- és normarendszer kialakítása, az elfogadó, segítő attitűd, a differenciáló módszerek alkalmazása és a multikulturális szemlélet.

A gyerekek játéka egy időben, párhuzamosan több **helyen** zajlik (csoportszoba, öltöző, jó idő esetén az udvaron). A helyiségek berendezését az óvodapedagógus úgy alakítja ki, hogy az állandó játszóhelyek mellett, sok lehetőség legyen a mobil térberendezésre. Ez teszi lehetővé a gyerekek aktuális játékigényének megfelelő téralakítást, ami a tér jobb kihasználását eredményezi. A mobil téralakítás néhány módja: asztalok kirakásával a tér növelése, a gyerekek által is könnyen mozgatható paravánokkal, térelválasztókkal a játékterület leválasztása, kuckók alakítása. A kezdeti segítség után a gyerekek egyre önállóbban alakítják át játékuknak megfelelően a teret. A tér elrendezésénél fontos odafigyelni, hogy a zajosabb, mozgalmasabb és a nyugodt tevékenységeknek egyaránt kedvező helye legyen.
A 3-4 évesek földközelben tevékenykednek legszívesebben, ezért kevés asztalra és nagy szőnyeggel borított területre van szükségük.
A csoportokban lévő játéklehetőségek:
- Nagy szőnyeggel borított tér – építéshez, konstruáláshoz, mozgásos-, énekes játékokhoz
- Nagy, igény szerint tagolható tér – kuckók kialakításához, szerepjátékhoz
- Állandó kuckó – az elkülönülésre ad lehetőséget, valamint szerepjátékhoz is felhasználható
- Nyugodt sarkok – könyvnézegetéshez, bábozáshoz, dramatizáláshoz
- Asztalok – barkácsoláshoz, kirakó, dominó, kártya, tábla játékokhoz
- Négyszemélyes asztalok – a különböző társasjátékokhoz

A tornaszoba a csoportos mozgásos tevékenység kiváló helyszíne.
A csoportokban a vizes játék eszközeivel a gyerekek játékigényének megfelelően lehet berendezni a teret (horgászos játék, játék a vízzel, szappanbuborék fújás, kísérletező eszközök).
Az *udvar* állandó játéklehetőségeit az évszaktól függően lehet kihasználni (udvari mászókák, hinták, csúszdák, homokozó). Az időjárásnak megfelelően bővíthetők a kinti lehetőségek: szánkózás, kismotorozás, kerékpározás, gokartozás, labdajátékok, különböző mozgásos játékok feltételeinek biztosításával. Az udvar téralakítása, térberendezése akkor a leggazdagabb, ha jó idő esetén a csoportban lévő összes tevékenységi lehetőség feltételei kikerülhetnek, a gyerekek aktuális választásának megfelelően.

A játék a gyermek elsődleges tevékenysége, jelentőségénél fogva a napirendben is erre kell biztosítani a legtöbb **időt.** A folyamatos, rugalmas óvodai napirend hosszú, egybefüggő időt ad a gyerekeknek játékra. A gyerekek számára a folyamatos játéklehetőség biztosított óvodába érkezéstől kezdve. Ennek megszakításáról egyénileg, igényeiknek megfelelően dönthetnek. A folyamatos reggeli és uzsonna lehetőséget biztosít a gyereknek, hogy egy adott időintervallumon belül, maga határozza meg étkezésének időpontját, az étkezések előtti ill. utáni imát először az óvónő segítségével mondják, majd egyénileg. A felnőtteknek természetesen oda kell figyelniük, hogy a gyerekek étkezése ne maradjon el. A folyamatos étkezés általában 1-2 asztalnál történik, így a többi gyerek játékát nem szakítja meg. A kapkodásmentes, elmélyült játék feltétele, hogy idő legyen az elképzelések megvalósítására. A hosszú, folyamatos játékidő biztosítja a játék kiteljesedését, amely így lesz örömszerző, feszültségoldó, fejlesztő.
A 3-4 évesek több időt igényelnek a játék kiválasztásához, a nagyobbak pedig hosszabb ideig játszanak. Előfordul, hogy több napon át folytatódik a játék. Amennyiben hely szempontjából megoldható, kívánatos a folytatásra lehetőséget adni délután, illetve másnap is. A nagyobb gyerekek közül sem mindenki választ gyorsan játékot. Időt kell adni a gyerek számára a játék önálló kiválasztására, a nézelődésre, a válogatásra.
Délelőtt és délután azonos játéklehetőségek közül választhatnak a gyerekek. A játék megszakítása miatti feszültség elkerülése érdekében fontos délután a szülők kivárása, türelme.

A **játékeszköz** sokfélesége, sokszínűsége hozzájárul a gyerekek játékának alakulásához, kibontakoztatják, gazdagítják elképzeléseiket, befolyásolják a gyerekek fejlődését. Játék feltételeink gazdagításához tudatosan kialakított játéktár áll rendelkezésünkre.
Az óvodapedagógusnak fontos ismerni a különböző eszközök fejlesztő hatását. A gyerekek az eszközökkel való manipulálás, tevékenykedés közben sok ismeretet, tapasztalatot szereznek. Ha méretük, anyaguk tekintetében is sokfélék, szélesebb tapasztalatszerzési lehetőséget kínálnak a gyerekeknek (fa, fém, műanyag, papír).
A színes, esztétikus játékeszköz vonzó a gyerekek számára, tevékenységre motiválja őket. A kész játékeszközök kiegészíthetők félkész, többfunkciós eszközökkel. Ezek megmozgatják a gyermek fantáziáját, sokféle „mintha” helyzetben felhasználhatók, behelyettesíthetők, átalakíthatók (hengerek, textilanyagok, dobozok).
Az óvodapedagógus ne akadályozza a gyerekek fantáziájának kibontakozását az eszközök „funkciónak” megfelelő használatához kötésével. Az eszközök használatával kapcsolatos legfőbb szabály, a játékok óvása legyen.
A 3-4 éveseknél a gyakorló játék dominál, sok eszközt használnak játékukhoz, az eszközök egymás közötti elosztására kevéssé képesek, így egyféle játékból több is szükséges a csoportban. Főbb játékeszközök: húzogatós, gurulós, hangadásra alkalmas eszközök, öntögetéshez, meregetéshez anyagok, eszközök, nagyobb méretű autók, építőkockák, szerepjátékhoz szükséges eszközök.
A nagyobb gyerekek játékeszközei kiegészülnek: apróbb építő-, konstruáló játékokkal, a szerepjáték kellékeivel, sokféle félkész, többfunkciós eszközzel, a fa barkácsolás eszközeivel, sokféle képességfejlesztő játékkal (kirakó, dominó, kártya, táblajáték), különböző mozgásfejlesztő eszközökkel.
A sokféle játékeszköz elhelyezése nem könnyű feladat. Az óvodapedagógus a nyitott polcokon megfelelő magasságban, kosarak, tárolók felhasználásával biztosítsa, hogy átlátható, könnyen hozzáférhető legyen a gyerekek számára. Kísérje figyelemmel a gyerekek eszközfelhasználását és a kevésbé használt játékokat időszakosan vagy véglegesen cserélje.
Az óvodapedagógus segítse a gyerekeket, hogy a játékeszközök egymás közötti megosztását minél önállóbban meg tudják oldani.
A gyerekek a családban, az óvodában és tágabb környezetükben sok **élményt** és tapasztalatot szereznek. Az élmény, a játék egyik fontos eleme, gazdagítja a témáját és tartalmát.
Az óvodapedagógus szervezzen sokféle programot, kirándulásokat. A nyugodt játék igazi játékélményt ad a gyereknek, így gyakran folytatja, megismétli ezeket. A negatív élmények is

megjelennek a gyerek játékában (TV, internet hatása). Az óvodapedagógus nagy empátiával segítse, hogy a gyerek, ezek eljátszásával oldja a feszültségét, de játéka másokat ne zavarjon.

Az **óvodapedagógus tudatos jelenléte**, indirekt játékirányítása és a feltételek biztosítása teszi lehetővé a gyermekek játékának kibontakozását.

A nevelési gyakorlatban kétféle játékot különböztetünk meg:

- A gyermekek szabad játékát, melyhez az óvodapedagógus (közvetett módon kapcsolódik).
- Az óvodapedagógus által kezdeményezett (irányított játék) nevelési célzatú, tanulási tartalmat, hordozó játéktevékenységet, melyben a gyermekek önkéntes alapon vehetnek részt.

Fontos, hogy olyan közvetett segítséget és mintát adjunk a gyermekeknek, amiben megerősítést és támaszt kapnak, önálló véleményalkotási-döntési képességeik fejlődnek. Kövessük mindig figyelemmel a gyermekek játékát, hangulatát, érzelmeit. Az óvodapedagógus játékával adjon mintát a játékok helyes használatára és a játékok elrakására.

A játéktevékenység fejlesztésében fontos szempont:

- A szabad játék elsődlegességének biztosítása
- Az élmény szerepe
- A sokszínű tevékenységi lehetőség biztosítása
- A játszótárs szabad választásának biztosítása
- A feltételek biztosítása az életkori és az egyéni sajátosságok figyelembevételével
- A játék önkéntességének maximális figyelembevétele
- Az óvodapedagógus modell szerepe, tolerancia, a különbözőség elfogadása

Az óvodás korban megjelenő játékfajták kibontakozásának segítése, a gyermek szabadságának és az óvodapedagógus tudatos nevelő hatásának összehangoltsága következtében valósulhat meg eredményesen.
A játék fejlődése a gyakorló, utánzó, szimbolikus, szabály játék vonalán halad, de a gyerekek játékában ezek keverednek, egy időben is megjelenhetnek.

A **gyakorló játék** leginkább a 3-4 évesekre jellemző, de megtalálható később is pl.: új eszközzel való ismerkedéskor. A gyakorló játék során a gyerek mozgásokat, hangokat ismételget, ez adja számára a játék örömét. A játékban a gyerek mozog, manipulál, hangot ad, így módja van tapasztalatot szerezni az anyagok, eszközök tulajdonságairól. Ezek a játékok segítik a gyerek mozgásának, testsémájának, szem-kéz koordinációjának, dominanciájának, percepciójának, ritmusérzékének, beszédének fejlődését és szociális hatása is van.
A gyerek társait ekkor még főként szemléli, az egymás mellett való játékon kívül azonban megjelennek a játékban való kapcsolódások, az egymás iránti érdeklődés.
Az óvodapedagógus feladata, hogy a játékhoz sokféle eszközt biztosítson és segítse a nyugodt, megfelelő, „egyéni" játszóhelyek kialakítását. Az óvodapedagógus adjon mintát az eszközök használatának megismeréséhez, fogadja el a sok eszközzel járó „rendetlenséget", hisz ez adja a játékot. Tapintatosan, fejlett szituációérzékenységgel tudja kiválasztani a játék befejeződésének idejét. Ez nagyon nehéz feladat, mert a gyerekek többször hosszabb-rövidebb időre otthagyják játékukat, majd visszatérnek. Amennyiben a játéktér elrendezése a játék valóságos befejezése előtt megtörténik, az megszakítja a gyerek tevékenységét, csökkenti játékkedvét.
Az óvodapedagógus használja ki az udvari lehetőségeket is a gyakorló játék fejlesztésére (homok, kavics).

Az **építő-, konstruáló játék** során a gyerekek létrehoznak, alkotnak valamit. A játék fontos feltétele a sokféle, változatos kész és félkész eszköz.

A 3-4 évesek számára a nagyobb méretű eszközök biztosítása szükséges, ők főként spontán építenek és leginkább egyedül.
A nagyobbaknál már megjelenik a tervezés, az apróbb eszközök előnyben részesítése, az együttműködés, a modell utáni építés, konstruálás és a kész építmény felhasználása. A gyerekek kreatívan használják a legkülönbözőbb félkész eszközöket az alkotáshoz (falapok, ágak, kövek). Homokból is szívesen építenek a gyerekek (télen a csoportszobában, máskor az udvaron) használják fel ezeket az eszközöket.
A gyerekek játékuk során sokféle matematikai ismeretet, tapasztalatot szereznek, fejlődik kreativitásuk, finommozgásuk, forma-, színészlelésük, tapasztalják a rész-egész viszonyát és alakul társas kapcsolatuk.
Az óvodapedagógus a megfelelő hely kiválasztásával, az eszközök technikai használatának modellálásával és a fantáziadús, egyéni ötletek megvalósításának támogatásával segítheti a játék fejlesztő hatásának kibontakozását.

A **barkácsolás** során a gyerekek különböző anyagok, félkész eszközök felhasználásával játékigényükből fakadó elképzeléseiket valósítják meg. Fokozza a gyerekek barkácsolási kedvét, ha az óvodapedagógus a gyerekek között kezdettől fogva készít eszközt és javítja az elromlott játékokat. Eközben többféle technikai megoldással is megismerkedhetnek a gyerekek.

A **szimbolikus és a szerepjátékban** a gyermek érzelmeit, elképzeléseit, élményeit sajátos módon jeleníti meg. A szimbolikus funkciók megjelenése a cselekvési sémák képzetté formálásának kezdete. A gyerek a szerepjátékban spontán megnyilvánulásokat produkál, amelyek csak „itt és most" érvényesek. A játékban oldódik a valóság korlátozó szerepe, nem érvényesek a szokványos idői, téri egymásutániságok sem, belső motivációk irányítják és az érzelmek uralják.
Az óvodapedagógus leginkább a korlátozásmentes, barátságos légkör kialakításával segítheti a játék során az érzelmek szabad kivetítését, eljátszását. A játék témájának, tartalmának színessége, mélysége akkor fejlődik, ha az óvodapedagógus segít a nyugodt hely (kuckók, bekerített játszóhelyek) és a megfelelő kellékek, anyagok (kendő, kalap, fátyol, szoknyák, nagyméretű textilek) biztosításában.
Az óvodapedagógus kísérje figyelemmel a gyerekek önálló téma és tartalom választását, játékszövését. A játéktevékenység megfigyelése a gyerekek megismerésének legfőbb forrása. Az óvodapedagógus csak indirekt módon kapcsolódjon be a szerepjátékba, de úgy, hogy a gyerekek játékelképzeléséhez igazodjon és ne terelje más irányba azt.
A gyerek társsal való játékának legfőbb terepe a szerepjáték. Az adódó konfliktusok megoldásánál az óvodapedagógus a kivárást, a mintaadást alkalmazza és szükség esetén segítsen.
A szerepjáték főként a szociális, kommunikációs képességek fejlődésén keresztül segíti az egész személyiség fejlődését. A gyerek a felnőtt minta alapján tanul erkölcsi értékeket, együttműködési szabályokat. A játékban adódó természetes társas szituációk során fejlődik kommunikációs képessége, beszéde, alkalmazkodása, önfegyelme, szabálytudata és sokféle ismeretet, tapasztalatot szerez.

A **bábozás, dramatizálás** során a gyermek élményeit eleveníti meg. Kezdetben az óvodapedagógus bábozik, az általa nyújtott meseélmény hatására a gyerekek is bábozni kezdenek. Eljátszanak ismert meséket, kitalált szituációkat, amelyek a gyerek fejlődésével egyre bonyolultabbak lesznek. A két óvodapedagógus rendszeres együttes bábozása, az óvodában szervezett „*ovi bábszínház*" (óvodapedagógusok báboznak, dramatizálnak a gyerekeknek) és az óvodai színházi előadások sok élményt nyújtanak a gyerekeknek.
Az óvodapedagógus biztosítson megfelelő eszközöket az ismert mesék eljátszásához.
Szükséges eszközök: fakanál-, kesztyűs-, ujjbábok, díszletek, dramatizálási kellékek, fejdíszek.
Az óvodapedagógus az eszközök készítésébe, gyűjtésébe vonja be a gyerekeket és a szülőket is. A bábozás és a dramatizálás az önkifejezés kiváló lehetősége. A gátlásos gyerek a báb mögé bújva, a szereplő helyzetébe beleképzelve magát könnyebben megszólal. A bábozás feszültségoldó hatása is

kiváló. Az óvodapedagógus sok ismeretet szerezhet a gyerek élményeiről, érzelmeiről bábjátékának megfigyelésével.
A bábozás és a dramatizálás segíti a gyerekek beszédének, kommunikációs képességének, mozgásának, finommozgásának fejlődését. A fantázia, kreativitás fejlődésére és a társas kapcsolatok alakulására is jó hatású.

A **szabályjátéknál** legfontosabb a szabályhoz való igazodás igénye. Az óvodapedagógus ismertesse meg a gyerekeket sokféle mozgásos és értelemfejlesztő szabályjátékkal. A nagyobb gyerekek önállóan is kezdeményezik az ismert játékokat, később maguk is létrehoznak szabályokat és önállóan alkotnak szabályjátékokat.
Az óvodapedagógus feladata a gyerekek fejlettségéhez igazodó játék kiválasztása, együttjátszással a játék megismertetése, a csoportos játékoknál ezek betartására ösztönzés.
A sokféle játék során fejlődik a gyerekek mozgása, kitartása, akaratereje, feladattudata, tanulják a siker és a kudarctűrést. Az értelmi képességeket fejlesztő játékok elsősorban az 5-6-7 évesek játékai, használatuk bizonyos szociális és értelmi fejlettséget feltételez.
Az óvodapedagógus a gyerekek szabad játéktevékenységében támogató és modellnyújtó legyen egy személyben. Ez biztosítja a nyugodt légkört és ebben a belső hatásokra létrejövő játékot. Az óvodapedagógus olyan modell legyen, hogy értékeket átadó szerepe érvényesülhessen.

A tudatosan tervezett, gazdag tárgyi környezet és az aktivitást ösztönző légkör, a gyerekek tanulásának kimeríthetetlen lehetőséget ad. A játéklehetőségeket a **képességfejlesztő játékok** területén, saját készítésű eszközökkel bővítettük. Ezek a játékeszközök a tanulási képességet meghatározó funkciók fejlődésében speciális hatásúak. A saját tervezésű, készítésű játékok a gyerekek fejlettségéhez, érdeklődéséhez jobban igazodnak, így jól kiegészítik a kész fejlesztő játékokat.
Az óvodapedagógusok által készített játékok fő típusai: kirakó, dominó, kártya, táblajátékok.
Ezek a játékok könnyen variálhatók, egy-egy szabály változtatásával könnyíthetők, nehezíthetők, így különböző fejlettségű gyerekek számára is alkalmasak.
Az óvodapedagógus a játék tervezésénél vegye figyelembe a gyerekek életkori sajátosságait (társsal való játékot főként az 5-6-7 évesek számára tervezzen), egyéni jellemzőiket és tevékenységük jellegzetességét. Az óvodapedagógus elsősorban olyan eszközöket készítsen, amelyek a játékosoktól együttműködést kívánnak. (A kész játékok többsége versenyjáték)
Az óvodapedagógus az eszközök elhelyezésénél különösen figyeljen:
- Az áttekinthetőségre
- Az alapjáték és tartozékainak azonos helyen való tárolására
- A játékok optimális mennyiségére
- A játékok folyamatos áttekintésére, a játékok cseréjére

Az óvodapedagógus évente új, kész és saját készítésű képességfejlesztő játékokkal bővíti a gyerekek játéklehetőségeit.
Az új játék használatát az óvodapedagógus az érdeklődő gyerekekkel való együttjátszás során ismerteti meg. Később a gyerekek egymástól is megtanulják önálló együttjátszásuk alkalmával.
A játékok segítik az érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, gondolkodás, a matematikai, a kommunikációs képességek, a mozgás és a finommozgás fejlődését. Az együttjátszás során az óvodapedagógus sok ismeretet szerezhet a gyerekek aktuális fejlettségéről, fejlődéséről.
A gyerekek a képességfejlesztő játékokat szabadon választják, igényük szerint egyedül, társsal vagy az óvodapedagógussal játsszák. Az óvodapedagógus és a gyerek páros együttjátszása akkor sikeres, ha a gyerek többszöri ismétlését kéri.
Feltétele:
- A gyerek fejlettségének megfelelő játékeszköz
- Jó hangulatú, a gyereknek pozitív élményt nyújtó együttjátszás

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- A gyerekek játéka témájában, tartalmában gazdag, színes, elmélyült, kreatív.
- Kitartóan képesek játszani, társaikkal együttműködve.
- Játékukat önállóan tervezik, szervezik.
- A szerep- és a szabályjátékokon kívül szívesen és önállóan barkácsolnak, báboznak, dramatizálnak.
- Természetesen kommunikálnak egymással, bátran, kulturáltan, érthetően beszélnek.
- Képességeik széleskörűen fejlődnek.
- Viselkedéskultúrájukban megjelenik az udvarias kifejezések használata

9.2.Verselés, mesélés, kommunikációs játékok

A tevékenység célja, a kommunikációs képességek fejlődésének elősegítése, mások megértése, önmaguk kifejezése és együttműködésük alakítása érdekében. A gyerekek mesék, versek iránti érdeklődésének felkeltése, irodalom szeretetének megalapozása. A vers, mesealkotás és az önkifejezés fejlődésének segítése.
A mese, a vers ősi forrása az anyanyelvnek, a régi értékeket, hagyományokat közvetíti a gyermekeknek a maga sajátos szóhasználatával, stílusával a népi, klasszikus és kortárs írói eszközök gazdagságával.
A mondókák, dúdolók, versek hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez, ezzel megalapozva a könyvekhez való pozitív érzelmi kapcsolatukat, ami elősegíti az olvasóvá válást. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak, eközben fejlődik emlékezetük, képzeletük, szókincsük.
Az élőszavas mese különösen alkalmas az óvodás gyermek szemléletmódjának és világképének kialakítására. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál. A mese tárgyi világot is megelevenítő, átlelkesítő szemléletmódja, és az ehhez társuló, a szigorú ok-okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világképe, csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra és a külvilágra irányított megismerési törekvésekre.
A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságban érzi magát, s a játéktevékenységhez hasonlóan a mesehallgatás elengedett intim állapotában során eleven, belső képvilágot jelenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája. A mesélés szokásainak, rítusainak kialakítása segíti a gyermeket az érzelmi ráhangolódásban, a mesék befogadásában.

Feladatok:

- Az óvodás korban felhasználható irodalmi anyag összeállítása
- A spontán kommunikációs helyzetek kihasználása
- A kommunikációs képességek fejlődésének elősegítése az anyanyelvi és a drámajátékok felhasználásával
- Nemzeti, keresztényi tudat erősítése
- Bibliai történetek hallgatása
- Ünnepek értékének növelése

Az óvodás korban felhasználható irodalmi anyag összeállítása az óvodapedagógus feladata.
Osztatlan életkorú csoportban meseválasztáskor szükség van tudatosságra, gyermekközpontú, korosztályos válogatásra, a csoport és az egyéni fejlettségi szintek figyelembevételére. Az óvodában a 3-7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi - népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi -,

a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek, valamint más népek, nemzetiségek meséinek egyaránt helye van.

A **3-4 évesek** számára rövid, ritmikus népi mondókákat, verseket (10-12) gyűjtsön össze. A mesék (10-16) rövid, egyszerű cselekményű állatmesék legyenek, amelyekben visszatérő, ismétlődő fordulatok vannak.

A **4-5 éveseknek** a népi mondókákon (6-8) kívül rövid, humoros, ritmikus verset (6-8) is válasszon az óvodapedagógus. A mesék szerkezete összetettebb lehet. Népmesék, állatmesék és modern mesék is kerüljenek az összeállításba.

Az **5-6-7 évesek** irodalmi anyaga a népi mondókákon, kiszámolókon (8-109 kívül, bővüljön nyelvtörőkkel és találós kérdésekkel. Kissé hosszabb vidám, tréfás versek (15-20) egészítsék ki ezeket. A mesék (18-25) cselekménye összetett, több szálon futó lehet. A hosszabb népmesék, a klasszikus tündérmesék, a tréfás mesék mellett, modern mesék és folytatásos történetek is kerüljenek az összeállításba.

Az *emberi kommunikáció* rendkívül összetett folyamat, verbális (nyelv, beszéd) és nonverbális (hangnem, hangszín, beszédritmus, mimika, tekintet, gesztus) síkon zajlik. A kommunikáció fontos része a metakommunikáció. Véleményünk szerint az ember sikerességében meghatározó kommunikációjának minősége.
Programunk a kommunikációs nevelést vállalja fel, amely tágabb, mint az anyanyelvi nevelés, magában foglalja azt.

A spontán kommunikációs helyzetek kihasználása sok lehetőséget kínál a kommunikációs nevelésre.
A nap folyamán a játék és a különböző tevékenységek során természetesen alakuló élethelyzetekben az óvodapedagógus és a gyerek, illetve a gyerek és társai szabadon kommunikálnak. A szituációk tartalmukat tekintve sokfélék lehetnek (kapcsolat felvétel, közlés, probléma, konfliktushelyzetek).
A *szabad játékban* megvalósuló szerepjáték, bábozás, dramatizálás fejlesztő hatása óriási. Ezért is rendkívül fontos, hogy az óvodapedagógus biztosítsa ezekhez a tevékenységekhez a megfelelő feltételeket, és személyes példát a keresztény értékek közvetítésében.
A *mindennapok spontán helyzeteiben* a gyermek utánzással tanul kommunikálni. Az óvodai kommunikációs nevelésben óriási szerepe van a környezet beszédkultúrájának, verbális és nonverbális kommunikációjának, az interakció minőségének.
Az óvodában az óvodapedagógus és a nevelőmunkát segítő munkatársak *kommunikációja minta* a gyerekek számára, a beszéd, a viselkedés, a hiteles, nyílt kommunikáció szempontjából. Nem mindegy, hogy a felnőttek jelenléte milyen mintát közvetít a gyerekeknek, a szülőknek.
A metakommunikáció szerepe a közlés tartalmának alátámasztásában nagy, az óvodás gyerek számára a megértés szempontjából különösen fontos. Az óvodapedagógustól elvárás a kongruens kommunikáció.
Az óvodapedagógus gyerekekkel való kommunikációja során ügyeljen, hogy azonos magasságban legyen a gyerekekkel, ez lehetővé teszi a szemkontaktust, ami a kommunikáció meghatározó része. A gyermek gyakran igényli a testközelséget, ölben ülést, odasimulást, kézfogást. Az óvodapedagógus ügyeljen a térközszabályozás és az érintés helyes megnyilvánulásaira.
Az óvodapedagógus beszéde is feleljen meg a modell szerepnek (helyes artikuláció, beszéd dallam, lassú, halk beszéd). A gyermek életkori sajátossága miatt képtelen felfogni a felgyorsult tempójú beszédet, ez negatívan hat beszédmegértésére, gondolkodására, beszéd produkciójának, figyelmének, viselkedésének alakulására.
Az óvodapedagógus beszéde személyhez szóljon, ne beszéljen a gyerekek fölött, ne kiabáljon. A hangos beszéd zavarja a nyugodt légkört és mások beszédének megértését.

Az óvodapedagógusnak a szóbeli kifejezés a legfontosabb munkaeszköze. Ez szükségessé teszi, hogy beszédét folyamatosan, tudatosan művelje.
Az óvodapedagógus a nap folyamán alakuló páros, kiscsoportos szituációk kihasználásával sokat tehet a gyerekek fejlődésének elősegítéséért. Sokat beszélgessen a gyerekekkel, hallgassa meg őket.
A gyerekek beszédtisztaságának fejlődését elősegítik a különböző népi mondókák, nyelvtörők. Az óvodapedagógus a spontán alakuló és az általa teremtett helyzeteket használja ki a mondókák, versek, ringatók, lovagoltatók eljátszására, megismertetésükre, gyakorlásukra. Ismerjen az óvodapedagógus sok mondókát, verset.
Az óvodapedagógus a nap folyamán bármikor mesélhet a gyerekek kérésére, illetve egy kedvező szituációhoz kapcsolódva. Ösztönözze a gyereket önálló mesemondásra.
Lefekvés előtt minden nap mondjon mesét az óvodapedagógus, nagyobbaknak olvasson folytatásos történeteket. A rendszeres mesélés segíti a gyermek szókincsének bővülését, kifejezőkészségének fejlődését.
Az óvodapedagógus feltétel alakító szerepe az eszközök tekintetében is fontos.
Az érthető kommunikáció alapvető eleme a tiszta beszéd, melynek anatómiai feltétele a beszédszervek megfelelő fejlettsége. Az ezek ügyesítését, erősítését elősegítő játékeszközök biztosítása lehetővé teszi a gyerek számára, hogy a nap folyamán ezekkel tevékenykedjen.
Ilyenek: szappanbuborék-fújás, toll, papír, ping-pong labda, vattafújás, célba fújó játékok, tükör.
Az ismert mondókákat, verseket, meséket tartalmazó magnófelvételek alkalmat adnak a gyerekeknek egyéni igényük szerinti meghallgatásukra.
Az ismert irodalmi anyag jelzésszerű képeit tartalmazó rajzos füzetek a gyerekeket spontán gyakorlásra, élmény feleleventésre ösztönzik.
Az óvodapedagógus a spontán szituációkban jelzéseket kap a gyermek beszédének, kommunikációjának fejlettségéről. A fejlődési problémák hátterében gyakran hallás, beszédészlelési és beszéd megértési nehézségek állnak, illetve a családi nevelés hiányosságai. Kiemelt figyelmet kell fordítani a hátrányos helyzetű és a migráns gyerekek beszédfejlődésének elősegítésére.
A gyerekek beszédfejlődését logopédus is segíti az óvodában.

A kommunikációs képességek fejlődésének elősegítése az anyanyelvi és a drámajátékok felhasználásával elsősorban az óvodapedagógus által szervezett, motivált, a gyerekek érdeklődésétől függően mikrocsoportos, illetve csoportos helyzetben **kommunikációs kezdeményezéseken** történik. Ezen alkalmakkor vallásos történetek feldolgozásával erősítjük a gyerekek keresztényi tudatát. A közös játék idejét az óvodapedagógus naponta a gyerekek aktuális tevékenységéhez igazodva választja meg. Dallal, mondókával, mesével próbálja a gyerekek érdeklődését felkelteni az együttjátszásra. A gyerekek önállóan dönthetnek: csatlakoznak a csoportos tevékenységhez, vagy távol maradnak.

A három felnőtt együttműködve alakítsa ki a gyerekekben, hogy a közös játékban résztvevők és a más tevékenységet folytatók ne zavarják egymást.

Az óvodapedagógus éves lehetőségtervében összegyűjti a gyerekek fejlődéséhez igazodva az anyanyelvi és a drámajátékokat. Heti tervében ezekből, valamint a mondókák, versek, mesék, dalok, zenei anyagok közül választja ki a kommunikációs kezdeményezés tartalmát, mely egy héten át ugyanaz.

Az elkészített heti lehetőségterv természetesen nem lehet merev. Az óvodapedagógus rugalmasan változtasson, alakítson rajta a gyerekek érdeklődéséhez, az adott helyzethez igazodva. Adjon teret a gyerekek kezdeményezéseinek, ötleteinek is.

A gyerekek beszédfejlődésének, beszédértésének spontán alakulását elősegítheti az óvodapedagógus anyanyelvi játékokkal. A beszéd formai oldalának fejlődését elősegítő játékok, a

beszéd automatizmusainak, a beszédmozgásoknak és a beszédhallásnak a finomítását szolgálják. A tiszta, érthető beszéd kialakulását segítik.

Anyanyelvi játékok a beszéd fejlődésének elősegítésére:
- **Beszédtechnikát fejlesztő játékok**: légző, artikulációs, hangadó, hangutánzó játékok
- **A kifejező beszéd kialakulását elősegítő játékok**: hangsúly, tempó, hangerő, ritmus gyakorlását szolgáló játékok
- **Beszédmegértést segítő játékok**: belső hallást, a fonémahallást fejlesztő játékok
- **A beszédkészség fejlődését segítő játékok**: szókincsbővítő, szókereső játékok

A nonverbális kommunikáció fejlődését különböző **drámajátékokkal** segíthetjük. Sokféle játékot játszhatunk a mimika, tekintet, vokális kommunikációs csatornák (hangnem, hanghordozás, hangsúly, szünet, hanglejtés, beszédritmus) és a mozgásos kommunikációs csatornák (gesztusok, érintés, testtartás, térköz- szabályozás) valamint az emblémák felhasználására. A drámajáték során dominál a megjelenítés, az utánzás, a mozgás. Elemei a szerep, a beleélés, az improvizáció, az együttműködés, a motiváció. A játékok sokoldalúan felhasználhatók spontán helyzetekben, kezdeményezéseken, foglalkozásokon, változatos lehetőséget adnak az egyes gyerekhez igazodó fejlesztésre.

A drámajátékok erősítik az egymásra figyelést, egymás elfogadását, a pozitív gondolkodást, a nyitottságot, a toleranciát, a kreatív megoldáskeresést, az együttműködést, elősegítik a befogadó közösség, a sikeres együttnevelés feltételeinek kialakítását. A gyerekekkel együttjátszó óvodapedagógus sokféle ismeretet szerez a gyermekekről, a játék segíti a felnőtt-gyerek, gyerek-gyerek kapcsolatok alakulását, a jó együttműködést.

A drámajáték gyűjtemények segítik az óvodapedagógusokat sokféle játék leírásával: kapcsolatteremtő; lazító és koncentrációt segítő; feszültségoldó; érzékelő; bizalom játékok; készségfejlesztő; üzenetváltás; önismereti; csoportismereti; együttműködést segítő; mímes, improvizatív játékok; mozgás-, zene-, ritmusjátékai.

A **szituációs játékok** során lehetőség nyílik a mindennapi valós helyzetek eljátszására, élmények, problémahelyzetek feldolgozására. A játék folyamatában a gyerek egy másik személy helyébe képzelheti magát, megvalósíthatja elképzeléseit egy fantázia szituációban.

A **dramatizálás és a bábozás** során eljátszhatnak a gyerekek ismert mesét, bibliai történetet, vagy annak átalakított változatát (más szereplőkkel vagy más helyszínen) és improvizált történetet.
A drámajáték csak akkor fejti ki hatását, bontakoztatja ki a gyerek önkifejezését és beleélő képességét, ha nyugodt, oldott, önkéntes gyermeki részvételen és magával ragadó együttjátszáson alapul. Az óvodapedagógus a játékban minden gyermeki megnyilvánulást fogadjon el, támogassa az egyéni kifejezésmódot. Olyan szituációkat teremtsen, ahol a gyerekek saját érzelmeiket fejezik ki és lehetőségük van megtapasztalni másokét is. A valódi beleélés, a saját élmény akkor jön létre, ha az óvodapedagógus szeret és tud játszani, oldott légkört teremteni, kreatív módon improvizálni.
A drámajátékok elősegítik az önismeret fejlődését, a másokra való odafigyelést, a helyzet - felismerés, a cselekvőképesség kialakulását és a kapcsolatteremtést, a másság elfogadását.
A gyerekek fejlettségét figyelembe véve az anyanyelvi és a drámajátékok hároméves kortól alkalmazhatók.

A **zene** jól összekapcsolható a gyerekek önkifejezését fejlesztő drámajátékokkal.

A **relaxáció** alkalmazásával az óvodapedagógus segítheti az önkontroll kialakulását, javítja a koncentráció képességét, oldja a szorongást, nyugtató hatású. A játékokkal segíthetjük, hogy a

gyerekek megtapasztalják az ellazulás feszültségoldó élményét. Ennek elengedhetetlen feltétele a nyugodt légkör, segíti a halk, nyugtató hatású zene.

4-5 éves gyerekeknél kezdje az óvodapedagógus feszítő-lazító játékokkal. A nagyobbaknál kiegészíthető az önmagukra koncentrálás képességét fejlesztő és a kellemes érzelmi hatást kiváltó játékokkal.

A különböző játékok mellett az óvodapedagógus éneklése, a közös dalolás, az énekes játékok is bekerülhetnek a kommunikációs kezdeményezés tartalmába.

A **mesélés** a legfontosabb része az együttlétnek. Az irodalmi anyag egy héten keresztül végig kíséri a gyermekek tevékenységét.

A mese a gyermek létszükséglete, képi és konkrét formában feltárja a gyerek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges viselkedésformákat. A szereplők helyzetébe való beleélés, a mese mondanivalójának átélése, erkölcsi normákat, értékeket közvetít.
A mesélés hangulatának megteremtése alapvetően fontos. A csend, a nyugalom, a gyertyafény tovább fokozza az áhítatot. Az óvodapedagógus alakítsa ki a szokást a gyerekekben, hogy a mese alatt mindenki csendben legyen.

Az óvodapedagógus meséléskor szemben helyezkedjen el úgy, hogy minden gyereket lásson és őt is lássák. Az óvodapedagógus szövegtudása biztos legyen, könyv nélkül meséljen. Előadása beleélő, magával ragadó legyen. A képi megjelenítés nélküli mesélés segíti a gyermekben a belső kép kialakulását. A két óvodapedagógus meséljen együtt, bábozzon, dramatizáljon a gyerekeknek.
A mese hatásáról, a beleélési folyamatról visszajelzést ad az óvodapedagógusnak a gyerekek arckifejezése, izgalmi vagy nyugodt állapota.

Az irodalmi alkotás és az együttjátszás élménye további játékra, mesélésre, bábozásra, dramatizálásra ösztönzi a gyerekeket.

A kezdeményezés időtartamát az óvodapedagógus a gyerekek igényeinek, érdeklődésének megfelelően alakítja, a gyerekek folyamatosan átmehetnek más tevékenységekbe.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Oldott, derűs légkör megteremtése.
- Népi, klasszikus és kortárs, valamint multikulturális irodalmi élmények közvetítése, hagyományok ápolása.
- Életkori sajátosságoknak, illetve a hét témájának megfelelő bibliai történet kiválasztása, gyerekek számára érthető, élményszerű feldolgozása.
- A mindennapos mesélés, verselés, mondókázással az irodalmi fogékonyság megalapozása, anyanyelvünk, szülőföldünk szeretetére nevelés.
- Beszédfejlesztő módszerek változatos alkalmazása (drámajáték, dramatizálás, bábjáték, képolvasás, anyanyelvi játékok).
- A nemzetiséghez tartozó, valamint migráns gyermekek differenciált támogatása a magyar nyelv elsajátításában.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek speciális fejlesztésének szakemberrel történő összehangolása.
- A mesélés szerepének megismertetése a szülők körében, a szülők nevelési szemléletének formálása.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- A gyerekek tisztán, érthetően meg tudják fogalmazni gondolataikat, érzelmeiket.
- Kommunikációjuk nyílt.
- A felnőttek és a társak beszédét megértik.
- Szívesen és önállóan mondanak verseket, mondókát, sokat ismernek.
- Szeretik a mesét, szívesen báboznak, dramatizálnak ismert meséket és kitalált történeteket.
- Kreatívan improvizálnak mondókákat, verseket, meséket.

9.3. Ének, zene, népi játék, tánc

Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét. A népdalok éneklése, hallgatása, a gyermek-, néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, tovább élését segítik. Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását.

A zenei nevelés célja, a gyerekek zenei érdeklődésének felkeltése, zenei ízlésének formálása. Közös énekléssel, játékkal elősegíteni a gyerekek zenei hallásának, ritmusérzékének fejlődését.

Feladatok:

- Az óvodás korban felhasználható zenei anyag kiválasztása
- Vallásos tartalmú dalok kiválasztása
- A zenei tevékenységek feltételeinek biztosítása

Az óvodás korban felhasználható zenei anyag kiválasztásánál az óvodapedagógus vegye figyelembe a gyerekek fejlettségét (hangkészlet, szöveg terjedelme, mozgás, térformák), a csoport összetételét (fiúk számára mozgásos, erőfitogtató, fogó játékok), a zenei anyag témáját, az aktualitásokat.

A zenei anyag többsége a naptári évhez, a természet jelenségeihez, az évszakok változásaihoz, az emberi élet fordulópontjaihoz, valamint különböző – állami, egyházi, jeles – ünnepekhez fűződik.
Az óvodában felhasznált zenei anyag nagyban befolyásolja a gyerekek ízlésének alakulását. Az óvodapedagógus a magyar népi gyermekjátékokból, a népdalokból válassza ki a gyerekek számára a zenei anyagot. Ezek kiegészíthetők művészi értékű komponált dalokkal, zenével.

Az ének, a zene, a népi játék, a néptánc, a néphagyomány, az ünnep meghatározó szerepet tölt be a nemzeti nevelésben, az élményalapú értékközvetítés eszközével, korosztályi sajátosságokra építve.
Az éneklés, zenélés, népi játékok, néptánc a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válik a felnőtt minta spontán utánzásával.

A népi játék, gyermekdal, néptánc és a zenehallgatási anyag megválasztásánál az óvodapedagógus figyelembe veszi a nemzetiségi nevelés esetében a gyermekek nemzetiségi hovatartozását is.
Az egyházi ünnepekhez kapcsolódó dalok segítik a keresztény értékek beépülését a gyermekek személyiségébe.

A **3-4 évesek** számára rövid mondókákat (8-10) és dalokat (10-15), valamint egyszerű játékos mozdulatokkal kísért énekes játékokat válasszon az óvodapedagógus.
A mondókák az ismétlődő mozdulatok, az érintés, a testközelség, a felnőtthöz való kötődés miatt

rendkívül közel állnak a gyerekekhez. Az ölbeli, arc, kéz, ujj játékok, a lovagoltatók, hintáztatók az óvodakezdéskor hozzájárulhatnak az óvodapedagógus-gyerek kapcsolat pozitív alakulásához. A mondókák, dalok ritmusához kötődő mozgásokat, mozdulatokat a gyerek közvetlenül tapasztalja a felnőttel való együttjátszás során.

Az óvodapedagógus a mindennapokban sokat énekeljen, és teremtsen alkalmat a gyerekek közös éneklésére, játékára. Különböző mozdulatokkal érzékeljék a gyerekek az egyenletes lüktetést. Tapasztalják meg a csendet és a környezet hangjait. A halk-hangos beszéd, mondókázás, éneklés közötti különbséget érzékeljék, gyakorolják.

A **4-5 évesek** tanuljanak mondókákat, kiszámolókat (6-7) és dalos játékokat (14-18). A dalos játékok közül elsősorban csigavonalat, hullámvonalat felhasználókat és szerepcserére épülőket ismerjenek meg a gyerekek. Néhány egyszerű mozgással kísérhető alkalmi dal is bekerülhet a repertoárba.

A gyerekek az egyenletes lüktetés mellett a mondókák, dalok ritmusának érzékeltetését is gyakorolják különböző mozdulatokkal. A halk-hangos mellett a magas-mély, a lassú-gyors beszéd, mondókázás, éneklés gyakorlására is sok lehetőséget biztosítson az óvodapedagógus.

A gyerekek ismerkedjenek meg a hangszerekkel (dob, cintányér, csukló csörgő, triangulum). Az óvodapedagógus vonja be a gyerekeket többféle népi ritmushangszer készítésébe.

Az **5-6-7 évesek** ismerjenek meg mondókákat, csujogatókat, csúfolókat, nyelvtörőket, kiszámolókat (7-8) és változatos mozgás és térformán alapuló énesek játékokat (18-23) valamint alkalmi dalokat (4-5). Ismerkedjenek meg egyszerű tánclépésekkel is.
Az énekes játékok lehetnek párcserés, kapus, hidas, sorgyarapító játékok és olyanok, amelyekhez egyszerű táncos lépések tartoznak.

A gyerekeknek legyen lehetősége az egyenletes lüktetés és a ritmus összekapcsolásának gyakorlására. Zenei hallásuk fejlődését szolgálja a dallamfelismerés, a dallambújtatás, játékos gyakorlása. Zenei alkotókészségük fejlődik a dallamalkotó játékokkal.

Az óvodapedagógus a **zenehallgatás** anyagát mindhárom korosztály részére főként a népdalok közül válassza ki. A gyerekekhez közel álló témájú dalok könnyebben felkeltik a gyerekek érdeklődését. Ismerjen az óvodapedagógus dalokat a növényekről, állatokról, a természetről. Énekeljen a gyerekeknek tréfás dalokat, dalos meséket, altatókat, virágénekeket.

Az óvodapedagógus lehetőség szerint játsszon hangszeren gyerekdalokat (furulya, xilofon). Az élő zenén kívül ismertesse meg az óvodapedagógus a gyerekeket népzenei és komolyzenei művekkel is. Ezek kiválasztásánál figyeljen oda, hogy a zene a kívánt hatást váltsa ki a gyerekekből. Teremtsen olyan lehetőségeket az óvodapedagógus, hogy a zene hangulatának megfelelően a gyerekek szabadon mozoghassanak a zenére.

A zenei tevékenységek feltételeinek biztosítása hozzájárul, hogy az óvodai mindennapok természetes velejárója legyen a dalolás, a zene, a gyermektánc.

A sokat éneklő óvodapedagógus jó hangulatot, nyugalmat, jó kedvet teremt a csoportban és megszeretteti a gyerekekkel az éneklést. Fontos, hogy az óvodapedagógus tisztán énekeljen, és bő zenei anyag repertoárral rendelkezzen mind a mondókák, dalok, énekes játékok, mind a zenehallgatásra szánt énekek tekintetében.

A **mindennapok tevékenységeihez kötődő szituációk** számtalan lehetőséget nyújtanak arra, hogy az óvodapedagógus dallal kapcsolódjon hozzájuk. Kapcsolható a szituációhoz témájában illő mondóka, dal, de bármikor énekelhet az óvodapedagógus öltözködés, barkácsolás, mintázás, kézimunka közben is.

Az udvari játék, a kirándulások szituációi is sok alkalmat kínálnak az óvodapedagógusnak állatokról, növényekről, természetről szóló dalok éneklésére.

Az óvodapedagógus ezekben a helyzetekben megismertetheti a gyerekekkel az új dalokat, mondókákat, dalos játékokat és az érdeklődőkkel együttjátszás közben gyakorolhatja. A helyzet kihasználható hallás és ritmusérzék fejlesztő játékok játszására is. Az óvodapedagógusnak ügyelnie kell a spontán szituációkhoz kapcsolódva, hogy a dalos játék ne zavarja meg más gyerekek tevékenykedését, megfelelő hely legyen a játékhoz. Erre leginkább az udvar alkalmas, a csoportszobában csak a kevés mozgást igénylő játékokra van lehetőség.

Az óvodapedagógus alakítson ki egy nyugodt helyet, ahol a gyerekek megtalálhatják a zenei tevékenységekhez használható eszközöket. Biztosítson az óvodapedagógus különböző ritmus hangszereket (kasztanyetta, ujj cintányér, triangulum, dob, csukló csörgő, ritmusbotok), maguk készítette népi hangszereket és dallamjátszó hangszerként a xilofont. A gyerekek a nap folyamán bármikor használhatják ezeket az eszközöket önálló tevékenységként, illetve más játékhoz kapcsolva.

Az óvodapedagógus által folyamatosan bővített mondókás, dalos füzetben megtalálhatók az ismert zenei anyag képi szimbólumai, melyről a gyerekek felismerik ezeket. A dalos játékok kellékei is a gyerekek rendelkezésére állnak egész nap. Az eszközök is hozzájárulnak, hogy a gyerekek a nap folyamán spontán módon kezdjenek éneklést, zenélést, zenehallgatást, gyermektáncot egyedül vagy néhány társukkal. Az óvodapedagógus örüljön a gyerekek spontán tevékenységének és biztosítsa a tevékenység zavartalanságát.

Az óvodapedagógus minden nap énekeljen a gyerekeknek lefekvéskor és szoktassa hozzá őket a halk zene hallgatásához. A dalok és a zene nyugtató hatása hozzájárul a pihenés hangulatosabbá tételéhez.

A csoportos **kezdeményezéseken,** az óvodapedagógus játsszon a gyerekekkel kisebb mozgást igénylő énekes játékokat, változatos, zenei képességeket fejlesztő játékokat, és teremtsen lehetőséget a közös éneklésre. A két óvodapedagógus alkalmanként énekeljen együtt (két szólam, kánon).

A zene a gyereket mozgásra serkenti. A kezdeményezéseken adjon lehetőséget az óvodapedagógus mozgás improvizálásra. A mindennapos mozgás jó alkalom a különböző nagy helyigényű térformákhoz kapcsolódó, mozgásosabb énekes játékokra. Törekedjen az óvodapedagógus, hogy jó hangulatú legyen a játék, jól megmozgassa a gyerekeket. A mozgáshoz kapcsolódva a ritmusérzék fejlődésére jó hatású a zenére, mondókára járás, mozgás.

Az óvoda ünnepeihez kapcsolódva törekedjen az óvodapedagógus különleges zenei élmény nyújtására. Színesíti az ünnepet a táncház, ahol népzenére, egyszerű tánclépések utánzására van lehetőség. Az élő hangszeres zenei előadások egyedülálló élményt nyújtanak a gyerekeknek. Ennek szervezésébe vonja be az óvodapedagógus a szülőket és a zeneiskolás gyerekeket.

A gyerekek zenei tevékenységének hatására fejlődik zenei hallásuk, ritmusérzékük, zenei emlékezetük, alkotókedvük, mozgáskultúrájuk, szókincsük és társas kapcsolataik.

A német nemzetiségi csoportban az óvodapedagógus ismertesse meg a gyerekeket nemzetiségi énekes játékokkal, zenével, tánccal.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Megfelelő légkör kialakításával az érzelmi motiváltság biztosítása.
- A gyermekek minél több olyan zenei élményhez juttatása, amely megalapozza zenei anyanyelvüket, fejleszti gondolkodásukat és kommunikációs képességeiket.
- A gyermekek zenei képességének, kreativitásának fejlesztése, énekes népi játékok és igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások segítségével.
- A zenei képességfejlesztéssel párhuzamosan örömteli, érzelemgazdag, szép, tiszta éneklésre szoktatás.
- Zenei improvizációra való ösztönzés.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek sajátos nevelési igénye szerinti zenei nevelés, speciális szakember és programok segítségével.
- A nemzetiséghez tartozó és migráns gyermekek zenei kultúrájának közvetítése.
- Katolikus dalok megszerettetése.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- Sok mondókát, dalt, énekes játékot ismernek a gyerekek.
- Ismernek vallásos ünnepekhez köthető dalokat.
- Örömmel énekelnek egyedül és közösen, játszanak énekes játékokat és táncolnak.
- Szeretik a zenét.
- Felismerik a dalokat, mondókákat dallamról, ritmusról.
- Szívesen improvizálnak.
- Sokféle ritmus hangszert ismernek és használnak.
- Érzik a mondókáknál, énekeknél az egyenletes lüktetést és a ritmust.

9.4 Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézimunka, mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Az óvodai nevelésben törekedni kell a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek bátorítására felismerésére.

A tevékenység célja: a gyerekek szabad képi és plasztikai önkifejezésének, alkotóképességének elősegítése, esztétikai érzékenységük, igényességük alakítása. A cél nem a létrejött alkotás, hanem maga az örömteli cselekvés.

Feladatok:

- A gyerekek alkotó tevékenységéhez szükséges feltételek biztosítása
- Vallásos témák megjelenítése.
- A gyerekek ábrázoló tevékenységének fejődését elősegíteni

A gyerekek alkotó tevékenységéhez szükséges feltételek biztosítása az óvodapedagógus feladata. A tevékenység sokféle anyagot, eszközt igényel, melynek összegyűjtéséhez a gyerekek és szülők segítségét is kérheti (különböző minőségű papírok, textilek, dugók, dobozok). Fontos a jó minőségű, a gyerekek által könnyen megfogható, használható **eszközök** biztosítása. Az eszközök kiválasztásánál az óvodapedagógus vegye figyelembe a gyerekek életkori és egyéni sajátosságait.

Ennek megfelelően a kisebbek számára vastag eszközöket és nagyméretű felületeket kell biztosítani. Minden csoportban legyenek balkezes eszközök is.

Az eszközök, anyagok elhelyezése nyitott polcokon, kosarakban és más tárolókban célszerű, hogy a gyerekek könnyen elő tudják venni ezeket. Az elkészült alkotások tárolására egyéni tároló dobozok, praktikusak, ahol a gyerekek önállóan elhelyezhetik műveiket.

Az alkotó tevékenységhez a csendes, nyugodt **helyen** lévő 6-8 személyes asztal a legideálisabb.
A rajzolás, festés, mintázás, kézimunka játékba épített, szabadon választott tevékenység. A gyerekek a nap folyamán önállóan választhatják és annyi **időt** tölthetnek vele, amennyihez kedvük van. A gyerekek környezetükből spontán és az óvodapedagógus által szervezett megfigyelések során sokféle ismeretet, élményt szereznek, melyek alkotásra késztetik őket. **Kötetlen légkörben** a gyerekek szívesen tevékenykednek, alkotnak. Az óvodapedagógus együtt örüljön a gyerekekkel felfedezéseiknek, egyéni megoldásaiknak.

A gyerek ábrázoló tevékenységének fejlődése tükrözi ismereteit, képességeinek szintjét, érzelmi megnyilvánulásait.

Az ábrázoló tevékenység fejlődését úgy segítheti az óvodapedagógus, hogy hagyja, a gyerek saját elgondolásai szerint, a saját élményeit alkossa meg. Az óvodapedagógus ne sémákat adjon, hanem a gyerek gondolataiba, elképzeléseibe helyezkedjen bele és így adjon technikai segítséget vagy ötletet a továbblépésre.

A tevékenység a lényeg, nem az elkészült „mű”. A legfontosabb, hogy a gyerek örömmel tevékenykedjen, újra és újra alkosson, próbálja megvalósítani elképzeléseit.

Már a **3-4 éves** gyerekeknek is biztosítson az óvodapedagógus sokféle anyagot, eszközt, hogy a nap folyamán bármikor használhassák ezeket. Az óvodapedagógus teremtsen a gyerekek számára szabad karcoló, firkáló, mázoló lehetőségeket. Ehhez vízszintes és függőleges nagy felületeket, vastag krétát, ecsetet, ceruzát, botokat biztosítson, mert a gyerekek keze ekkor még nem képes vékony eszközök helyes fogására.

A firka korszakában a gyerekeknek nem szándékuk téma ábrázolása. A felnőttek kérdéseikkel ne erőszakolják rá a gyerekekre a téma megnevezését. A rajzolási, festési, nyomdázási technikákon kívül az óvodapedagógus ismertesse meg a gyerekekkel az olló használatát és a ragasztás technikáját.

Az óvodapedagógus biztosítsa, hogy a gyerekek többféle plasztikus anyaggal is tevékenykedhessenek. A gyurma, sógyurma, agyag formálhatóságával, gyurkálásuk, sodrásuk, gömbölyítésük, mélyítésük, vágásuk, karcolásuk közben ismerkednek a gyerekek. Az óvodapedagógus ismertesse meg a gyerekeket a formázás eszközeinek használatával (műanyagkés, kiszúró forma, sodrófa) a nyomatkészítés és a díszítés technikáival (termények, pálcikák, különböző felületű, formájú eszközök).

Az óvodapedagógus kreativitása, a gyerekek tevékenységéért való lelkesedése, öröme ösztönzőleg hat az ábrázoló tevékenységek iránti érdeklődésre.

A **4-5 évesek** ábrázolási tevékenysége tovább bővül anyag, eszköz, technika tekintetében és fejlődik a figurativitás. Az óvodapedagógus sok élmény biztosításával hozzájárulhat az ábrázolási témák gazdagodásához.

Az **5-6-7 éves** gyermeknél a figurativitás előtérbe kerül. Az egyéni alkotások képi, plasztikai és tárgykészítési formában is megjelennek. Egyre több vékony eszközt használnak (ceruza, ecset). Az óvodapedagógus bonyolultabb, fejlettebb finommozgást igénylő technikákkal ismerteti meg a gyerekeket.

A gyerekek téma ábrázolása tovább bővül, emberek, állatok, mesék megformálásával, ajándékok készítésével.

Különbség tapasztalható a fiúk és a lányok témaválasztásában és ábrázolási technika iránti érdeklődésében. Vegye figyelembe ezt az óvodapedagógus és a fiúk számára is biztosítson vonzó tevékenységi lehetőségeket.

Az óvodapedagógus mértékletes és kreatív segítése következtében a gyerekek képalkotásai egyediek, plasztikai munkái eredetiek, aprólékosan megformáltak lesznek. A valóság egyedi ábrázolásában a forma, az arányok, a színek, a térelrendezés alkotása fejlett.

A gyerekek szívesen végzik a tevékenységeket, fejlődik finommozgásuk, vizuális képességeik, ismereteik a környezet tárgyairól, anyagairól, azok tulajdonságairól, kreatív, fantáziadús alkotásokat hoznak létre.

Az óvodapedagógus ösztönözze a különös egyedi ábrázolási megoldások keresésére a gyerekeket.
A gyerekek alkotásait a felnőttek és a gyerektársak is becsüljék meg, lássák el a gyermek jelével, tegyék ki az óvodai faliújságra, őrizzék meg az egyéni tárolókban. A gyerekek haza is vihetik az alkotásokat.

A folyamatosan kihelyezett gyermek alkotásokban a felnőttek együtt gyönyörködhetnek.

Az óvodapedagógus hetente új ábrázolási technikákkal ismerteti meg a gyerekeket, amelynek feltételeit ettől kezdve folyamatosan biztosítja. Az új technikát az érdeklődő gyerekeknek mutatja meg, majd szükség szerint segít. Az óvodapedagógus az új technikára egész héten kiemelten figyel, a gyerekek folyamatosan az óvodapedagógus, illetve a társak segítségével ismerik meg.

Az óvodapedagógus a nagyobb gyerekeknél az ábrázolási téma választását legtöbbször a gyerekekre bízza, velük egyénileg beszéli meg. A gyerekek maguk választják meg a tevékenység időpontját és időtartamát.

A gyerekek az óvodapedagógus által felkínált új technika helyett választhatnak mást is a csoportban lévő lehetőségek közül. Az óvodapedagógus az eszközök, a technika megismertetése után, hagyja őket önállóan alkotni és csak szükség esetén segít.

Az ábrázoló tevékenységek iránt kevés érdeklődést mutató gyerekeket az óvodapedagógus érdekes témával, eszközzel, technikával igyekezzen motiválni. A gyerekek alapos ismerete szükséges ahhoz, hogy az óvodapedagógus a gyerek érdeklődését fel tudja kelteni. A rajzolást elsősorban finommozgás fejletlensége miatt kerülik, főként a fiúk. Az óvodapedagógus figyeljen oda ezekre a gyerekekre és érdeklődésük figyelembevételével próbálja őket sikerélményhez juttatni.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Az önálló gyermeki alkotó tevékenység feltételeinek megteremtése, örömteli alkotó légkör kialakítása.
- Mozgással, cselekedtetéssel, vizuális élmények biztosításával, az észlelő funkciók változatos gyakoroltatásával, párhuzamosan végezhető tevékenységszervezéssel sokszínű tapasztalatok nyújtása.

- A belső képek gazdagítása, a gyermeki ábrázolás ösztönzése, változatos lehetőségek felkínálásával.
- Az esztétikai érzékenység, a szép iránti nyitottság, a környezet esztétikai alakítására és a vizuális esztétikai élmények befogadására való fogékonyság megalapozása, fejlesztése a népi motívumok alkalmazásával
- A gyermeki élmény és fantázia világának gazdagításával a saját formanyelv, az alkotó, alakító önkifejezés és az önérvényesítő gyermeki tevékenység fejlődésének segítése.
- Egymás munkájának megbecsülésére nevelés.
- A vizuális tevékenységekhez kapcsolódó verbális és nem verbális megnyilvánulásokkal a spontán beszéd formáinak fejlesztése.
- Az ábrázolási tevékenységükben lassan fejlődő gyermekek egyéni fejlesztése.
- A nemzetiségi vizuális kultúra sokszínűségének, egyes díszítőelemeinek megismertetése.
- Az óvodapedagógus előtérbe helyezi a természetes anyagok, termések felhasználását. Feladata az új megoldások keresése, a kreatív, környezettudatos gondolkodásra, fenntarthatóságra való nevelés.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- A gyerekek sokféle ábrázolási technikát ismernek, szeretnek alkotni.
- A különböző anyagok tulajdonságairól, alakíthatóságáról széleskörű tapasztalataik, ismereteik vannak.
- Eszközhasználatuk fejlett.
- Képi és plasztikai alkotásaikra a témagazdagság a jellemző.
- Képi és plasztikus alkotásaik részletezőek, térelrendezésük komponált, színviláguk gazdag, egyedi.
- Vizuális észlelésük, finommozgásuk fejlett.
- A tehetséges gyerekek szabad önkifejezése megvalósul.

9.5. A mindennapos mozgás

A gyermek legalapvetőbb szükséglete, természetes megnyilvánulási formája a mozgás. A rendszeres, örömmel végzett, közösségben történő testmozgás hozzájárul a gyermek optimális személyiségfejlődéséhez, továbbá az egészséges életvitel kialakulásához. A tevékenység alapvető szervezeti keretei a következők:

a) spontán, aktív szabad játékban megjelenő mozgásos tevékenység,

b) irányított, mindennapos mozgásfejlesztés,

c) szervezett mozgásos tevékenység.

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei. Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltoztató- és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlási formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Ezzel biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.

A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően hatnak a kondicionális képességek közül különösen az erő és az állóképesség fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését. Fontos szerepük

van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősítik, kiegészítik a gondozás, és egészséges életmódra nevelés hatásait.

Az egészségfejlesztő testmozgást az óvodai nevelés minden napján, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára biztosítani kell. Törekedni kell a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására.

A mindennapos irányított testmozgás részét képezhetik a zenére, zenei ritmusra végzett mozgásos feladatok, (népi) játékok és táncok (kiemelten a néptánc), amelyek jelentős mértékben segítik a mozgáskultúra játékos, táncos úton történő fejlesztését. A mindennapos testmozgás az óvodai tornaszobában, a csoportszobában vagy a játszóudvaron is megszervezhető.

A tevékenység célja, a gyerekek természetes mozgásának és a testi képességek fejlődésének, valamint a mozgás segítségével az értelmi, szociális képességek fejlődésének elősegítése. A rendszeres mozgás, a természetes mozgáskedv fenntartása, a mozgásigény kielégítése során megalapozódik a mozgás megszerettetésére épülő egészséges életvitel és életmód.

A mozgás sokoldalú tevékenység, feladatrendszere az egész óvodai életet átszövi. Az óvodai élet minden napján biztosított aktív szabad játék mellett hangsúlyosan jelennek meg az irányított mozgásos tevékenységek, amelyek játékos környezetben és játékba ágyazottan fejlesztik az alapvető mozgáskészségeket és a kapcsolódó fogalmi rendszert. A szabad játék tevékenységén túl a mozgás jelen van a különböző nevelési területeken, valamint a gondozási és önkiszolgáló tevékenységekben is. A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységek. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének - a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás - fejlődésére.

Óvodánk mozgásfejlesztő programja kiemelten az alábbi területeken valósul meg:

- A szabad játékban, a gyermekek kötetlen, spontán, természetes játékos mozgása közben (csoportszobában, udvaron)
- Mindennapi mozgás során
- Kirándulás, túrázás során
- Speciális mozgásfejlesztő tevékenységek

Feladatok:

- A gyerekek számára mozgásos játéklehetőségek összeállítása
- A kötetlen, szabad mozgás feltételeinek biztosítása
- A szervezett mozgásos tevékenységekkel a gyerekek mozgásfejlődésének elősegítése

A gyerekek számára mozgásos játéklehetőségek összeállításánál az óvodapedagógus vegye figyelembe a gyerekek életkori, mozgásfejlődési sajátosságait, a gyerekek összetételét és a környezeti adottságokat, valamint, hogy minden gyerek megtalálja a számára legmegfelelőbb tevékenységet.

A mozgás és a motorikus képességek fejlődése elválaszthatatlan, a mozgás által fejlődnek a motorikus képességek (kondicionális, koordinációs), a képességek fejlődése feltétele a mozgás fejlődésének. Miközben mozog a gyermek, tapasztalatokat gyűjt, fejlődik csont- és izomrendszere, alakulnak mozgáskoordinációi, testi képességei, pontosabbak, finomabbak lesznek mozdulatai,

észlelési funkciói. Számára az igazán érthető és feldolgozható információ, amit megtapasztal mozgás és tevékenység útján.

A 3-6-7 éves kor elsősorban a természetes mozgások, a nagymozgások tanulásának, az első mozgáskombinációk kialakulásának kora. A mozgás fejlődése a mozgásvégrehajtás minőségének, pontosságának, gyorsaságának alakulásával a finommozgás felé halad.

A 3-6-7 éves korban fejlődő természetes mozgások: kúszás, csúszás, mászás, járás, fel-, leugrás, tárgyhordozás, húzás, gurítás, fel-, lelépés, futás, gurulás, szökdelés, átugrás, dobás, függés, lengés, egyensúlyozás.

A nagymozgások fejlődésének fő jellegzetességei és iránya:
A 3-4 évesekre jellemzőek a nagy, lendületes, nem kellően koordinált mozgásformák. Földközelben mozognak biztonságosan, kedvelt mozgásuk a csúszás, kúszás, mászás. Rövid idejű függésre képesek és talajon, emelt felületen egyensúlyozásra.

A 4-5 évesek nagymozgásai bővülnek ugrásokkal, gurulóátfordulással, pontosabb szem-kéz, szem-láb koordinációt igénylő gyakorlatokkal, felugrásokkal, célba ugrásokkal, dobásokkal.
A mozgásfejlődéssel szorosan összefüggő testséma és téri tájékozódás fejlődése is intenzívebbé válik. (testrészek, oldaliság, szalagjelölés, téri tapasztalatok).

Az 5-6-7éveseknél a nagymozgások koordináltabbá válnak. Képesek a gyerekek finomabb, apró mozgások elvégzésére. A kéz fogóizmainak erősítése (eszközfogás, támaszgyakorlatok), a szem-kéz (célba dobások, labdajátékok), szem-láb (lábbal labdavezetés) koordináció fejlődése előtérbe kerül. Legintenzívebb a térpercepció fejlődése (fogó játékok, dalos játékok).

A mozgás által fejlődik a gyerek idegrendszere, értelmi és szociális képességei. Az óvodapedagógus törekedjen a változatos mozgásformák gyakorlásának, a sokféle mozgástapasztalat megszerzésének szempontjait figyelembe venni a mozgáslehetőségek összeállításánál.

A kötetlen, szabad mozgás feltételeinek biztosítása rendkívül fontos a gyerekek mozgásigényének kielégítése szempontjából.

A mozgás az óvodás gyermek természetes megnyilvánulása, az egész óvodai életet, a teljes tevékenységrendszert átszövi.

A mozgásnak a játék mellett, a legnagyobb hatása van a gyerekek személyiségfejlődésére. Ennek megfelelően biztosítani kell a gyerekek számára **egész nap folyamán** az aktív mozgás, mozgásos játék lehetőségeit.

Az óvodapedagógus a **csoportszobában** alakítson ki szabad teret a mozgásos játék számára. Már a 3-4 éveseknek is biztosítson az óvodapedagógus állandóan és időszakosan bevitt eszközökkel lehetőséget különböző mozgásokra. Az eszközök a gyereket mozgásra ösztönzik.
Javasolt eszközök: mini csúszda, ROTIKOM eleme, hengerek, Greifswald elemek, pad, zsámoly, ugrószekrény, szőnyeg. A gyerekek igényük szerint különböző mozgásokat végezhetnek az eszközökön.

Az említett lehetőségeket az óvodapedagógus a gyerekek ismeretében alakítsa ki és ügyeljen az eszközök biztonságos használatára.

A gyerekek a spontán mozgásos játékok során sok mozgástapasztalatot szereznek. Az óvodapedagógus egyéni differenciálással segítse a gyerekeket az eszközök adta mozgáslehetőség

megismerésében. Az óvodapedagógus segítse a gyerekek zavartalan együttjátszását, támogassa önállóságukat a folyosói mozgásos játékok alkalmával. A felnőttek úgy alakítsák ki együttműködésüket, hogy figyelemmel tudják kísérni a több helyszínen, párhuzamosan folyó tevékenységeket.

Az óvodapedagógus biztosítson minden nap szabad levegőn való mozgást a gyerekeknek, ami az agy megfelelő oxigén ellátása miatt is nélkülözhetetlen.

Az udvaron a sok, mozgásos játéklehetőség kialakítása rendkívül fontos. A különböző mászókák, mászásra, kúszásra, csúszásra, egyensúlyozásra, függésre adnak lehetőséget.

Nagy jelentőségűek a hintázó, ringató, pörgő, egyensúlyozó mozgások lehetőségét kínáló eszközök, a lengő-, és fészekhinta, egyensúlyozó híd, rugós játékok, amelyek a gyerekek által igen kedveltek. Közkedveltek a mini motorok, futóbiciklik, gokartok is – melyek segítségével térészlelésük, mozgáskoordinációjuk fejlődik.

A gyerekek biztonsága érdekében, a környezet kialakításánál a balesetvédelem szempontjaira figyeljünk, ismertesse meg az óvodapedagógus a gyerekekkel az eszközök használatát és határozott feladatmegosztással, felelősséggel figyeljen minden felnőtt a gyerekekre.

Az óvodapedagógus beszélje meg a gyerekekkel, hogy melyik járművet hol lehet használni az udvaron, és alakítsa ki a szokást, hogy egymás tevékenységét tartsák tiszteletben és vigyázzanak egymás testi épségére.

A gyerekek mozgásigénye különböző. Az óvodapedagógus teremtse meg a lehetőségét, hogy a nagyobb mozgásigényű gyerekek hosszabb ideig tartózkodhassanak az udvaron, szervezzen számukra sokféle futó, fogó játékot.

A gyerekek a kötetlen, szabad mozgás során sok, mozgásos élményt szereznek, ami mozgáskedvüket növeli.

A szervezett mozgásos tevékenységekkel a gyerekek mozgásfejlődésének elősegítését az óvodapedagógus heti mozgásprogram készítése során tervezi. Ezt a gyerekek ismeretében, a feltételekhez igazodva állítja össze.

Minden csoport **heti egy alkalommal**, csoportbontásban vesz részt szervezett mozgásos tevékenységen, a **tornaszobában**, jó idő esetén az udvaron, sportudvaron.

Az eszközfeltétel a mozgásfejlődés szempontjából meghatározóan fontos, hisz az **eszközök** mozgásra ösztönzik a gyereket, és sokféle különböző nehézségű mozgásra adnak lehetőséget. Az óvodapedagógus ismerje az eszköz adta mozgáslehetőségeket, annak fejlesztő hatásait.

Az eszközök változatos lehetőségeket biztosítanak egy-egy mozgás gyakorlására:
- Földön, magasabb szeren
- Vízszintes- ferde, - függőleges szeren
- Széles- keskeny szeren
- Nagyobb- kisebb szeren
- Kemény- labilis puha szeren

Javasolt eszközök:

- **Kúszásra, mászásra, csúszásra lehetőséget adó szerek**: ROTIKOM, Greifswald, bordásfal, mászó háló, kötéllétra, térhágcsó, tyúklétra, pad, álló- fekvő tornakarika sor, hengerek
- **Egyensúlyozásra lehetőséget adó eszközök**: Body-roll henger, Bobath labda, Gymnastic labda, gördeszka, trambulin, forgó egyensúlyozó korong, tányérhinta, füles labda, (Ayres eszközök)
- **Kézi szerek**: különböző méretű labdák, tüskés labda, babzsák, kendő, szalag, bot
- **Egyéb sportszerek**: kötél, zsámoly, ugrószekrény, tornaszőnyeg

A testséma alakításához nélkülözhetetlen a csoportszobákban elhelyezett nagyméretű tükör.

A gyerekek a **mozgásos tevékenységeken** mindannyian részt vesznek, gyerekek és felnőttek is a mozgásnak megfelelő öltözékben.

Az óvodapedagógus a foglalkozás első részében *irányított mozgásos játékokat* játsszon a gyerekekkel. Ezek a gyerekek korától, fejlettségétől függően lehetnek mozgás utánzó, futó játékok, a nagyobbak esetében egyszerűbb gimnasztika (kézi szerrel, zenére) jellegű mozgások.

A játékok jól mozgassák meg a gyerekeket. A mozgáskoordináció, a testséma, a téri tájékozódás fejlődését segítő játékokat válasszon elsősorban az óvodapedagógus.

Az *eszközös mozgásos játékra* biztosítsa a legtöbb időt az óvodapedagógus. Úgy rendezze be a teret, hogy sokféle, sokszínű mozgásra legyen lehetősége a gyerekeknek. Vegye figyelembe az egyéni különbségeket a mozgásigény és a mozgásfejlettség terén, adjon lehetőséget a pihenés és a mozgás igény szerinti váltakozására. A sokféle eszköz közül minden gyerek önállóan választhat, a felnőtt által bemutatott vagy egyéni elképzelése szerinti mozgást végezhet ezeken. A lehetőségek között a gyerekek megoszlanak, így szinte nincs várakozási idő, ezzel az egyéni mozgással töltött idő megnő. A gyerekek egyéni igény szerint, egyéni tempóban gyakorolhatnak. Az eszközökön való mozgás párhuzamosan zajlik. A pihenésre vágyó gyerekek rövid időre abbahagyhatják a mozgást.

Az eszközös mozgásos játék után, *irányított mozgásos szabályjátékkal, énekes játékkal, különböző versenyjátékkal, tartásjavító, lábboltozat erősítő gyakorlatokkal vagy relaxálással* vezeti le az óvodapedagógus a foglalkozást.

Az óvodapedagógus a gyerekek fejlettségéhez igazodó mozgásprogram összeállításával, tudatos feltétel alakításával segíti a gyerekek mozgásfejlődését és testi képességeinek alakulását.

Az óvodapedagógus a gyerekek egyéni fejlődési ütemét tartsa tiszteletben, a gyerekeket engedje egyéni módon reagálni, szabadon mozogni szervezett mozgás alkalmával is. Határozott és jókedvű legyen az óvodapedagógus, motiválja a gyerekeket a mozgásba való bekapcsolódásra. Mozgása minta legyen a gyerekek számára.

A felnőttek összehangoltan segítsék az eszközök használatát, s az egymással kapcsolatos szokások kialakítását. Megosztva segítsenek a gyerekeknek, tekintsék át a sokféle mozgáslehetőséget.

A mozgás után bő folyadék felvételre van szüksége a gyerekeknek, ennek biztosítása a dajka feladata.

A sok mozgás eredményeként alakul a gyerekek mozgáspontossága, automatizáltsági foka, mozgásbiztonsága. Testi képességei, kitartása, szókincse, szociális képességei fejlődnek.

Mindennapos mozgás minden csoportban naponta egyszer, 5-10 perces időtartammal szervezünk. A mindennapos mozgás anyagát elsősorban mozgásos játékok adják, kiegészülve egy-egy gimnasztikai gyakorlattal. Az örömmel és jó hangulatban végzett játékok jó lehetőséget nyújtanak társas kapcsolatok alakításához. A játékok, térformák felidézésével a vizuális, verbális memória fejlesztésére, valamint a szókincs gyarapítására nyílik lehetőség. A mozgást jó idő esetén az udvaron, más esetben a csoportszobában végezzük. A hely sajátosságai befolyásolják a tervezhető mozgásokat, játékokat.

A csoportokban dolgozók mintaadó tevékenysége ösztönzően hat a gyermekek tevékenységben való részvételére.

A gyerekekkel rendszeresen **kirándulunk, túrázunk.** A friss levegő, a mozgás, kedvezően hat fejlődésükre. Óvodánkban **speciális mozgásfejlesztő tevékenységeket** szervezünk (gyógytestnevelés, alapozó mozgásterápia).

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén:

- A gyerekek szeretnek mozogni.
- Mozgásuk biztonságos, kitartó.
- A gyerekek nagymozgása összerendezett, finommozgásuk fejlődött.
- Testsémájuk, téri tájékozódásuk kialakult.
- A mozgásos játékoknál a szabályokat betartják.
- A mozgásfejlesztő eszközök használatát ismerik.

9.6. A külső (teremtett) világ tevékeny megismerése matematikai tartalommal

A tevékenység célja, hogy a gyerekek minél több ismeretet, tapasztalatot szerezzenek szűkebb-tágabb természeti, társadalmi környezetükről, alapvető mennyiségi és formai összefüggéseiről, erősödjön pozitív érzelmi viszonyuk a nemzeti hagyományokhoz, a szülőföldhöz, a természethez, megalapozódjon környezetvédő szemléletük, környezettudatos magatartásuk.

A környezeti nevelés általában a környezeti kultúra megélését és átadását jelenti. Az élő és élettelen környezetünkkel való harmonikus együttélést, életmódot, gondolkodást, viselkedésmódot, szokást és értékrendszert. Mindezek kialakítására legalkalmasabb az óvodáskor, hiszen a szokások már ebben az életszakaszban kialakulnak, s az egész életre szóló élmények, benyomások, szokások alapvetően meghatározzák a leendő felnőtt környezeti gondolkodását, környezet- és természetvédelmi szemléletét és környezettudatos magatartását. Fontos számunkra a fenntartható fejlődés jelentőségének közvetítése a mindennapokban.

Programunkban a komplex környezeti nevelésnek kiemelt szerepe van.

Feladatok:

- Az óvodapedagógus feladata, hogy tegye lehetővé a gyermek számára a környezet tevékeny megismerését.
- Biztosítson elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására.
- Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában, továbbá a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt fenntarthatósági szemléletformálásra**,** a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására.

- Közvetlen környezetünkben található természeti értékek megismerése, natúrparki élmények szerzése
- Rácsodálkozás a teremtett világ szépségeire (öröm, hála)
- Részvétel egyházi ünnepeken
- Ismerkedés az épített környezettel, kiemelten az egyházi épületekkel, műalkotásokkal
- Ismerkedés egyházi helyiségekkel, eszközökkel, viselkedési szabályokkal
- A környezet tevékeny megismeréséhez szükséges feltételek biztosítása
- Az alapvető mennyiségi és formai összefüggések felismerésének segítése, sokféle tapasztalatszerzési lehetőség biztosítása
- A szülőföld megismertetése. Éljék át az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, az összefogás**,** a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, tanulják meg ezek szeretetét, védelmét.

A külső világ tevékeny megismerése életkornak megfelelő tartalmának közvetítése az óvoda mindennapi életébe ágyazva történik, minden a gyerek környezetéből származó élményre, ismeretre kiterjed. Fontosnak tartjuk, hogy a teljes óvodai életbe épüljön be a környezettudatosság.

Az óvodapedagógus a tartalmát, a gyerekek életkori, egyéni sajátosságainak, családi környezetének, ismereteinek figyelembevételével tervezi meg. Fontos szempont az óvodai és a lakóhelyi környezet lehetőségeinek ismerete is.

A gyerekek fejlődésével a témák bővülnek, tartalmuk mélyül. A 3-4 évesek elsősorban a közvetlen környezetükből szerzik tapasztalataikat, ismereteiket. Később tágul a megismerhető világ (óvodán, városon kívüli környezet).

A külső világ tevékeny megismerésének tartalma néhány téma köré csoportosítható:

- **társadalmi környezet**: család, tagjai, együtt élésük, templom, viselkedési szabályok, óvoda, felnőttek munkája, környezet tárgyai, eszközei, anyagai, színei, lakóhely, egyházi épületek, közlekedési eszközök, közlekedés szabályai
- **természeti környezet**: évszakok, növények, állatok, élőhelyek, élettelen természeti környezet, kőzetek, levegő, víz
- **környezetvédelem**, természetvédelem, a környezetvédelem jeles napjai, egyházi ünnepek, teremtett világra rácsodálkozás, hála érzése, megóvása
- környezettudatos vásárlás, szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosítás, ökológiai lábnyom
-

Minden témához szervesen kapcsolódik a környezet mennyiségi, formai viszonyaival kapcsolatos ismeret. A témakörök kapcsolódnak egymáshoz, összefüggnek. A környezet megismerésével a gyerekek el tudnak igazodni környezetükben. A gyermekek kísérletező, problémamegoldó, felfedező, tapasztalatszerző tevékenységére épül. Tevékenységeik során azt is megtapasztalhatják, hogy a környezetet alakítani tudják. Az óvodapedagógus nagy felelőssége, hogy ez pozitív irányba történjen, mindig a környezet védelmének figyelembevételével.

A külső világ tevékeny megismerésének legfontosabb szempontjai:

- Környezetbarát óvodai környezet (növényekben gazdag, madár barát udvar, magaságyás, sokféle eszköz)
- Környezetvédő életmód természetes beépülése az óvodai mindennapokba (szelektív hulladékgyűjtés, komposztálás, anyagok újrahasznosítása a kézműves, alkotó tevékenységek során, környezetbarát tisztítószerek használata)
- Rendszeres kirándulás, terepgyakorlat. Natúrparki terület kiránduló helyinek felfedezése. Jellegzetes növény- és állatvilág megismerése.
- Templomlátogatás, megfelelő viselkedési forma megtapasztalása
- Egyházi ünnepeken való részvétel

- Korszerű, tapasztalatszerzést, saját élményű tanulást támogató módszerek széles körű alkalmazása (projekt, témahét, párhuzamos tevékenységszervezés, érzékenyítő, interaktív játékok)
- Zöld jeles napok színes programjai
- Szülőkkel közös programok (állatok, növények védelme)

A tevékenység szervezése:

- A hetirendben meghatározott napon az óvodapedagógus új téma, új tevékenység, új eszköz bemutatását kezdeményezi, szervezi, a szabad játékba épített párhuzamos tevékenységként. A gyerekek részvétele szabadon választott. Egyéni, mikro csoportos munkaformában valósul meg.
- A gyermekek által szabadon választható tevékenységek feltételeit folyamatosan biztosítjuk a hét minden napján (kísérletezés, felfedezést segítő eszközök, játékok).

A külső világ tevékeny megismeréséhez szükséges feltételek biztosítása az óvodapedagógus által tudatosan kiválasztott tartalomnak megfelelően szükséges.

A környezeti nevelés maga az élet, sok ismeret és tapasztalatszerzési lehetőség biztosításával, megfelelő felnőtt minta, sok pozitív élmény segítségével alapozható meg. Megvalósítása a játékon keresztül, a gyermeki tevékenységek közbeni tapasztalatszerzésen alapul, a gyerekek spontán érdeklődésére, megismerési vágyára épül.

A tevékenykedés útján jön rá a gyerek az összefüggésekre, tanul meg látni, gyönyörködni, érzelmileg is kötődni mikro-, majd makro környezetéhez. A több érzékszervvel való megtapasztalás maradandóbb élményt nyújt, sokoldalúbb megismerést eredményez.

A gyerekek környezetében lévő felnőttek, elsősorban a család és az óvodapedagógus (többi óvodai dolgozó) személyisége, természetszerető magatartása, szemléletmódja meghatározó.

Az óvodapedagógus a gyerek segítője a környezet megismerésének útján, tudatos feltétel alakító, szituációteremtő és kihasználó.

Az óvodapedagógus tudatos feltétel alakítása következtében legyen az óvodában sokféle anyag, eszköz a színes tevékenységi lehetőség biztosítása érdekében. A játék, a mozgás, a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka, a munka jellegű tevékenységek a gyerek mindennapi spontán tapasztalatszerzési forrásai. Ezekben a természetes élethelyzetekben a gyerekek problémákat oldanak meg, felfedezik közvetlen környezetüket. Az óvodapedagógus a természetesen adódó szituációkhoz kapcsolódva segítse a cselekvés és a szóbeliség párhuzamos megjelenését.

Az óvodapedagógus teremtsen minél több **állandó tapasztalatszerzési lehetőséget** a csoportban, az óvoda udvarán.

Legyenek a csoportszobában, teraszon cserepes virágok, amelyeket a gyerekek gondozhatnak, öntözhetnek. A gyerekek folyamatosan megfigyelhetik fejlődésüket. Vessenek, csíráztassanak, hajtassanak az évszaknak megfelelően.

A **kísérletek** jó lehetőséget teremtenek a növények, termények, anyagok megvizsgálásához és különböző egyszerű kísérletek elvégzéséhez, amelynek következtében a gyerekek tapasztalatai tovább gazdagodnak.
Eszközei: csipesz, nagyító, távcső, olló, üveglapok, kés, mérleg, mérőrúd, különböző méretű üveg edények, tölcsér, itatóspapír, mikroszkóp, bogárnézőke, rovar megfigyelő, vizsgáló eszközök.

Minden csoportban találhatóak **képeskönyvek** az állatokról, növényekről, a közvetlen és a távolabbi környezetről.

Az **udvar, a csoportok teraszai** is sok tevékenységi lehetőséget kínálnak (növények gondozása, rovarok, madarak megfigyelése, évszak változásai). A gyerekek minden évszakban vegyenek részt az udvar, a magaságyás gondozásában a felnőttekhez kapcsolódva (homokásás, levélgereblyézés, söprés, szemét gyűjtés, hólapátolás, vetegetés, madarak téli etetése). Eközben nem csak ismereteik bővülnek, hanem kialakul a szép környezet iránti igényük és környezetvédő magatartásuk.

Az óvodapedagógus bíztassa a gyerekeket, hogy mindent gyűjtsenek össze, ami a környezet megrongálása nélkül lehetséges (tollak, kagylók, kövek, termények).

Jó megfigyelési lehetőséget biztosítanak a gyerekek számára az **óvodába időszakosan bevihető élőlények**. A gyerekek az állatokat természetes módon megfoghatják, etethetik. Az óvodapedagógus hívja fel a gyerekek figyelmét az állatok óvására és a higiénés szokások betartására.

A felsorolt feltételek sok lehetőséget adnak a gyerekek számára a tevékenykedésre. Az óvodapedagógus az adódó helyzetekben megfogalmazódó gyermeki kérdésekre adjon választ, mutasson újabb lehetőségeket a további felfedezéshez. Az óvodapedagógus a páros, illetve mikro csoportos tevékenységek, beszélgetések során sokat megtudhat a gyerekek ismeretének szintjéről.

A **rövid videofilmek** a tágabb környezet megismerését segíthetik. Az óvodapedagógus a tágabb környezet megismerésére szervezzen sétákat, megfigyeléseket, kirándulásokat. Ilyen alkalmak lehetnek: háziállatok megfigyelése, természetvédelmi kiállítás, kisállat kereskedés, parklátogatás, tanösvény.

Az **óvodán kívüli tapasztalatszerzés** megszervezése az óvodapedagógustól tudatos előkészítést igényel. Fontos, hogy előzetesen látogasson el az adott helyre, vegye számba a gyerekek tapasztalatszerzési lehetőségeit, ennek megfelelően biztosítsa az időt, az eszközöket és készüljön fel, hogy a gyerekek kérdéseire válaszolni tudjon. Döntsön, hogy hány gyerekkel lehet megvalósítani az adott helyzetben élményszerűen, a gyerekek számára minél több tevékenységi lehetőség biztosításával a szervezett megfigyelést. Készítse fel a gyerekeket az óvodapedagógus érzelmileg és adjon számukra megfigyelési támpontokat.

A **kirándulások** az állatok, növények természetes környezetükben való megfigyelésének, a természeti környezet megismerésének lehetőségét nyújtják. Az óvodapedagógus minden évszakban szervezzen kirándulásokat, hogy a gyerekek a természet változásait megfigyelhessék. A város környékén lévő erdők, mezők, vízpart legyen ismert az óvodapedagógus számára (növényei, állatai, szervezhető tapasztalatszerzési lehetőségek). A kirándulásokon, ha az egész csoport egyszerre vesz részt, az óvodapedagógus bevonhat szülőket is a gyerekek kísérésébe.

Az óvodapedagógus láttassa meg a természet szépségét, hangjait, a csendet, a tiszta levegőt. A kirándulás nagyon jó alkalom a természetvédő szokások és magatartásmód megismertetésére. Az óvodapedagógus és a többi felnőtt legyen minta az említett szokások alakításához. Pozitív hatású csak a környezet szeretetét, védelmét hangsúlyozó felnőtti megnyilvánulás, példaadás lehet. Hívja fel az óvodapedagógus a gyerekek figyelmét a környezetszennyezés káros hatásaira. Törekedjen az óvodapedagógus, hogy a kirándulások maradandó élményt nyújtsanak a gyerekeknek.

A **környezetvédelem jeles zöldnapjait** (Állatok, Víz, Föld, Madarak és Fák napja) az óvodapedagógus érdekes programok szervezésével tegye emlékezetessé, ezekbe vonja be a szülőket is.

A környezet tevékeny megismerése folyamán bővülnek a gyerekek ismeretei, felfedeznek ok-okozati összefüggéseket, a rész-egész viszonyait, matematikai tapasztalatokat szereznek és bővül szókincsük.

Egyházi ünnepek áthatják az óvoda egész életét (karácsonyi ünnepkör, húsvéti ünnepkör, templomlátogatás, ismerkedés a liturgia eszközeivel, helyes viselkedési szokások megismerése, közös szentmise látogatás szokásának kialakítása a családokkal, imádságok tanulása)

Az óvodapedagógus feladatai:

- A gyermek meglévő tapasztalataira, élményeire, kíváncsiságára, megismerési vágyára, sokoldalú érzékelésén alapuló érdeklődésére építsen.
- Pozitív példa adása a keresztény értékek átadásában
- A természeti és szűkebb lakókörnyezetükhöz fűződő pozitív érzelmi viszony kialakítása.
- Több érzékszervre ható és cselekvés közben felfedezett környezeti tapasztalatszerzés feltételeinek megteremtése, a spontán szerzett tapasztalatok rendszerezése, bővítése.
- A tevékenységségek során az anyanyelvi, értelmi, közösségi nevelés megvalósítása.
- A beszélő környezet megteremtése, a természetes beszéd- és kommunikációs kedv fenntartása, ösztönzése és a gyermeki kérdések megválaszolása.
- Olyan jeles napok, településünkhöz fűződő néphagyományok, multikulturális elemek beépítése az óvodai életbe, amelyek érzelmileg gazdagítják a gyermekek óvodai életét, fejlesztik erkölcsi tulajdonságaikat, megalapozzák szokás- és normarendszerüket.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek speciális pedagógiai módszerekkel történő tevékenységének, tapasztalatszerzésének biztosítása.
- A szülők környezettudatos magatartásának befolyásolása, bevonásuk a környezet megfigyelésébe, átalakításába, projektek előkészítésébe, kirándulásokba.

Az alapvető mennyiségi és formai összefüggések felismerésének segítése, a matematikai tapasztalatszerzés természetes környezetben a legeredményesebb.

A környezet mennyiségi, formai összefüggéseinek felfedezése, megtapasztalása során a mozgás, a játékokkal való manipuláció, a sok és változatos konkrét érzékszervi- mozgásos élmény az elsődleges. A környező valósággal való ismerkedés, a folyamatos cselekedtetés kapcsán a gyermekek sokoldalú tapasztalatokat szereznek az őket körülvevő tárgyak, jelenségek formai és mennyiségi jellemzőiről. Matematikai tartalmú elem valamennyi tevékenységben jelen van, és a súlyozottan mozgáson, érzékelésen alapuló tapasztalatszerzés szinte észrevétlenül megvalósítható.
Az óvodapedagógus elsődleges feladata gondoskodni a megfelelő eszközök és tevékenységek biztosításáról, amely felkelti a gyermek érdeklődését és változatos, sokszínű lehetőséget nyújt az alapvető matematikai készségek, képességek fejlődéséhez. Mindig a tevékenység öröme az elsődleges majd követi a képi és a szóbeli megfogalmazás.

Az óvodai tevékenységek, a séta, a kirándulás sokféle lehetőséget biztosítanak az óvodapedagógusok számára a gyerekek matematikai érdeklődésének felkeltésére.

A gyerekek a játék, a környezetben végzett megfigyelések, tevékenységek alkalmával felfedezik a tárgyak, személyek közötti hasonlóságokat, különbözőségeket, megismerik tulajdonságaikat. Összehasonlítanak, szétválogatnak, sorba rendeznek különböző szempontok szerint. Becsléssel, párosítással, méréssel tapasztalatot szereznek a relációkkal kapcsolatban.

Az építés, a különböző síkbeli alkotások létrehozása során a gyerekek formafelismerése fejlődik.

A tükörrel való játék, tükör előtti mozgás segíti a téri percepció fejlődését, a testséma kialakulását, mely alapja a téri tájékozódásnak.

A gyerekeknek fokozatosan kialakul az igénye, hogy környezetük tárgyait, személyeit megszámlálják. Az óvodapedagógus a különböző szituációkat használja ki, hogy a gyerekek számfogalma fejlődjön, végezzenek matematikai műveleteket. A többféle érzékszerv (látás, hallás, mozgás) jobban felkelti a gyerekek érdeklődését és eredményesebben segíti a tanulást.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A gyermekek matematikai tapasztalatszerzés iránti érdeklődésének felkeltése.
- Pozitív viszony kialakítása, a problémahelyzetek megoldásához a logikus gondolkodás megalapozása, az elemi ok-okozati összefüggések felismertetése, tevékenységekben, élethelyzetekben való gyakorlása.
- A kognitív képességek cselekvés során történő fejlesztése, különös tekintettel az érzékelés, észlelés, emlékezés, megértés fejlesztésére.
- A gyermeki tevékenység változatos formáinak (egyéni, páros, mikro csoportos) biztosítása, a cselekvéses tanulásból adódó tapasztalatok összegzése.
- A gyermekek aktív, passzív szókincsének, mennyiségi-minőségi gyarapítása, a fogalmak, relációk körének és tartalmának bővítése.
- A gyermekek egyéni fejlődésének nyomon követése, differenciált képességfejlesztés.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén:

- A gyerekek ismerik közvetlen környezetük személyeit, tárgyait, anyagait.
- Ismernek több növényt, állatot, azok jellemzőit.
- Különbséget tudnak tenni az évszakok között.
- Pozitív a viszonyuk a környezethez.
- Pozitív érzések alakulnak ki a templomba járással kapcsolatban
- Viselkedési szokásaik megfelelő módon alakulnak
- A családok közösen látogatják a szentmiséket
- A környezetvédő magatartás szokásai megalapozottak.
- Megfigyelőképességük fejlődött.
- Ismerik a környezet alapvető mennyiségi, formai, téri viszonyait.
- Képesek halmazokat tulajdonságuk szerint csoportosítani, sorba rendezni.
- Felismerik az alapformákat.
- Halmazok elrendezésével képesek több, kevesebb, ugyanannyi létrehozására.
- Tízes számkörben számlálnak.
- Ismerik, megértik a relációs fogalmakat.
- Az irányokat megkülönböztetik, megnevezik.

9.7.Munka jellegű tevékenység

A tevékenység célja: a gyerekekkel a munka megszerettetésén keresztül, a munkavégzéshez szükséges attitűdök, készségek, képességek, erkölcsi tulajdonságok, kompetenciák fejlődésének elősegítése.

A munka a gyermek mindennapi tevékenységének része, mely az óvodai élet egészében érvényesülő folyamat. Megerősítést nyer a munka jellegű tevékenység nevelőértéke. A fejlesztés csak és kizárólag a gyermek örömteli, örömmel vállalt tevékenységén belül valósul meg. A gyermeki munka az óvodapedagógustól tudatos pedagógiai szervezést, a gyermekkel való együttműködést és folyamatos konkrét, reális, vagyis a gyermeknek saját magához mérten fejlesztő pozitív értékelést igényel.

Feladatok:
- A sokféle munka jellegű tevékenység feltételeinek biztosítása.

A sokféle munka jellegű tevékenység feltételeinek biztosításával tovább bővülnek a gyerekek tevékenységi lehetőségei. A munka óvodáskorban nem különül el élesen a játéktól.

A munka jellegű tevékenység legyen a gyerekek mindennapjainak része, természetesen jelenjen meg az óvodai életben.

Az óvodapedagógus teremtse meg a feltételeket a gyerekek igényeiből, játéktevékenységéből fakadó, illetve a dajka munkájához kapcsolódó munka jellegű tevékenységekhez.

A gyerekek életkori sajátosságai alapján az **önkiszolgáló munka** kapja a legnagyobb teret az óvodában. A testápolással, az étkezéssel, az öltözködéssel, a környezet rendezésével kapcsolatban a gyerekek rendszeresen végeznek tevékenységeket.

A 3-4 évesek még segítséget igényelnek, a nagyobbak már önállóan tevékenykednek. Az óvodapedagógus gondolja át pontosan az önkiszolgáló munkához szükséges feltételeket (eszközök, elhelyezésük, használatuk, munkafázisok, folyamat, hely, egyéni idő, felnőtt minta, segítés). Az eszközök rendszeres biztosítása a dajka feladata.

Az önkiszolgálásnál a felnőttek (óvodapedagógus, dajka) adjanak mintát az eszközök használatával, a munkafolyamat megvalósításával kapcsolatban. A gyerekek igény szerinti segítése, a türelem, a kellemes légkör, a csoportos helyzetek oldása, az önkéntesség, a hibázás lehetősége hozzájárul, hogy a gyerekek örömmel és természetesen végezzék, ezeket a tevékenységeket. Minden gyereknek legyen lehetősége egyéni tempójának megfelelően tevékenykedni, az egyéni, differenciált segítés a felnőttek jó együttműködésével valósulhat meg.

Az óvodapedagógus ösztönözze a gyerekeket az önálló tevékenységvégzésre (pl.: étkezésnél – terítés, kancsóból töltés, étkezés után az eszközök elpakolása).

Az önállóság iránti igény korai jelentkezését hagyja kibontakozni az óvodapedagógus, segítse a gyereket egyénileg, hogy sikeresen próbálkozhasson a tevékenykedéssel.

A reggeli és az uzsonna folyamatosan (1-2 asztalnál) történik. A gyerekek az ételek között választhatnak.

A 3-4 éveseknek, a gyerekek választásának megfelelően a dajka készíti el az ételt. A gyerekek egyéni igényeik szerint próbálkozhassanak pl: kenéssel, kancsóból töltéssel.

A nagyobbak már sokféle eszközt használnak, tevékenységeik széleskörűek (kés-vágás, kenés, mézcsurgató, keverés, kancsóból töltés).

Az óvodapedagógus ösztönözze a gyerekeket, hogy önellátó tevékenységükhöz és játék, kézimunka tevékenységhez kapcsolódó előkészítő és a befejezés utáni elrendező munkát is minél önállóbban végezzék.

A **közösségért végzett munka** is megjelenik, elsősorban az 5-6-7 éveseknél. Ezeknél a tevékenységeknél az önkéntesség biztosítása hozzájárul, hogy a gyerekek szívesen végezzék.
Közösségért végzett munka lehetőségei: étkezés előtt a közösen használt eszközök elhelyezése az asztalon (kancsó, szalvéta), étkezés után ezek elrakása, asztaltörlés, söprés, feltörlés, ünnepek alkalmával terítés.

A **naposi munka** elsősorban az ékezéshez kapcsolódó tevékenységek elvégzését jelenti.

A **falatkakészítést** a dajka segítségével végzik naponta a gyerekek a többi tevékenységgel párhuzamosan. A tevékenységben néhány aktuálisan érdeklődő gyerek vesz részt, ők készítenek valamilyen könnyű ételt a többiek számára.
A falatkakészítés tevékenységi lehetőségei: zöldségfélék, gyümölcsök darabolása, apró szendvics készítése (vágás, kenés), salátakészítés (darabolás, keverés, ízesítés). A nagyok a tevékenység után elmossák az eszközöket, majd megkínálják társaikat.

Ünnepi alkalmakhoz kapcsolódva hasonló feltételekkel szervezzen az óvodapedagógus egyszerű **sütés-főzést** (pl.: karácsony előtt mézeskalácssütés).

A tevékenységek során a gyerekek környezetükről szerzett ismeretei bővülnek, fejlődik ízlelésük, szaglásuk, finommozgásuk, mennyiségi viszonyokat fedeznek fel. Legyen lehetősége a gyereknek alkalmanként a dajka munkájához kapcsolódva a következő tevékenységekre: portörlés, eszközök lemosása, ceruzahegyezés, szalvétahajtogatás, söprés, falevél gereblyézés.

Az óvodapedagógus biztosítsa a munka jellegű tevékenységekhez a megfelelő gyermek- méretű eszközöket, és azokat úgy helyezze el, hogy a gyerekek önállóan is elő tudják venni.

A gyerekeknek adjon lehetőséget az óvodapedagógus a **növények gondozására,** az **udvari** és a **kerti munkára.**

Az óvodapedagógus adjon **alkalmi megbízatásokat** a nagyobb gyerekeknek pl.: másik csoportból eszköz elkérése.

Figyeljen az óvodapedagógus arra, hogy a nagyobb gyerekek számára ne váljon terhessé a kisebbek segítése.

A gyerekek a tevékenység közben megtanulják a munkaeszközök használatát, a munkafolyamatokat, fejlődik együttműködésük, feladattudatuk.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A munkavégzés feltételeinek biztosítása (idő, hely, eszköz, légkör)
- A gyermekek önkéntesen, önállóan, örömmel, képességeik szerint végezhessék a személyükkel kapcsolatos önkiszolgáló tevékenységet, illetve a közösség érdekében végzett munkatevékenységet.
- A munkavégzéshez szükséges szokások kialakítása, eszközhasználat, munkafogások megismertetése.
- Saját és mások munkájának elismerésére, megbecsülésére nevelés.
- A közösségért végzett munkák vállalásánál jelenjen meg a helyes önértékelés és önbizalom, felelősségvállalás.
- A sajátos nevelési igényű gyermekekkel – speciális szakemberekkel – végzett pedagógiai munka során a munkavégzéshez szükséges készségek formálása.
- A munkavégzésben a szülők közreműködésének, aktív részvételének ösztönzése (pl.: gyűjtőmunka, zöld napok).

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén:

- A saját igényük kielégítésével kapcsolatos és a játékukhoz kapcsolódó munkajellegű tevékenységeket természetesen végzik.
- Örömmel vállalkoznak alkalmi megbízatások teljesítésére.
- Felelősséggel vesznek részt a növények, állatok gondozásában.

- Munka jellegű tevékenységeiket a felelősségérzet, a feladattudat és a kitartás jellemzi.
- Kialakul a környezet rendjének, megtartásának, megóvásának, gondozásának igénye.
- A gyerekek örömmel, önállóan, igényesen tevékenykednek.
- Szívesen segítenek a felnőtteknek és a kisebbeknek.

9.8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

A gyermek tanulási képességeinek kibontakoztatása és fejlesztése a teljes óvodai életet átfogó, folyamatos és alapvető feladat. A gyermek adottságai, a családban és tágabb környezetében szerzett tapasztalatai, valamint az óvodai nevelés során biztosított tanulási formák meghatározzák a gyermek későbbi fejlődési lehetőségeit és alakuló motivációját.

A tanulás tevékenységekben valósul meg. A tanulás folyamatos, spontán és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja.

A tanulás legfőbb színtere a játék és a változatos, sokféle tevékenység, amelynek széleskörű lehetőségét biztosítjuk óvodáinkban. A gyermeket a tanulásban természetes kíváncsisága, érdeklődése motiválja, tevékenységi vágya ösztönzi a tapasztalatszerzésre, a cselekvésre és közben minden pillanatban újabb és újabb felfedezéseket tesz. Felhasználja már meglévő ismereteit, kreatív megoldásokat keres, így a gyermek önmagához képest fejlődik.

A tevékenységekben integrálódik a képességfejlesztés, rendeződnek a műveltségtartalmak, ismeretek.

Intézményünkben a tanulás lehetséges formái

- Az utánzásos minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás, szokások alakítása
- A spontán, játékos tapasztalatszerzés
- A játékos, cselekvésen alapuló tanulás
- A gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés
- Célzott tapasztalatszerzés, megfigyelés, felfedezés, élményszerzés
- Gyakorlati problémamegoldás

Óvodáinkban a tanulás, a gyermek egyéni érdeklődésére épít, és lehetőséget ad a szabad önkifejezésre, mindig biztosított a választási lehetőség. Az óvoda nem iskolásítható. Személyre szabott, pozitív értékeléssel segítjük a gyerekek személyiségének kibontakozását. A különböző motiváló hatásokat megfelelő módon használjuk ki a gyermeki önfejlődés inspirálására. Támogatjuk az eltérő szükségletű gyermekeket az eltérő tanulási stílusok érvényesülésében.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

A belső érés, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelés eredményeként a gyermekek többségében az óvodáskor végére megteremtődnek az iskolakezdés belső pszichikus feltételei.

Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki, szociális érettség, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához:

- A ***testileg*** egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képest.

- A ***lelkileg*** egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciálódásnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

A lelkileg egészségesen fejlődő gyermeknél:
- az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, továbbá a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés,
- megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele,
- a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

Az egészségesen fejlődő gyermek:
- érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél; gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni, minden szófajt használ, különböző mondatszerkezeteket, mondatfajtákat alkot, tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat azzal, hogy a fogváltással is összefüggő nagy egyéni eltérések lehetségesek, végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét,
- elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről; tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat; ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségi ismeretei vannak.

Az óvodáskor végére a gyermekek ***szociálisan*** is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek, kedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermektársaival.

A szociálisan érett gyermek:
- egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, késleltetni tudja szükségletei kielégítését,
- feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb – szükség szerint kreatív – elvégzésében nyilvánul meg; kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

10. **AZ ÓVODA KAPCSOLATAI**

10.1. A család és az óvoda együttműködése

A család és az óvoda harmonikus együttműködése nagyban hozzájárul a gyerekek sikeres neveléséhez. Tiszteletben tartjuk, hogy a gyermekek nevelése elsősorban a család joga és köztelessége.

Az együttműködés alapelvei:
- A nevelésben a család elsődlegességének elismerése, tisztelet a szülő iránt.
- A család szokás-norma rendszerének megismerése, elfogadása.
- Az óvoda értékrendjének közvetítése.

- A gyermek fejlődéséről folyamatos, hiteles tájékoztatás.
- Nyitottság, a szülők bevonása az óvoda életébe.
- Pedagógiai elveinkkel, nevelési koncepciónkkal egyező szülői kérések, javaslatok figyelembevétele, megvalósítása.
- A családi nevelés hiányosságaiból eredő hátrány csökkentésére törekvés.
- A családok sajátosságaihoz illesztett segítségnyújtás.

Az óvodai nevelés a családi nevelésre épül. A gyermekek óvodai fejlődéséről való rendszeres és hiteles tájékoztatással hozzásegítjük a szülőket a gyermek reális megismeréséhez, értékeinek felfedezéséhez. Szükség esetén alkalmazzuk a családközpontú beavatkozást, felhívjuk a szülők figyelmét saját jogaikra, kötelességeikre.

Az együttműködés formái és tartalma
A család és az óvoda közötti jó kapcsolat kialakításában az óvodapedagógus személyiségének, nyitottságának, jó kapcsolatteremtő képességének nagy szerepe van.

Kedvezően befolyásolja a kapcsolat alakulását az óvodapedagógus-gyerek viszony pozitív alakulása, az óvodapedagógus hitelessége, szakértelme.
A szülő már a gyermek óvoda kezdése előtt, a **nyílt napokon**, benyomást szerezhet az óvodáról, megismeri az óvoda házirendjét.

A szülőkkel együtt történő **befogadás** betekintést ad az óvoda életébe. Az óvodapedagógus tegyen meg mindent, hogy a gyerekek, és a szülők bizalmát megnyerje gyermekközpontú magatartásával.

A **mindennapi találkozások** a leggyakoribb, a legrövidebb és egyben a folyamatos kapcsolattartás szempontjából a legfontosabb alkalmak. Az óvodapedagógus mondjon mindig néhány személyes mondatot érkezéskor és távozáskor a gyermeknek és a szülőnek. Ilyenkor csak rövid információ cserére van mód az óvodában és az otthon történt eseményekről.

Családlátogatásra az óvodapedagógusok szükség szerint mennek, illetve a hátrányos helyzetű családok esetében, ha a gyermek, otthoni környezetét jobban meg kívánják ismerni. A szülőkkel való jó kapcsolat esetén, tőlük és a gyerekektől is sokat megtudhatunk a családi nevelésről.

A **fogadóóra** a szülőkkel való beszélgetés legjobb lehetősége. Az óvodapedagógus a szülőkkel előre egyeztetett időpontban rendszeresen, évente 2 alkalommal, biztosítson lehetőséget a részvételre. Az egyéni beszélgetés jó alkalom bizalmas információcserére a gyerekről, fejlődéséről, környezetéről, problémáiról.

A **közös programok, ünnepek** hozzájárulnak, hogy a szülők és az óvodapedagógusok kötetlenebb helyzetben találkozzanak. Ezek közös élményt biztosítanak és színesítik a család és az óvoda hétköznapjait. Ezek az alkalmak lehetőséget teremtenek a család és az óvoda közötti kapcsolat elmélyítésére, egymás szokásainak, normáinak, értékrendjének még jobb megismerésére, nevelési elveink közelítésére (leendő óvodások fogadása, családinap, szentmisék).

A **szülői értekezlet** a szülőket érintő legfontosabb témák megbeszélésére alkalmas. Ilyenek az óvoda, a gyerekek programjai, általános nevelési kérdések, problémák.

Törekedjen az óvodapedagógus a kötetlen, barátságos légkör megteremtésére. Az óvodapedagógus videó felvételen, fényképek segítségével mutassa be a gyerekek óvodai életének egy-egy részletét. Ez segíti, hogy a szülők jobban megismerjék az óvoda nevelőmunkáját. Teremtsen lehetőséget az óvodapedagógus, a szülők véleményének, javaslatainak meghallgatására.

Nyílt napon a szülőknek lehetőséget biztosítunk a napi életbe való betekintésre. A szülők személyes élményeik alapján gyermekük új vonásait, tulajdonságait, fedezhetik fel, képet kapnak gyermekük közösségben elfoglalt helyéről, viselkedéséről, fejlődéséről.

Az óvoda a mindennapokban is nyitott a szülők felé. A szülők önkéntes munkával, különböző anyagok gyűjtésével segítik óvodánkat.

A szülők igénye és érdeklődése szerinti nevelési kérdésekben **beszélgető kört, előadásokat** szervezünk külső szakember (logopédus, pszichológus) bevonásával.

Az intézményben szülői szervezet tevékenykedik. Tagjait a szülők választják. Működési rendjét és éves munkatervét a szülők önállóan határozzák meg.

Intézményünk nyitott, munkánk megismertetésére törekszünk, aminek egyik eszköze **honlap**unk, facebook oldalunk, facebook csoportok. A jól szerkesztett, tartalmas óvodai **faliújságok** is segítik a szülők tájékoztatását, hozzájárulnak az óvodai élet, a nevelési elvek és gyakorlat megismertetéséhez.

10.2. Az óvoda egyéb kapcsolatai

Az óvoda - **bölcsőde** kapcsolat az elmúlt időszakban szorossá vált. A gyerekek zökkenőmentes óvodai beilleszkedése biztosított.

A gyerekek zavartalan iskolakezdésének elősegítése érdekében az óvodai fejlesztés a kulcskompetenciák megalapozása érdekében, tudatosan tervezett képességfejlesztéssel történik. Intézményünk a város minden **iskolá**jával, jó kapcsolat kialakítására törekszik.
Kapcsolattartás formái: kölcsönös látogatások, szakmai beszélgetések egymás munkájának megismerése céljából, szakmai rendezvények, továbbképzések, programok látogatása, iskolás gyerekek meghívása ünnepi alkalmakkor, nagycsoportos gyerekekkel iskolai programokon való részvétel.

A **pedagógiai szakszolgálatok** (Nevelési Tanácsadó, Tanulási Képességeket Vizsgáló Szakértői Bizottság, logopédiai ellátás, gyógytestnevelés, sajátos nevelési igényű gyerekek rehabilitációjának ellátása, szükség esetén a sajátos nevelési igény típusának, és súlyosságának megfelelő gyógypedagógus, vagy terapeuta foglalkoztatása is lehetséges), az **orvos,** a **védőnő**, a **Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat** a gyermekek nevelését segítik speciális problémák megoldásával.

Nevelési Tanácsadóval a kapcsolattartás formái: iskolaérettségi, fejlettség mérő vizsgálatok elvégzése, gyerekek fejlesztése, fejlesztési tanácsadás szülőknek, óvodapedagógusoknak.
Utazó **logopédusok** végzik a gyerekek beszédfejlesztését. A szülőknek, óvodapedagógusoknak esetmegbeszélést, fejlesztési tanácsadást tartanak.
Orvossal és **védőnővel** a kapcsolattartás formái: rendszeres egészségügyi szűrővizsgálatokat végeznek az óvodában, bekapcsolódnak egészségnevelési programjainkba.
A **Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálattal** a kapcsolattartás formái: a rendszeres információcsere, látogatások, esetmegbeszélések, szakmai programokon kölcsönös részvétel, jelzőrendszer működtetése.
Intézményünk kapcsolatot tart fenn a **Német Nemzetiségi Önkormányzattal.** Meghívjuk őket hagyományőrző ünnepeinkre, és részt veszünk programjaikon.
A **közművelődési intézményeket** (Művelődési ház, Könyvtár, Városi Múzeum) a gyerekek részt vesznek a különböző programokon.

Kapcsolatot tartunk a város **civil szervezeteivel**, hagyományőrző csoportjaival, akik alkalomszerűen részt vesznek óvodai ünnepeinken, programjainkon.
Az **egyházzal, mint fenntartóval** való együttműködésünk (a költségvetés, SZMSZ pedagógiai program jóváhagyása, ellenőrzések, értekezletek, szakmai továbbképzések, közös ünnepek, adatszolgáltatás)
A **pedagógiai szakmai szolgáltató intézményekkel** eredményes és rendszeres az együttműködésünk, továbbképzéseken, rendezvényeken való részvétel a leggyakoribb kapcsolattartási forma.

11. **AZ ÓVODA ÜNNEPEI**

A közös óvodai ünnep a gyermek fejlődésének serkentője. A közös készülődés az ünnepre való érzelmi ráhangolódást segíti.

Az ünnepek jelentősége:

- Az értékorientált közösségi nevelés segítése
- A hagyományok ápolása
- A szűkebb és tágabb környezethez, a szülőföldhöz való kötődés alakítása
- A család-óvoda kapcsolatának erősítése (közös programok a szülőkkel: családi nap, családi felhívások, gyűjtőmunka, gyerekhét, évzáró, ballagás)
- Egyházi ünnepek megismerése, keresztényi tudat erősítése

Az óvoda hagyományai, ünnepei, rendezvényei színesítik a gyerekek óvodai mindennapjait, lehetőséget adnak a néphagyományok megismertetésére. Szervezésük lehet óvoda, illetve csoport szintű.

A népi hagyományokra épülő ünnepi szokások megismerése, megőrzése, megalapozza és erősíti a gyermekekben, a szűkebb és tágabb környezetünkhöz való pozitív viszonyt, az érzelmi kötődést, a hazaszeretet. Erősödik identitástudatuk, alakulnak erkölcsi tulajdonságaik. Az óvodapedagógus ismerje a néphagyományokat, közvetítéséhez használja fel a népi mondókákat, játékokat, az énekes, ügyességi játékokat, a dramatikus játékokat, a kézműves tevékenységeket.

Az **ünnepi előkészületek** a csoportban zajlanak. Az ünnephez kapcsolódó változatos tevékenységekkel, énekes játékokkal, versekkel, mesékkel, együttjátszással, tervezgetéssel fokozatosan ráhangolódnak a gyerekek az ünnep tartalmára.
Az *ünnepi előkészület tevékenységi lehetőségei*: énekes játékok, mondókázás, mesélés, sütés-főzés, ajándékkészítés, rajz, kézimunka, terem díszítése, asztali dísz készítése, takarítás, közös játék másik csoportba járó gyerekekkel, kirándulás.
Az óvodapedagógus vonja be a szülőket is az előkészületekbe, biztosítsa előrelátó tervezéssel, jó szervezéssel a nyugodt tevékenykedés lehetőségét.

Az **ünnep** jó hangulatú együttlét legyen, a gyerekek számára vonzó programokkal. Minden legyen „más”, mint a hétköznapokban, a külsőségek és a tartalom harmonikusan kapcsolódjanak össze. Öltsön ünnepi ruhát minden gyerek és felnőtt, öltözzön díszbe az egész óvoda.

Az ünnepi programot színesítheti: az óvodapedagógusok bábozása, dramatizálása, éneklése, élő-hangszeres zene, táncház, gyermekmunkák kiállítása, játékos sportprogram.

Az óvoda hagyományos ünnepei

Időpont	Dombóvári Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda ünnepei
Szeptember	Tanévnyitó szent mise
Október	Teremtés hete, családi nap Assisi Szent Ferenc napja Szent Mihály nap
November	Szent Márton nap Szent Erzsébet ünnepe
December	Szent Miklós ünnepe Advent Karácsonyi ünnepkör
Január	Vízkereszt
Február	Gyertyaszentelő napja Farsang
Március	Hamvazó szerda Március 15. Nemzeti ünnep Víz világnapja
Április	Húsvéti ünnepkör A Föld napja
Május	Anyák napi köszöntő Pünkösd Gyermek hét Kirándulás Nagycsoportosok estéje Tanévzáró szentmise, ballagás

Óvodáink, a gyermekek sajátosságainak megfelelő tevékenységek szervezésével, megemlékeznek nemzeti ünnepeinkről is.

Minden óvodai csoportunkban hagyomány a gyerekek **születésnapjának** megünneplése, ami elmélyíti egymás megismerését, erősíti a társas kötődéseket, kapcsolatokat.

12. A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK FEJLŐDÉSÉNEK SEGÍTÉSE

12. 1. Különleges bánásmódot igénylő gyermekek

12.1.1. A sajátos nevelési igényű gyermek

Sajátos nevelési igényű az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszédfogyatékos, több fogyatékosság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd. A sajátos nevelési igényű gyermeknek joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

Intézményünk alapító okirata a következő feladatokat határozza meg:

- Óvodai nevelés
- Német nemzetiségi óvodai nevelés kétnyelvű, osztatlan csoportban
- *A többi gyerekkel együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése nappali munkarendben, óvodában:*

- ***beszédfogyatékos***
- ***egyéb pszichés fejlődési zavarral*** *(tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral*
- ***gyermekkori autizmussal, autizmus spektrumzavarral***

Pedagógiai szempontból sajátos nevelési igény alatt, azt az állapotot értjük, amikor a gyermek egyedi sajátosságai oly mértékben térnek el az átlagostól, hogy a lehetséges fejlődés csak sajátos (gyógy)pedagógiai eszközök, módszerek és segédeszközök biztosításával érhető el.

Az alapító okirat szerinti fogyatékossági területek megfelelő – szakszerű – ellátásához külső szakemberekre van szükség. A pedagógiai szakszolgálat munkatársaival kiváló a kapcsolatunk, gyakran kérjük a segítségüket. Egyre több alkalommal előfordul (az országos szinten tapasztalható szakemberhiány miatt), hogy nem találunk kompetens fejlesztő szakembert, és nem tudjuk maradéktalanul biztosítani a szükséges terápiát, fejlesztést.

A sajátos nevelési igényű gyermekek habilitációs, rehabilitációs ellátásának elvei:

- A fejlesztés a megfelelő területen valósuljon meg
- Nevelésük, fejlesztésük a terhelhetőség figyelembevételével történjen
- A gyermekek harmonikus személyiségfejlődését elfogadó, eredményeket értékelő környezet, befogadó csoportlégkör kialakítása segítse
- A habilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő foglalkozások programjai az intézmény programjának tartalmi elemeivé váljanak, épüljenek be a nevelési gyakorlatba
- A gyermek fogyatékosságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus segítse a gyermek fejlesztését (pedagógiai szakszolgálat)

Inkluzív nevelésünk célja, hogy befogadó óvodai környezetben biztosítsuk a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését, a fejlesztések eredményeként javuljon a gyermekek életminősége, társadalmi beilleszkedése, csökkenjenek a fogyatékosságból adódó hátrányok. A fejlesztés céljait minden esetben a gyógypedagógiai–orvosi–pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslatára kell építeni.
A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelése rendszeres együttműködést kíván elsősorban az óvodapedagógus és a gyógypedagógus, valamint a pedagógiai asszisztens, a dajka között. Gyógypedagógus végzettséggel rendelkező óvodapedagógusaink szakmai segítséget nyújtanak az óvodai nevelőmunkához.

Feladatok:

- A speciális fejlesztő tevékenységek beépítése az óvodai nevelőmunkába
- Szükséges a sajátos nevelési igénynek megfelelő környezet kialakítása, megfelelő tárgyi feltételek, segédeszközök biztosítása a tagóvodákban
- Speciális segédeszközök elfogadtatása, használatuk megtanítása, óvása
- Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése
- Sérülés specifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása
- Rugalmas szervezeti keretek kialakítása az egyéni foglalkoztatás megvalósításához
- Az óvodapedagógusok és a pedagógiai munkát segítők tájékoztatása a sajátos nevelési szükségletről, felkészítése a gyermekek befogadása előtt

- A szülők megfelelő tájékoztatása, rendszeres együttműködés a családdal

A fejlesztés területei:
- A kognitív funkciók (vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés)
- Motoros képességek (alapmozgások, mozgáskoordináció, egyensúly)
- Beszéd- és nyelvi képességek (nonverbális, verbális kommunikáció, beszédindítás, beszédmegértés)
- Játéktevékenység alakítása, játékhasználat
- Szociális kompetenciák (a fogyatékosság függvényében más-más hangsúlyt kap)

A speciális fejlesztés feladatai:
Beszédfogyatékos gyermek (nyelvfejlődési és beszédzavarok)
A beszédfogyatékos súlyos, akadályozott beszédfejlettségű gyermek szenzoros, motoros, vagy szenzo-motoros problémája (megkésett beszédfejlődés, súlyos orrhangzóság stb.) miatt előtérően fejlődik.
Az akadályozottság megmutatkozhat beszédhangok ejtésében, beszédészlelési, megértési zavarokban, beszédritmus sérülésében, a beszédhelyzetek tartós hárításában, megtagadásában, illetve általános beszédgyengeséggel együtt járó részképesség kieséssel. A diszfóniák, a hangadás kóros elváltozásai is ide sorolhatók.

Speciális fejlesztési feladatok:
- Komplexitás a fejlesztésben; sokoldalú percepciófejlesztés, kinesztéziás, auditív, vizuális, vizuo-motoros koordináció, a beszédhez szükséges motorikus mozgások fejlesztése.
- Aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása.
- Speciális terápiák alkalmazása; diszlexia prevenció, grafomotoros fejlesztés.
- Báb- és drámaterápia alkalmazása.
- A mozgás- és beszédműveletek transzfer (átviteli) hatásának tudatos használata.

Az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermek
Az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekre jellemző a kölcsönösséget igénylő társas helyzetek megértésének és azokban való részvételének zavara, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmatlan, sztereotip viselkedés, a viselkedésszervezés és -kivitelezés zavara és az egyenetlen képességprofil. Autizmus spektrumzavar minden értelmi szinten előfordul, ami azt jelenti, hogy jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett éppúgy, mint értelmi sérüléssel együtt járva.
Az autizmus súlyossága, a tünetek sokfélesége és kombinációik, a gyermek értelmi szintje és egyéb képességei, a gyermek személyisége, a spontán érés folyamata: alapvetően ezek a tényezők határozzák meg, milyen is valójában és összességében a gyermek.
A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni felméréssel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési helyzetben megalapozva.

Az autista gyermekek óvodai nevelésének célja az elemi adaptív viselkedések kialakítása:
- A szociális, kommunikációs készségek célzott fejlesztése.
- Az autizmusból és a társuló fogyatékosságokból eredő fejlődési elmaradások lehetséges, célirányos kompenzálása.
- A sztereotip, inadekvát viselkedések kialakulásának megelőzése, illetve korrekciója.
- A fogyatékosság specifikus, protetikus, augmentatív környezet, eszközök, módszerek és szokásrendszer kialakítása és használatának elsajátíttatása.

Speciális fejlesztési feladatok:
- A beszéd előtti csecsemőkori kommunikáció elemeinek tanítása.
- A szociális kapcsolatteremtés elemeinek tanítása.

- A beszéd vagy ennek hiányában alternatív, vizuális eszközzel történő kommunikáció használatának tanítása.
- A tanítási helyzetben szükséges elemi szociális viselkedés kialakítása.
- Az alapvető önkiszolgálási készségek kialakítása: rágás, étkezés, szobatisztaság, öltözés, tisztálkodás.
- A korai kognitív funkciók (elemi logikai műveletek, fogalmak, összefüggések tanítása, szociális kognitív készségek fejlesztése, egyszerű aktivitásformák kialakítása strukturált keretek között, általánosítás képességének fejlesztése.
- Az elsajátított képességek önálló használatának tanítása.
- Az elsajátított képességek más összefüggésben való használata.
- A viselkedésproblémák kezelése, megelőzése, alternatív viselkedések kialakítása (kétszemélyes tanítási helyzetben való részvétel viselkedési elemeinek kialakítása, csoportba való beillesztés kialakítása, óvodán kívüli környezethez való adaptív viselkedés kialakítása).

Fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermekek fejlesztése:

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású (az ismeretelsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő) részképesség zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi. Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás, és a kivárás okozta feszültségeket, a váratlan zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet.

Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat:

- A gyermek szakértői bizottsági véleményében foglaltakra alapozva a részképesség zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával.
- Fejlesztés szakmai teamben, és a szülő aktív bevonásával.
- Megelőzni a teljesítménykudarcokra épülő másodlagos zavarok, inadaptív viselkedés kialakulását
- Megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készültséget

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció a pszichés fejlődési zavar jellegét megállapító, szakértői véleményben foglaltak alapján történik.

Sajátos nevelési igényű gyerekek integrált nevelésének megvalósítása intézményünkben

Az integrált óvodai nevelés előnyei a sajátos nevelési igényű gyerekek számára:

- Az együtt tevékenykedés, a kölcsönös kommunikáció, a mindennapi együttes szituációkban természetesen tanulják a társak magatartás mintáit, szokásait.
- A gyermekközösség erősíti a sajátos nevelési igényű gyerekek önbizalmát, a többi gyereket követve, jobban fejlődik önállóságuk.
- Fejlődésükre ösztönző a többi gyerek eredményeinek tapasztalása.
- A közösségben reálisabban tudják bemérni sajátosságaikat, jobban fejlődik önismeretük.
- Megtapasztalják, hogy ők is sok mindenben képesek ugyanarra, mint társaik.

- A többi gyerek megismerésével tapasztalatot szereznek, hogy mindenkinek vannak gyenge pontjai.
- A közösségben megtanulják elfogadni és elfogadtatni a másságukat.
- A másokkal való együttműködésnek többféle technikáját tanulják meg.
- Kedvező a gyerekek számára, hogy a szocializáció abban a természetes közegben zajlik, amelyben későbbi élete során is élni fog.

Az integrált óvodai nevelés pozitív hatása a többi gyermek számára:

- A sajátos nevelési igényű gyerekekkel együtt nevelt gyerekek megtanulják elfogadni az egyéni különbségeket.
- Megismerik a másságot, tapasztalják, hogy mindenkinek vannak erősségei és gyengéi.
- Megtanulnak odafigyelni másokra, megtanulják a másikat tiszteletben tartó segítés formáit, technikáit.
- Érzékenyebbé, kifinomultabbá válik kommunikációjuk.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végén:

- A sajátos nevelési igényű gyerekek akaratereje, önállóságra törekvése fejlődött.
- Egészséges énképük, önbizalmuk megalapozódott.
- Kommunikációs technikájuk, együttműködési készségük fejlődött.
- Képesekké váltak a közösségbe való beilleszkedésre.
- A fejlettebb területeken képességeik tovább fejlődtek.
- Hiányos képességeik kezelésére speciális technikák és eszközök használatát megismerték.
- A közösségben minden gyerek alkalmazkodó készsége, toleranciája, empátiája fejlődött az együttnevelés során.

12.1.2. A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek

Beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarral küzdő gyermek az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek. Ha a gyermek, beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, fejlesztő foglalkoztatásra jogosult.
A fejlesztő foglalkoztatás az óvodai nevelés keretében valósul meg, a szakértői vélemény alapján egyéni, mikro csoportos foglalkoztatás keretében.

A fejlesztő foglalkozások szervezésének szempontjai:

- Egyéni vagy mikro csoportos foglalkoztatás a gyermekek képességének, motiváltságának ismeretében.
- Játékos, kreatív tevékenységekkel, nyugodt, ingerszegény környezetben.
- A foglalkozások időpontja és helye tekintetében rendszeres.

A fejlesztésben minden óvodapedagógus részt vesz, de a fejlesztőpedagógusok tevékenysége kiemelt jelentőséggel bír.

12.1.3. A kiemelten tehetséges gyermek

Az intézmény fontos feladata a képességek kibontakoztatása, a tehetséges gyermekek felismerése, egyéni nyomon követése, a tehetségek gondozása és fejlesztése, élve az intézményi és az intézményen kívüli együttműködések lehetőségeivel. A mikro csoportos tevékenységszervezés közben a differenciálás gyakorlata kiválóan alkalmazható a kiemelten tehetséges gyermekek nevelésében, melynek fontos színterei a játék-, és az alkotótevékenységek. A témák feldolgozására legalkalmasabb a projektmódszer. A tehetséges gyerek már kisgyermekként is hordozza a kiemelkedő képességűekre általában jellemző személyiségvonásokat, érzelmi mintázatokat és karakterisztikus viselkedésformákat. A tehetséggondozás során a tehetségígéreteket fejlesztjük a gazdagítás, dúsítás, differenciálás eszközrendszerével komplex programok keretében.

A tehetséggondozás alapelvei

- A tehetségígéretek erős oldalának fejlesztése.
- A gyermekek tehetségével összefüggő gyenge területek erősítése.
- Kiegyensúlyozott, elfogadó, szeretetteljes óvodai légkör megteremtése.

Célunk:
A tehetségígéretek személyiségének optimális alakítása, komplex fejlesztése az óvodai programok keretében.

Feladataink:

- A tehetségígéretek felismerése.
- Sokféle tevékenység biztosításával a gyermekek érdeklődési körének megismerése.
- A tehetségfejlesztő programok megszervezése, az óvodai élet gazdagítása egyéb tevékenységekkel.
- Egyéni bánásmód keretében történő célzott fejlesztés, képességfejlesztés.
- A gyermek pozitív én tudatának kialakítása és erősítése.
- Elfogadó és támogató környezet kialakítása.
- A szülők folyamatos tájékoztatása, megnyerése a közös célok hatékony elérése érdekében.

A gazdagítás, a tehetségfejlesztő munka alapeszköze:

- Mélységében történő gazdagítás
- Tartalmi gazdagítás
- A feldolgozási képességek gazdagítása
- A tempóban történő gazdagítás

A tehetséggondozás tartalma:
Integráló tehetséggondozás, mely a tehetségígéretek egész személyiségének komplex fejlesztésére irányul.
Műhelyfoglalkozások vezetése, mely a tehetségígéretek speciális érdeklődésére épít speciális többlet nyújtásával a gyermekek képességeinek és érdeklődésüknek megfelelően. A csoporton belül a differenciálás eszközrendszerével a tehetség fejlesztése.

Tehetséggondozó műhelyek:

- Magyar néptánc
- Német nemzetiségi tánc
- Ovikosár

A tehetségazonosítás elvei:

- Pozitív hozzáállással, minden gyerekben keresni kell a tehetség csíráit.
- Az egyenlő hozzáférés, az esélyegyenlőség biztosítása a sajátos nevelési igényű és a hátrányos helyzetű gyerekek számára.
- A tehetség korai felismerése és fejlesztése kiemelt feladata az óvodának.
- A játék és a tevékenységek széles körében való gyermekmegfigyelés során a gyermek személyiségéről sokféle információt szerezhetünk.
- A gyermek megismerése, folyamatos megfigyelésével valósulhat meg.
- Az óvodapedagógusok rendszeres önképzés és továbbképzés, valamint szükség szerinti tanácsadói segítséggel képesek a tehetség felismerésére.
- A tehetségazonosítás folyamatos legyen, hiszen a gyerek kibontakozása, fejlődése és megismerése is folyamatos.
- A tehetségazonosítás rendszerének elemzésére, értékelésére és fejlesztésére szükség van.
- A családdal való jó együttműködés segíti a tehetség felismerését.
- A tehetségek felismerését segítő szempontrendszerünk és módszereink folyamatos fejlesztése növeli az eredményességet.
- Az óvodapedagógusok rendszeres együttműködése - konzultáció, esetmegbeszélés - elengedhetetlenül fontos feladat.

A tehetséggondozás folyama

A tehetségígéretek felfedezése:

A gyerekek rendszeres megfigyelését, az eredmények elemzését a Fejlődési Naplóban dokumentáljuk. Ezek alapján az óvodapedagógus gyermekismerete elmélyül. A tehetséges gyermekek felfedezése az óvodapedagógus feladata, ő javasolja a tehetségműhelybe való bekapcsolódását.

A tehetségígéretek beválogatása:

A javasolt gyerekek közül, a tehetségműhelyt vezető óvodapedagógus az általa kidolgozott tehetségmérő rendszer alapján válogatja be a gyerekeket a műhelybe.

A szülőkkel történő egyeztetés, hozzájárulás beszerzése:

A gyerekek kiválasztása után a szülőkkel egyeztetünk a gyermek tehetségműhelybe történő bevonásáról, a program működéséről és hozzájárulásuk esetén a gyermek részt vesz a projektben.

A tehetségek gondozása:

A tehetségműhelyekben kidolgozott program szerint folyik a gyerekek személyiségfejlődésének segítése. A gyermek fejlődését folyamatosan figyelemmel kíséri a műhely vezetője és együttműködik az óvodapedagógusokkal, a szülőkkel. A műhelyek kis létszámú, vegyes életkorú csoportokkal működnek.

Intézményünkben a csoportokon belül és a tehetséggondozó műhelyekben történő fejlesztő munka eredményeként:

- a gyerekek személyisége komplex módon fejlődik
- a fejlesztendő területek egyéni fejlesztéssel támogatottak
- a gyermekek speciális kompetenciái fejlődnek
- a szülőkkel való együttműködés javul, családi nevelés támogatása megvalósul
- a tehetségígéretek fejlődése széles körűen támogatott
- a kapcsolatrendszer bővül
- a tehetséggondozás során sokféle módszer alkalmazása valósul meg

12.2. Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény határozza meg a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzet fogalmát.

Hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek, akinél az alábbi körülmények közül egy fennáll:

- a szülő vagy a családba fogadó gyám ***alacsony iskolai végzettsége*** (legfeljebb alapfokú)
- ***alacsony foglalkoztatása*** (16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy)
- ***elégtelen lakókörnyezet, illetve lakáskörülmény*** (szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben, félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, olyan körülmények között él, ahol nem biztosítottak az egészséges fejlődéshez szükséges feltételek)

Halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, akinél az előbb felsoroltak közül, legalább kettő fennáll, illetve a nevelésbe vett gyermek.
A gyámhatóság a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság elbírálásával egyidejűleg kérelemre – külön döntésben, a kedvezményre való jogosultsággal egyező időtartamra – megállapítja a gyermek hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetének fennállását.

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodai megsegítését szolgáló tevékenységek célja:
A hátrányos és a halmozottan hátrányos gyermekek érdekében tett intézkedésekkel, gyermekközpontúsággal, családorientált szemlélettel, az együttműködések elősegítésével az esélyteremtés növelése, valamint a gyermekek komplex személyiségfejlődésében bekövetkezett pozitív változások elősegítése.

A hátrányok enyhítésére tett intézkedések óvodáinkban:

- Differenciált egyéni fejlesztés, mikro csoportos fejlesztő foglalkozások
- Az egészséges életmódra nevelés
- A mozgás prioritása a nevelésben
- Tehetséges gyermekek fejlesztése
- Másság elfogadása, tolerancia, befogadó, elfogadó légkör
- Roma kultúra értékeinek ismerete, elfogadása
- Esélyegyenlőség növelése, a hátrányok csökkentése
- A család és az óvoda együttműködésének elősegítése, a szülők megnyerése a gyermekek közös nevelése érdekében
- Az iskolába való átmenet segítése

Óvodai nevelésünk nagymértékben hozzájárulhat minden hátrányos helyzetű gyermek esélyének növeléséhez. A társas kapcsolatok kialakulása, a motiváción alapuló tevékenységek, ismeret, tapasztalatszerzés mind-mind elősegítik az egyéni fejlődési utakat, a készségek, képességek fejlődését. Az óvodai közösség, a gyermekek-felnőttek együttélése, egymásra hatása, a szokásrendszer kialakítása, a rendszeresség, az érdeklődés felkeltése és fenntartása nagyban segíti a gyerekeket az érzelmi stabilitás, az együttérzés és elfogadás, a tudásvágy alakulásában, formálódásában.
A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődésének, esélyegyenlőségének növelése érdekében fejlesztési programot dolgoztunk ki, amellyel eredményességünk növelése a célunk. Az óvoda nevelési gyakorlatába, beépítettük az IPR (Integrált Pedagógiai Program) elemeit.

A hátrány okai lehetnek:

- Szociokulturális lemaradás
- Érzelmi labilitás
- Elhanyagoló bánásmód

Az óvoda feladata:

- A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodai beíratásának támogatása
- Integrációt segítő csoportalakítás
- Az óvodai hiányzások csökkenésének elősegítése, a rendszeres óvodába járás elérése
- A szülők munkavállalását támogató óvodai nyitvatartás kialakítása
- A nevelőtestület rendszeres együttműködése a gyerekek eredményes nevelése érdekében, hatékony gyermekvédelmi munka
- Továbbképzéssel, önképzéssel az óvodapedagógusok szakmai kompetenciájának fejlesztése
- Egészségügyi szűrővizsgálatok kezdeményezése, szervezése
- A család – óvoda kapcsolatának javítása
- Rendszeres együttműködés a gyermek fejlődését segítő szakemberekkel, intézményekkel, szervezetekkel (egészségügyi és szociális ellátórendszer, pedagógiai szakszolgálat)

Az óvodapedagógusok feladata:

- A gyermekek megismerése, megfigyelése, aktuális neveltségi és fejlettségi szintjük felmérése, a szociális-, családi körülmények feltárása (részletes anamnézis)
- A gyermekek egyéni, differenciált fejlesztése
- A szülőkkel a segítő kapcsolat elvei alapján, toleranciával, empatikus magatartással megfelelő együttműködés kialakítása (egyénre szabott beszoktatás, rendszeres beszélgetés, tájékoztatás, óvodai programokba bevonásuk)
- Befogadó légkör, jó kapcsolat kialakítása a gyermekkel
- Korszerű pedagógiai módszerek alkalmazása (a gyermek kezdeményezéseire épülő módszerek, differenciálás, zene, drámajátékok)

A pedagógiai munka kiemelt területei:

- *Anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés* (szókincs, nyelvi kifejezőkészség, beszédértés, beszédészlelés, értelmi képességek fejlődésének elősegítése)
- *Érzelmi, erkölcsi, közösségi nevelés* (a beilleszkedés elősegítése, bizalom, elfogadás, együttműködés, szociális érzékenység, erkölcsi értékek közvetítése, konfliktus -megoldás segítése)
- *Egészséges életmódra nevelés* (egészségtudat kialakítása, táplálkozás)
- *Multikulturális tartalmak* megjelenítése, elfogadtatása
- *Az óvoda – iskola átmenet* segítése (egyéni fejlesztés, iskolaválasztás segítése, együttműködés az iskolával)

A fejlesztés gyakorlata:

- *Integráció a csoportban*: a gyermek megismerése, fejlődésének követése, az eredmények elemzése, egyéni bánásmód alkalmazása, differenciálás, szokásalakítás, közösségbe való beilleszkedés segítése, tevékenységre ösztönzése
- *Csoporton kívüli egyéni, mikro csoportos fejlesztés:* óvodapedagógus, fejlesztőpedagógus tevékenysége, igény szerint logopédusi, gyógypedagógusi fejlesztés (szakszolgálat szakemberei), gyógytestnevelés
- *Gyermekvédelmi felelős tevékenysége:* a gyermek fejlődésének feltételeit figyelemmel kíséri, kapcsolatot tart a segítő szervezetekkel
- Együttműködés a szülőkkel

Együttműködés az óvodán kívüli szakemberekkel, szervezetekkel

A gyerekek eredményes nevelése érdekében, intézményünk kezdeményező szerepet vállal az óvodán kívüli szakemberekkel, szervezetekkel való együttműködés alakításában.

A *gyermekorvos* bevonásával, egészségügyi szűrővizsgálatok kezdeményezésével, megszervezésével segítjük, hogy a gyermekek fejlődését akadályozó egészségügyi problémák megoldódjanak, amennyiben ezt a szülők nem teszik meg (fogászat, szemészet, fülészet).

A *védőnők* segítenek az óvodáskorú gyermekek feltérképezésében, a gyermekek óvodai beíratásának támogatásában, a szülők ezzel kapcsolatos tájékoztatásában, a korai fejlesztéssel kapcsolatos tanácsadással. Óvodai programjainkba is bevonjuk a védőnőket.

A *gyermekjóléti és családsegítő szolgálat* felé jelezzük a szülők támogatási igényét, valamint az intézményen belül is támogató programokat szervezünk (ruhák, játékok, könyvek gyűjtése, adományozása, gyermek, szülő programok). Együttműködve segítjük a szülőket tanácsadással, tájékoztatással, kapcsolatépítéssel.

A *pedagógiai szakszolgálattal* rendszeresen együttműködünk, szükség szerint kezdeményezzük a gyerekek szakértői vizsgálatát, a gyerekek fejlesztését végző szakemberrel rendszeresen esetmegbeszélést tartunk a gyermek fejlődéséről.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- A gyerekek sikeresen beilleszkednek, és biztonságban érzik magukat a befogadó óvodai közösségbe.
- A gyerekek képessé válnak társaikkal való együttműködésre, közösségen belül megtalálják helyüket, társaik elfogadják őket.
- Képesekké válnak igényeik, szükségleteik közvetítésére, megértetésére.
- Fejlődik beszédmegértésük, bővül szókincsük, összefüggően ki tudják fejezni magukat.
- Az önkiszolgálásban önállóak, aktívan tevékenykednek.
- Az egészséges életmód és a környezettudatos magatartás szokásai megalapozódtak.
- Képessé válnak a viselkedési szokások betartására és indulataik szabályozására.
- Fejlődött mozgásuk, érdeklődésük, figyelmük és más értelmi képességeik.
- A tehetségígéretek komplex fejlesztése eredményesen megvalósult.
- A szülők tapasztalják a befogadó környezet pozitív hatását, kialakul az együttműködés.
- Az óvodapedagógusaink és a nevelőmunkát segítő munkatársak megfelelő kompetenciával segítik a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődését.
- A gyermekek felkészültek az iskolába való beilleszkedésre.

13. A GYERMEKVÉDELEMMEL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGEK

Az intézményben dolgozó minden pedagógus és óvodai dolgozó munkaköri kötelessége a rábízott gyermekek védelme, pedagógiai eszközökkel való segítése.

A gyermekvédelmi feladatok ellátására nagy hangsúlyt helyezünk, a gyermekvédelmi munka valamennyi óvodapedagógus feladata. A gyermekvédelmi feladatok koordinálását megbízott gyermekvédelmi felelős látja el a tagóvodákban, közvetlen irányítója az intézmény vezetője.

Az óvodapedagógusok és a nevelőmunkát segítő munkatársak felé elvárás a tolerancia, a nyitottság, az elfogadó, segítő attitűd, a nyugodt, szeretetteljes légkör biztosítása. Az óvodapedagógusnak nevelőmunkája során figyelembe kell vennie a gyermekek egyéni igényeit, fejlődési ütemét, szociokulturális hátterét. A gyermeket segítenie kell tehetsége kibontakoztatásában, valamint hátrányos helyzetének csökkentésében. Biztosítania kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, az interkulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét. Az óvoda feladata, hogy minden gyermek számára megfelelő fejlődési lehetőséget biztosítson.

Gyermekvédelemmel kapcsolatos pedagógiai tevékenység célja, hogy

- érvényesüljenek a gyermeki jogok, a védelem a személyiségfejlődését akadályozó környezeti ártalmaktól
- megvalósuljon az esélyegyenlőség

Az intézmény gyermekvédelmi feladatai:

- A nevelőmunkában a másság elfogadása, a tolerancia és empátia fejlesztése.
- A gyerekek személyiségének megismerésére, fejlődésük követésére nagy figyelmet kell fordítani.
- A gyermekvédelmi esetek kiszűrése.
- Befogadó környezet biztosítása.
- A speciális szükségleteik alapján kiemelt figyelmet igénylő gyerekek számára a megfelelő fejlesztési lehetőségek biztosítása.
- A gyerekek sajátos szükségleteinek kielégítése a differenciálás sokszínű, adekvát alkalmazásával.
- Az egyenlő hozzáférés biztosítása.
- Szükség esetén speciális szakemberek bevonása a gyerekek fejlesztésébe (logopédus, pszichológus).
- A gyerekek beiskolázására fokozott odafigyelés, a szülők tájékoztatása a lehetőségekről.
- A tehetséges gyerekek differenciált fejlesztésére is nagy hangsúlyt fektetünk.
- A gyermekvédelmi nyilvántartások, a feladatok ellátásának dokumentálása.
- A szociális érzékenység felkeltése a gyermekek és a szülők közösségébe.
- A családok tiszteletben tartása, a családi nevelés erősítése, együttműködés a szülőkkel.
- Kapcsolattartás a gyermekek fejlődését segítő szakemberekkel, szervezetekkel.

A gyermekvédelmi felelős feladatai:

- Nevelési év elején megtervezi az adott év gyermekvédelmi feladatait.
- Az óvodapedagógusok segítségével felméri a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű és a veszélyeztetett gyermekeket.
- Nyilvántartást vezet a felsorolt gyermekekről.
- Kapcsolatot tart a családsegítő és gyermekjóléti szolgálattal.
- Koordinálja a probléma kezelését, feljegyzi a családokkal kapcsolatos intézkedéseket.
- Szükség szerint családlátogatásokat végez az óvodapedagógusokkal.
- Részt vesz a gyermekjóléti szolgálat által kezdeményezett esetmegbeszélésen.
- Tájékoztató információkat nyújt az óvodai faliújságon keresztül, az egészségügyi, és a szociális ellátórendszer intézményeinek elérhetőségéről.

Együttműködések kialakítása az óvodán kívüli szervezetekkel:

Gyermekvédelmi munkánk hatékonyságának növelése érdekében, együttműködünk az alábbi szervezetekkel:

- Gyermekjóléti, családsegítő szolgálat
- Védőnői hálózat
- Pedagógiai szakszolgálat
- Civil szervezetek

Célunk, hogy e szervezetekkel való együttműködésünk eredményeképpen az esélyegyenlőségi pedagógiai célok megvalósuljanak. Közös munkánk, erőfeszítésünk járuljon hozzá a családok és a gyermekek hátrányainak csökkentéséhez és életesélyük növeléséhez.

14. A NÉMET NEMZETISÉGI ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

A nemzetiségi óvodai nevelési programunk nevelési rendszerünk része, mely az Óvodai nevelés országos alapprogramjával összhangban valósítja meg sajátos célkitűzéseit és feladatait.
A Nemzetiség óvodai nevelésének irányelve meghatározza a magyarországi nemzetiségi nevelést biztosító óvodákban folyó sajátos pedagógiai munka alapelveit és a nemzetiségi nevelés célját és feladatait. Kitér az óvodai élet megszervezésének elveire, a nemzetiségi óvodai nevelés formáira és a fejlődés jellemzőire az óvodáskor végére.
Óvodánkban biztosítjuk a német nemzetiségi kétnyelvű nevelésben való részvétel lehetőségét a gyermekeknek, szülői igény esetén.
Német nemzetiségi nevelési programunkat az 1. sz. melléklet tartalmazza.

15. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

Az Erzsébet Köténye Pedagógiai Program hatályba lépéstől: 2026. 09. 01- jétől érvényes.

A pedagógiai program módosításának lehetséges indokai:

- Nevelőtestületi javaslat
- Partneri igények változása
- Törvényi változás
- Szervezeti átalakítás

Programmódosítást javasolhat:

- Az intézmény vezetője
- A nevelőtestület

Programmódosítás előterjesztésének módja: írásbeli előterjesztés az intézmény vezetőségének

A program nyilvánosságát biztosítja az intézményi honlapon történő megjelentetése. Nyomtatott formában minden csoportban megtalálható.

16.LEGITIMIZÁCIÓS ZÁRADÉK

A Dombóvári Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda Erzsébet Köténye Pedagógiai Programját az intézmény nevelőtestülete, a 2026. augusztus 28-án megtartott nevelőtestületi értekezleten egyhangúan elfogadta.

Név	**Aláírás**
Bogyó Dorina	
Farkas Vanessza	
Fehérvári-Trefeli Adrienn	
Fekete-Dávid Éva	
Királyné Lukács Gyöngyi ig.helyettes	
Sterner Éva	
Sulyok Eszter	
Tóth Angelika óvodatitkár	
Tóth Bernadett	
Kovács Andrea pedagógiai asszisztens	
Tóthné Károly Mónika igazgató	

Dombóvár, 2026. 08. 28.

NYILATKOZATOK

A Dombóvári Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda Erzsébet Köténye Pedagógiai Programjával kapcsolatban az intézményben működő Szülői Szervezet az egyetértését kinyilvánította.

Dombóvár, 2026.

……..
Szülői Szervezet képviselője

A Dombóvári Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda Erzsébet Köténye Pedagógiai Programjával kapcsolatos egyetértési jogát a Dombóvári Német Nemzetiségi Önkormányzat gyakorolta.

Dombóvár, 2026.

……
Német Nemzetiségi Önkormányzat elnöke

FENNTARTÓI DÖNTÉS
A Dombóvári Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda Erzsébet Köténye Pedagógiai Programját a fenntartó jóváhagyta.

Fenntartó:

Dátum:

1.sz függelék:

A pedagógiai program végrehajtásához szükséges eszközök, felszerelés

20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 2. melléklete:
Jegyzék a nevelési-oktatási intézmények kötelező (minimális) eszközeiről és felszereléséről

V. A NEVELŐMUNKÁT SEGÍTŐ JÁTÉKOK ÉS EGYÉB ESZKÖZÖK

tűzvédelmi jogszabályok tartalmazzák.

	A	B	C
1.	**Eszközök, felszerelések**	**Mennyiségi mutató**	**Megjegyzés**
2.	csoportszoba	gyermekcsoportonként 1	megfelelő
3.	gyermekágy/fektető tároló helyiség	óvodánként (székhelyen és telephelyen) valamennyi gyermekágy tárolására alkalmas) csoportonként 1	megfelelő
4.	tornaszoba, sportszertárral	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
5.	logopédiai foglalkoztató, egyéni fejlesztő szoba	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
6.	óvodapszichológusi helyiség	ha az óvodapszichológus alkalmazása kötelező óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
7.	játszóudvar	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
8.	intézményvezetői iroda	óvoda székhelyén és azon a telephelyen, amelyen az intézményvezető-helyettes, illetve tagintézmény-, intézményegységvezető-helyettes alkalmazása nem kötelező 1	megfelelő
9.	intézményvezető-helyettesi iroda	ha az óvodában intézményvezető-helyettes alkalmazása kötelező (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
10.	tagintézmény-, intézményegységvezető-helyettes	Ha az óvodában tagintézmény-, intézményegységvezető-helyettes alkalmazása kötelező, székhelyen és telephelyen 1	
11.	óvodatitkári iroda	ha az óvodában az óvodatitkár alkalmazása kötelező óvoda székhelyén 1	megfelelő
12.	nevelőtestületi és könyvtárszoba	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
13.	általános szertár/raktár	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő

14.	többcélú helyiség (szülői fogadásra, tárgyalásra, ünnepek megtartására alkalmas helyiség)	óvodánként (székhelyen vagy telephelyen) 1	megfelelő
15.	orvosi szoba, elkülönítő szoba	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
16.	gyermeköltöző	gyermekcsoportonként 1	folyosón megfelelő
17.	gyermekmosdó, WC helyiség	gyermekcsoportonként 1 (WC - nemenként 1)	megfelelő
18.	felnőtt öltöző	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1 amennyiben az óvodai csoportok száma több mint hat 2	megfelelő
19.	felnőtt mosdó	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1 amennyiben az óvodai csoportok száma több mint hat 2, vagy az óvoda épülete emeletes, szintenként 1	megfelelő
20.	felnőtt WC helyiség	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1 amennyiben az óvodai csoportok száma több mint hat, vagy az óvoda épülete emeletes, szintenként 1	megfelelő
21.	felnőtt zuhanyzó	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
22.	mosó, vasaló helyiség	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	van
23.	szárító helyiség	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	van
24.	felnőtt étkező	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	dajka teakonyha van
25.	főzőkonyha	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	nincs
26.	melegítő konyha	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	van
27.	tálaló-mosogató	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	van
28.	szárazáru raktár	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	Ott ahol a tervezési program szerint, helyben főznek.
29.	földesárú raktár	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	nincs
30.	éléskamra	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	nincs

31.	karbantartó műhely	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
32.	kerekesszék tároló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) szintenként 2	nincs
33.	ételhulladék tároló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
34.	A fogyatékosság jellege szerint a gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában, tervezési program többet is előírhat.		

II. HELYISÉGEK BÚTORZATA ÉS EGYÉB BERENDEZÉSI TÁRGYAI

Az e pont alatt felsorolt eszközök, felszerelések helyettesíthetők az adott eszköz, felszerelés funkcióját kiváltó, korszerű eszközzel, felszereléssel

	A	B	C
1.	**1. Csoportszoba**		
2.	óvodai fektető	gyermeklétszám szerint 1	Mozgássérült esetén kemény ágybetétek, decubitus matrac egyéni szükséglet szerint; nincs látás- és középsúlyos értelmi fogyatékos esetén védőszegély (rács).nincs gyermeklétszámnak megfelelő
3.	gyermekszék (ergonomikus)	gyermeklétszám szerint 1	Mozgássérült, látás- és középsúlyos értelmi fogyatékos esetén állítható magasságú, lábtartóval és ülőkével. Nincs megfelelő
4.	gyermekasztal	gyermeklétszám figyelembevételével	Mozgássérült, látás- és középsúlyos értelmi fogyatékos esetén állítható magasságú, dönthető lapú, peremes, egyszemélyes óvoda asztalok. Nincs megfelelő
5.	fényvédő függöny	ablakonként, az ablak lefedésére alkalmas méretben	megfelelő
6.	szőnyeg	gyermekcsoportonként, a padló egyötödének lefedésére alkalmas méretben	megfelelő
7.	játéktartó szekrény vagy polc	gyermekcsoportonként 2, sajátos nevelési igényű gyermek esetén további	megfelelő

		1	
8.	könyvespolc	gyermekcsoportonként 1	megfelelő
9.	élősarok állvány	gyermekcsoportonként 1	megfelelő
10.	textiltároló és foglalkozási eszköztároló szekrény	gyermekcsoportonként 1	megfelelő
11.	edény- és evőeszköz-tároló szekrény	gyermekcsoportonként 1	megfelelő
12.	szeméttartó	gyermekcsoportonként 1	megfelelő
13.	**2. Tornaszoba**		
14.	tornapad	2	megfelelő
15.	tornaszőnyeg	1	megfelelő
16.	bordásfal	2	megfelelő
17.	mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő készlet	1	
18.	egyéni fejlesztést szolgáló speciális felszerelések	három gyermek egyidejű foglalkoztatásához	Ha az óvoda sajátos nevelési igényű gyermeket nevel; a pedagógiai programban foglaltak szerint.
19.	**3. Logopédiai foglalkoztató, egyéni fejlesztő szoba**		
20.	a fogyatékosság típusának megfelelő, a tanulási képességet fejlesztő eszközök		A pedagógiai programban foglaltak szerint.
21.	tükör (az asztal szélességében)	1	megfelelő
22.	Asztal	1	megfelelő
23.	Szék	2	megfelelő
24.	Szőnyeg	1	megfelelő
25.	játéktartó szekrény vagy könyvek tárolására is alkalmas polc	1	megfelelő
26.	**4. óvodapszichológusi szoba**	**Gyermeklétszám szerint**	megfelelő
27.	Asztal	1	megfelelő

28.	Szék	4	megfelelő
29.	Szőnyeg	1	megfelelő
30.	Könyvek, iratok tárolására is alkalmas polc	1	megfelelő
31.	**5. Játszóudvar**		
32.	kerti asztal	gyermekcsoportonként 1	megfelelő
33.	kerti pad	gyermekcsoportonként 2	megfelelő
34.	Babaház	gyermekcsoportonként 1	megfelelő
35.	udvari homokozó	gyermekcsoportonként 1	megfelelő
36.	Takaróháló	homokozónkként 1	A homokozó használaton kívüli lefedéséhez. megfelelő
37.	mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök	V. rész szerint	megfelelő
38.	**6. Intézményvezetői iroda**		
39.	íróasztal és szék	1-1	megfelelő
40.	tárgyalóasztal, székekkel	1	megfelelő
41.	Telefon	1	megfelelő
42.	Fax	1	megfelelő
43.	Könyvszekrény	1	megfelelő
44.	Iratszekrény	1	megfelelő
45.	Elektronikus adathordozó szekrény	1	megfelelő
46.	számítógép, internet hozzáféréssel, perifériákkal	1 felszerelés	megfelelő
47.	számítógépasztal és szék	1-1	megfelelő
48.	**7. Intézményvezető-helyettesi, tagintézmény-, intézményegységvezető-helyettesi, óvodatitkári iroda**		
49.	(a felszerelések feladatellátás szerint helyezhetők el)		
50.	íróasztal és szék	1-1	megfelelő
51.	Iratszekrény	1	megfelelő
52.	Telefon	1	megfelelő
53.	számítógépasztal és	1-1	megfelelő

	szék		
54.	számítógép, internet hozzáféréssel, perifériákkal	1	megfelelő
55.	**8. Nevelőtestületi szoba**		
56.	fiókos asztal, ami egyben eszköz előkészítő munkaasztal is	pedagóguslétszám szerint 1	van
57.	Szék	pedagóguslétszám szerint 1	megfelelő
58.	könyvtári dokumentum	500	megfelelő
59.	Könyvszekrény	2	megfelelő
60.	Fénymásoló	1	megfelelő
61.	Tükör	1	megfelelő
62.	**9. Többcélú helyiség**		
63.	tárgyalóasztal székekkel	1	megfelelő
64.	**10. Orvosi szoba, elkülönítővel**	**berendezése, felszerelése a vonatkozó jogszabályban előírtak szerint**	van
65.	**11. Gyermeköltöző**		
66.	öltözőrekesz, ruhatároló, fogas	gyermeklétszám figyelembevételével	öltözőrekeszen belül elkülönített cipőtároló megfelelő
67.	Öltözőpad	gyermeklétszám figyelembevételével	megfelelő
68.	**12. Gyermekmosdó, WC helyiség**		
69.	Törülközőtartó	gyermeklétszám figyelembevételével	megfelelő
70.	Falitükör	mosdókagylónként 1	megfelelő
71.	rekeszes fali polc (fogmosótartó)	gyermeklétszám figyelembevételével	megfelelő

III. TISZTÁLKODÁSI ÉS EGYÉB FELSZERELÉSEK

	A	B	C
1.	egyéni tisztálkodó szerek	gyermeklétszám szerint 1	fésű, fogkefe, fogmosópohár megfelelő
2.	tisztálkodó felszerelések	mosdókagylónként 1	ruhakefe, körömkefe, szappantartó megfelelő
3.	Fésűtartó	csoportonként 1	megfelelő
4.	Törülköző	felnőtt és gyermeklétszám szerint 3-3	szülő biztosítja
5.	Abrosz	asztalonként 3	megfelelő
6.	Takaró	gyermeklétszám szerint 1	szülő biztosítja
7.	ágyneműhuzat, lepedő	gyermeklétszám szerint 3-3	szülő biztosítja

IV. A FELNŐTTEK MUNKAVÉGZÉSÉHEZ SZÜKSÉGES ESZKÖZÖK

Az e pont alatt felsorolt eszközök, felszerelések
helyettesíthetők az
adott eszköz, felszerelés funkcióját kiváltó,
korszerű eszközzel,
felszereléssel

	A	B	C
1.	szennyes ruha tároló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
2.	mosott ruha tároló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
3.	Mosógép	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
4.	Centrifuga	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	szárítógépünk van
5.	Vasaló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
6.	Vasalóállvány	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
7.	Szárítóállvány	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
8.	Takarítóeszközök	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	ipari padlótisztító gép, megfelelő
9.	kerti munkaeszközök, szerszámok	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1-1	fűnyíró traktor, fűkasza, lombfúvó, ásó, kapa, gereblye, kerti locsolókanna megfelelő
10.	Hűtőgép	óvodánként 1	megfelelő

11.	Porszívó	óvodánként 1	takarítógép

V. A NEVELŐMUNKÁT SEGÍTŐ JÁTÉKOK ÉS EGYÉB ESZKÖZÖK

	A	B	C
1.	**1. Játékok, játékeszközök (mennyiség eszközfajtánként)**		
2.	különféle játékformák (mozgásos játékok, gyakorló, szimbolikus, szerepjátékok, építő-konstruáló játékok, szabályjátékok, dramatizálás, bábozás, barkácsolás) eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	csoportszobai és udvari eszközök külön-külön megfelelő
3.	mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	csoportszobai és udvari eszközök külön-külön megfelelő
4.	ének, zene, énekes játékok eszközei	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	az óvoda pedagógiai programja szerint megfelelő
5.	az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	az óvoda pedagógiai programja szerint megfelelő
6.	értelmi képességeket (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	az óvoda pedagógiai programja szerint megfelelő
7.	ábrázoló tevékenységet fejlesztő eszközök	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	az óvoda pedagógiai programja szerint megfelelő
8.	a természeti-emberi-	gyermekcsoportonként a	az óvoda pedagógiai programja

	tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök, anyagok	gyermeklétszám figyelembevételével	szerint megfelelő
9.	munka jellegű tevékenységek eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	az óvoda pedagógiai programja szerint megfelelő
10.	**2. A nevelőmunkát segítő egyéb eszközök**		
11.	Televízió	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
12.	magnetofon/CD lejátszó/hangfalak	három csoportonként 1	megfelelő
13.	diavetítő vagy projektor	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
14.	Vetítővászon	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
15.	hangszer (pedagógusoknak)	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	az óvoda pedagógiai programja szerint megfelelő
16.	hangszer (gyermekeknek)	gyermekcsoportonként, a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	az óvoda pedagógiai programja szerint megfelelő
17.	egyéni fejlesztést szolgáló speciális felszerelések	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	megfelelő
18.	projektor vagy írásvetítő	1	megfelelő

VI. SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK NEVELÉSÉNEK TOVÁBBI SPECIÁLIS ESZKÖZEI

Az e pont alatt felsorolt eszközök, felszerelések helyettesíthetők az adott eszköz, felszerelés funkcióját kiváltó, korszerű eszközzel, felszereléssel

	A	B	C
1.	**1. Beszédfogyatékosok**		
2.	tükör 120 X 180 cm	csoportonként 1	van
3.	logopédiai alapkészlet	csoportonként 1	beszéd fejlesztő kártyák

VII. EGÉSZSÉG

- ÉS MUNKAVÉDELMI ESZKÖZÖK

	A	B	C
1.	étel-mintavétel (üvegtartály) készlet	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő
2.	Elsősegélyláda	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	a közegészségügyi előírások szerint
3.	gyógyszerszekrény (zárható)	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	a közegészségügyi előírások szerint
4.	amennyiben a betöltött munkakörben a viselete előírt, vagy javasolt, munkaruha	külön jogszabályban meghatározottak szerint	
5.	amennyiben a betöltött munkakörben a viselete előírt, vagy javasolt, munkaruha	külön jogszabályban meghatározottak szerint	
6.	tűzoltó készülék	az érvényes tűzvédelmi szabályok szerint	

1. SZ. MELLÉKLET
A NEMZETISÉGI ÓVODAI NEVELÉS PROGRAMJA

Tartalom

Német nemzetiségi kétnyelvű nevelés programja

1. A német nemzetiségi kétnyelvű nevelés célja, feladatai

2. Az óvodai élet tevékenységformái

2.1. Játék
2.2. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka
2.3. A külső világ tevékeny megismerése
2.4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc
2.5. Verselés, mesélés, kommunikációs játékok
2.6. A mozgás
2.7. Munka jellegű tevékenységek

3.Német nemzetiségi hagyományok, ünnepek

Nemzetiségi óvodai nevelés a Dombóvári Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvodában

A nemzetiségi nevelés az intézmény nevelési programja szerint valósul meg, a tartalmakhoz felhasználja a nemzetiség nyelvi, irodalmi, zenei, tárgyi kultúrájának értékeit, a hagyományokat, szokásokat.

Jogszabályi háttere: a 17/2013. (III. 1.) EMMI rendelet a nemzetiség óvodai nevelésének irányelve és a nemzetiség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról

Német nemzetiségi kétnyelvű nevelés programja

Óvodánkban egy csoport folytat német nemzetiségi nevelést. Mindkét óvodapedagógus rendelkezik nemzetiségi diplomával, ami nagy mértékben elősegíti a hatékony ismeret-átadást. A mindennapi óvodai életet átszövi a német nyelvi nevelés. A pedagógusok a különféle nevelési szituációkat kihasználják nyelvgyakorlás szempontjából. Német mondatmodelleket alkalmaznak a gondozási feladatoknál, az étkezésnél, pihenésnél, játékba ágyazott tevékenységek, mindennapi köszönés-kérés során. Az étkezések előtti, illetve utáni imádkozás német nyelven is történik.

1.A német nemzetiségi kétnyelvű nevelés célja, feladatai

Célja:

- A gyermekek életkori és egyéni sajátosságainak megfelelően a magyarországi németség nyelvének és kultúrájának megismerése a térségben összegyűjtött irodalmi, és zenei anyag segítségével.
- Hagyomány-ápolás, ünnepkörökkel való ismerkedés.
- Az óvodás kor végére a német nyelv mindennapi életben történő, rendszeres alkalmazásával, használatával a gyermekek képessé váljanak a német nemzetiségi nyelv, iskolai tanulására.

Feladatai:

A kétnyelvű csoportban az anyanyelvi környezet, az utánzáson alapuló nyelvelsajátítás biztosítása a gyerekek számára.
A nemzetiségi életmódhoz, kultúrához kötődő hagyományok, szokások ápolása a nemzetiségi identitás tudat kialakítása, fejlesztése.
Pozitív érzelmi viszony kialakítása a német nyelvhez.

Elvárások a német nemzetiségi óvodai nevelést végző óvodapedagógusokkal szemben:

A csoportban lévő nemzetiségi óvodai nevelést végző óvodapedagógus beszélje jól a német nyelvet, ismerje a kisebbség kultúráját, hagyományait, szokásait. Az óvodapedagógusok olyan óvodai környezetet alakítsanak ki, melyben megjelennek a kisebbség kultúráját, életmódját, szokásait, hagyományait közvetítő tárgyak, jelképek. Ezeknek nagy szerepük van a kultúr- kincs tovább adásában. Az óvodapedagógusok nevelőmunkájukban használják fel a német nemzetiség irodalmi, zenei és egyéb művészeti alkotásait, a nemzetiségi gyermekirodalmat, zenei anyagot. A kétnyelvű óvodai nevelés mindkét nyelv fejlesztését szolgálja. Az óvodai élet tevékenységei során, az óvodai mindennapokban mindkét nyelv használata érvényesüljön. Az óvodai nevelés különféle területeit, nevelési szituációit maximálisan kihasználja a két nemzetiségi óvodapedagógus a német nyelv megismertetésére, gyakorlására.

Egészséges életmód alakítása:

A csoportban fontos az óvodapedagógusi modellnyújtás a különböző tevékenységben.
A programban leírt tevékenységek, és a gyermekek gondozása zömében kisebbségi nyelven folyik. A különböző tevékenységi formák változatos alkalmazása biztosítja a gyermekek számára a sokoldalú tapasztalatszerzést, a világ élményszerű megismerését, beszédkészségük fejlesztését, a kultúrával való ismerkedést.

Érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés fejlesztése:

Az óvodapedagógusok alakítsák ki az erős érzelmi kötődést a német nyelvhez, a német zenei és mozgáskultúrához, hagyományokhoz.

Értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása:

A „tanulás” a kétnyelvű csoportban nem különbözik a többi csoportban folyó tevékenységektől.
Az ismeretszerzés folyamata több érzékszervre hatóan játékos tevékenységekre épül és az egész nap folyamát áthatja. Az óvodapedagógusok mintaszerű nyelvtudása, beszéde és artikulációja biztosítja a gyerekek számára a nyelv alapjainak elsajátítását. A német nyelv tanulásában elsődleges a kivárás. Az óvodapedagógusok vegyék figyelembe a gyerekek egyéni fejlődési sajátosságait, fejlődésük egyéni tempóját és ezek ismeretében tervezzék meg a nap folyamán felkínált tevékenységeket, játékokat.

2. Az óvodai élet tevékenységformái

2.1. Játék

Az óvodapedagógusok törekedjenek arra, hogy a gyerekek játékeszközei között megtalálhatóak legyenek az olyan tájjellegű tárgyak, amelyeket játékukban felhasználhatnak. (pl. baba sváb viseletben, bölcső, rongybaba, lovacska stb.)
Ismertessék meg őket a szabadban játszható német nemzetiségi szabály – és dalos játékokkal. Bábjátékaikban is aktívan vonják be a gyermekeket, a bábok motiválják, bátorítsák őket 1-2 szavas válaszadásra. Az óvodapedagógusok használják ki a játékban rejlő lehetőségeket. Játékos helyzetekben integrálják nyelvi készségeket fejlesztő játékokat is (hangzók ejtése, hangutánzások).
Ezeket a folyamatokat mindig bábokkal, képekkel, kis jelmezek adásával tegyék élményszerűvé a gyerekek számára.

2.2. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

A csoportokban az óvodapedagógusok a gyermekeket a német nemzetiség sajátos szín- és formavilágával ismertessék meg.
Alakítsanak ki érzelmi kötődést a tárgyi emlékekhez (viselet, népi eszközök, szőttesek).
Az óvodapedagógusok manuális tevékenységek közben teremtsen olyan kommunikációs helyzeteket, amelyekben német nyelvi megnyilvánulásokra motiválja a gyerekeket.

2.3. A külső világ tevékeny megismerése

Az óvodapedagógusok segítsék a csoportokban a tapasztalásokon, élménynyújtáson keresztül az alapszókincs elsajátítását, az egyszerű kérdésekre 1-2 szavas válaszadást. Adjanak lehetőséget a természethez kapcsolódó hagyományőrző tevékenységekkel a német nyelv gyakorlására.

2.4. Ének, zene, népi játék, tánc

Megismertetjük a gyerekeket a német dalok és táncok sajátos ritmus és dallamvilágával. A gyermekdalok, gyermektáncok, a dalos játékok, a közös éneklés és a mozgás öröme segítségünkre vannak a hagyományok megismerésében, megszerettetésében.
Óvodapedagógusaink ismerik a magyar német népdalkincs legjavát, zenehallgatási anyagukba élménynyújtásként építsék be azokat. A német népzenei tánc – és mozgáskultúra megismertetésére és megszerettetésére használják fel a hang – és video kazettára felvett gyűjteményünket is.
Az élő zenével (tangóharmonika) jeles napjainkon és ünnepeink alkalmával ismerkedjenek meg gyerekeink

2.5. Verselés, mesélés, kommunikációs játékok

Az óvodapedagógusok a csoportban segítsék elő a német nyelv megértését, játékos gyakorlását, elsajátítását a mese, vers nyelvi eszközeinek segítségével. A kisebbségi kultúr kincsből s a magyarországi német nemzetiségi irodalom kultúrájából tudatos válogatással állítsák össze a szervezett tevékenységek tartalmát. A mesék mondókák kiválasztásakor vegyék figyelembe a gyerekek fejlettségi szintjét. A meseanyag kiválasztásánál az óvodapedagógusok törekedjenek a német népmese kincs legszebb és legegyszerűbb darabjait kiválasztani. Ezeket leegyszerűsítve mindig szemléletesen, eszközök segítségével adják elő.

2.6. Mindennapi mozgás

Az óvodapedagógusok a csoportokban a mozgásos tevékenységek közben az utánzó mozgásokat kapcsolják össze a verbalitással, a mindennapos testnevelés során a játékos, utánzó megnevezések mellett használják az alapkifejezéseket német nyelven.

2.7. Munka jellegű tevékenységek
Az óvodapedagógusok ismertessék meg a munka jellegű tevékenységekhez kapcsolódó német nyelvű kifejezésekkel a gyerekeket.

3. Német nemzetiségi hagyományok, ünnepek

Az óvodában az ünnepek nagy része nyilvános, azaz a szülők aktív együttműködésére is számítunk az előkészületek során.
Ünnepeink hangulata felszabadult, a gyerekekkel, szülőkkel együtt eltöltött közös tevékenység.
Csoportunk ünnepein, amelyek részben egybeesnek a magyar ünnepekkel, a kétnyelvűség dominál (kivétel a nemzetiségi nap).
Ezeken a jeles napokon együttléteink alkalmával igyekszünk a hagyományok ápolása és tisztelete révén a családokban is szemléletváltozást előidézni. A régi szép hagyományok és szokások újraélesztésével a múlt értékeinek megbecsülésével nemzetiségi hovatartozásukat erősíteni.
Ünnepeinkbe beépítjük a környező sváb falvakból származó táncokat és dalokat, részt veszünk nemzetiségi tánc- és énekkarok előadóestjén.
Kidomborítjuk azokat a sajátosságokat, amelyek a német nemzetiségi ünnepekre jellemzőek.

Ezek a következők:

- Erntedankfest	Termények megáldása, közös ünnep
- Szent Márton nap	Lampionos felvonulás, nemzetiségi tánc
- Adventkor	Gyertyagyújtás, zenehallgatás, közös éneklés, adventi kekszek sütése, testvércsoportok megkínálása.
- Karácsonykor	Német karácsonyi dalok, versek.
- Húsvétkor	Húsvéti tojásfa készítése, tojáskeresés, húsvéti versenyjátékok a szabadban.
- Nemzetiségi nap	Táncok, vendégjárás, vendégvárás, nemzetiségi ételek, kalácskészítés. Óvónők jelmezes dramatizálása német nyelven. Kézműves mesterségek megtekintése.
- Pünkösd	Együttműködés, játékos feladatok a város másik két német nemzetiségi óvodai csoportjával.

A fejlődés várható jellemzője óvodáskor végére:

- Természetessé válik a köszönés, az udvariassági formák alkalmazása németül
- A gyerekben pozitív érzelmi viszony alakul ki a németség kultúrája és nyelve iránt
- Az óvodai német nyelvű szituációkban tud tájékozódni, természetesen kommunikál
- Német nyelvi szókincse és kifejező készsége képessé teszi rövid mondatok alkotására
- A közvetlen környezetében előforduló tárgyakat meg tudja nevezni németül
- Szükségleteit képes jelezni németül
- Sok német nyelvű mondókát, dalos játékot ismer
- 15-20 német mondókát és dalos játékot önállóan is képes elmondani
- Szívesen kapcsolódik be a táncba, felkelti az érdeklődését a zene

1. melléklet a 17/2013. (III. 1.) EMMI rendelethez

I. Kérelem nemzetiségi óvodai nevelés megszervezéséhez

Alulírott ..... az alábbiakban meghatározottaknak megfelelően a benyújtást követő naptári évben kezdődő nevelési évtől, kérem nemzetiségi óvodai nevelés megszervezését.

A gyermek neve:
A gyermek anyja neve:
A gyermek születésének helye, ideje:
A gyermek lakóhelye:
A gyermek tartózkodási helye:
A gyermek azonosítója:
Az igényelt pedagógiai feladat: óvodai nevelés

Az érintett nemzetiségi nyelv megnevezése:

A választott nevelési- vagy nevelési-oktatási forma:
- Nemzetiségi kétnyelvű óvodai nevelés
- Magyar nyelvű cigány kulturális nevelés

Nyilatkozom, hogy a kérelemmel érintett nemzetiséghez tartozom.

Tudomásul veszem, hogy a nemzetiségi nevelés, nevelés-oktatás jogszerű igénybevétele a kérelemben megjelölt pedagógiai feladat befejezéséig vagy a nemzetiségi pedagógiai feladatok megszüntetésére irányuló írásbeli kérelem benyújtásáig tart, azzal, hogy a megszüntetési kérelmet legkésőbb a nevelési év május utolsó napjáig be kell nyújtani és a kérelem csak a benyújtást követő tanév kezdetétől érvényesíthető.

..... (település neve), ... (év) ..... (hó) ..... (nap)

a szülő vagy gondviselő aláírása

2. melléklet a 17/2013. (III. 1.) EMMI rendelethez

I. Nyilatkozat a nemzetiségi óvodai nevelésben való részvételről

Alulírott ..... az alábbiakban meghatározottaknak megfelelően nyilatkozom, hogy a benyújtást követő naptári évben kezdődő nevelési évben kérem az alább megjelölt gyermek számára a nemzetiségi óvodai nevelés biztosítását.

A gyermek neve:
A gyermek anyja neve:
A gyermek születésének helye, ideje:
A gyermek lakóhelye:
A gyermek tartózkodási helye:
A gyermek azonosítója:
Az igényelt nemzetiségi pedagógiai feladat: óvodai nevelés

Az érintett nemzetiségi nyelv megnevezése: német

A választott nevelési- vagy nevelési-oktatási forma:
- Nemzetiségi kétnyelvű óvodai nevelés
- Magyar nyelvű cigány kulturális nevelés

Tudomásul veszem, hogy a nemzetiségi nevelés jogszerű igénybevétele a kérelemben megjelölt pedagógiai feladat befejezéséig vagy a nemzetiségi pedagógiai feladatok megszüntetésére irányuló írásbeli kérelem benyújtásáig tart, azzal, hogy a megszüntetési kérelmet legkésőbb a nevelési év május utolsó napjáig be kell nyújtani és a kérelem csak a benyújtást követő tanév kezdetétől érvényesíthető.

..... (település neve), ... (év) ..... (hó) ..... (nap)

a szülő vagy gondviselő aláírása

II. Nyilatkozat
a nemzetiségi hovatartozásról

(**A válaszadás nem kötelező,** ennek hiányában azonban a felvétel során nem érvényesíthető a köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 51. § (6) bekezdésben meghatározott előnyben részesítés.)

Az alábbi nemzetiséghez tartozónak vallom magam / a gyermek az alábbi nemzetiséghez tartozik:
bolgár / görög / horvát / lengyel /német / örmény / roma/cigány / román / ruszin / szerb / szlovák / szlovén / ukrán

..... (település neve), ... (év) ..... (hó) ..... (nap)

a szülő vagy gondviselő aláírása

16.LEGITIMIZÁCIÓS ZÁRADÉK

A Dombóvári Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda Erzsébet Köténye Pedagógiai Programját az intézmény nevelőtestülete, a 2026. augusztus 28-án megtartott nevelőtestületi értekezleten egyhangúan elfogadta.

Név	Aláírás
Bogyó Dorina	
Farkas Vanessza	
Fehérvári-Trefeli Adrienn	
Fekete-Dávid Éva	
Királyné Lukács Gyöngyi ig.helyettes	
Sterner Éva	
Sulyok Eszter	
Tóth Angelika óvodatitkár	
Tóth Bernadett	
Kovács Andrea pedagógiai asszisztens	
Tóthné Károly Mónika igazgató	

Dombóvári Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda 7200 Dombóvár, Juhász Gyula u. 8.

Dombóvár, 2026. 08. 28.

NYILATKOZATOK

A Dombóvári Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda Erzsébet Köténye Pedagógiai Programjával kapcsolatban az intézményben működő Szülői Szervezet az egyetértését kinyilvánította.

Dombóvár, 2026. 08. 28.

.....
Szülői Szervezet képviselője

A Dombóvári Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda Erzsébet Köténye Pedagógiai Programjával kapcsolatos egyetértési jogát a Dombóvári Német Nemzetiségi Önkormányzat gyakorolta.

Dombóvár, 2026. 08. 28.

Deutsche Nationalitätenselbstverwaltung Dombóvár Német Nemzetiségi Önkormányzat

.....
Német Nemzetiségi Önkormányzat elnöke

FENNTARTÓI DÖNTÉS

A Dombóvári Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda Erzsébet Köténye Pedagógiai Programját a fenntartó jóváhagyta.

Fenntartó:

Dátum:

PÉCSI EGYHÁZMEGYE

Dombóvári Árpád-házi
Szent Erzsébet Katolikus Óvoda

Tóthné Károly Mónika
igazgató asszony
részére

DOMBÓVÁR
Juhász Gy. u. 8.
7200

Ikt. sz.: 1765-2/2026
Ügyintéző: Koósz Roland
Telefon: +36 72 513088
Email: kooszr@pecs.egyhazmegye.hu

Tárgy: Fenntartói egyetértés

Tisztelt Igazgató Asszony!

A Dombóvári Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvodában (7200 Dombóvár, Juhász Gy. u. 8., OM: 203188) a pedagógiai programot átdolgozták, Ön jóváhagyta, véleményezési joggal rendelkezők véleményezték, a nevelőtestület pedig döntésével azt elfogadta.

Áttekintés után intézménye átdolgozott pedagógiai programjához a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 83.§ (1) bekezdés (g) pontja alapján, mint fenntartó **egyetértésemet adom**.

Pécs, 2026. augusztus 31.

Tisztelettel:

FELFÖLDI LÁSZLÓ PÉCSI MEGYÉSPÜSPÖK

Felföldi László
pécsi megyéspüspök

Szakmai szempontból ellenőriztem:

Koósz Roland
oktatási irodavezető